

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:
<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SPROGFORENINGENS

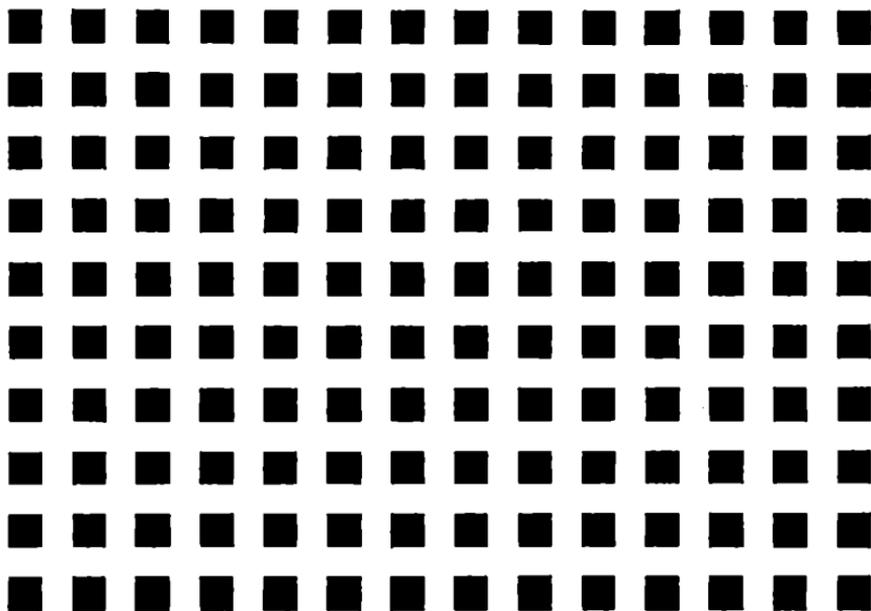
ALMANAK

FOR 1963

HER ER 140 PUNKTER

og der er 140 steder i landet hvor der ydes HANDELSBANK-service

i SØNDERJYLLAND

ER DER 23

HANDELSBANKEN

-altid med i billedet

Sprogforeningens
ALMANAK 1963

Udgivet af
SPROGFORENINGEN

Redaktion: Morten Kamphövener

70. ÅRGANG

HEJMDALS BOGTRYKKERI . AABENRAA

Formørkelser i året 1963

1. *Ringformet solformørkelse* den 25. januar, usynlig i Danmark. Formørkelsen ses i den sydlige del af Sydamerika, det sydlige Afrika med Madagascar, i Antarktis samt i de mellemliggende havområder. Den bliver ringformet i et bælte fra syd for Påskeøen i Stillehavet, tværs over Sydamerika ved San Jorge Bugten og tværs over det sydlige Afrika og Madagascar.

2. *Partiel måneformørkelse* den 6.—7. juli, synlig i Danmark. Formørkelsen begynder den 6. juli kl. 21,32, den er på sit højeste kl. 23,02 og omfatter da 71/100 af månens diameter. Formørkelsen slutter den 7. juli kl. 0,33.

3. *Total solformørkelse* den 20.—21. juli, usynlig i Danmark. Formørkelsen ses i Nordskandinavien, Nordengland, Irland, Island og Grønland. Endvidere ses den i størstedelen af Sibirien, i Nordjapan og hele Nord- og Mellemamerika samt det nordligste Sydamerika. Formørkelsen bliver total i et bælte fra det nordlige Japan over det nordlige Stillehav til Alaska, tværs over Canada til den amerikanske Atlanterhavskyst ved Bar Harbor og videre ud i Atlanterhavet.

4. *Total måneformørkelse* den 30. december, usynlig i Danmark.

Planeterne i året 1963

Merkur er i almindelighed solen så nær, at den ikke kan ses med blotte øjne. Den 4. januar, 26. april, 24. august og 18. december er planeten længst øst for solen og går omkring disse dage i København ned henholdsvis $1\frac{3}{4}$ time, $2\frac{1}{4}$ time, $\frac{1}{4}$ time og $1\frac{1}{4}$ time efter denne. Den 13. februar, 13. juni og 5. oktober er den længst vest for solen og står omkring disse dage i København op henholdsvis 1 time, $\frac{3}{4}$ time og $1\frac{1}{4}$ time før solen.

Venus er den 30. august i øvre konjunktion med solen. Den 23. januar er planeten længst vest for solen og står da i København op $3\frac{1}{2}$ time før denne.

Mars står ved årets begyndelse i Løven. Fra begyndelsen af februar til begyndelsen af maj står den i Krebsen, hvorefter den atter indtil midt i juli opholder sig i Løven. Planeten går da ind i Jomfruen, og mod slutningen af henholdsvis september og oktober går den videre til Vægten og Skorpionen. I begyndelsen af november går Mars ind i Slangeholderen og i slutningen af november i Skytten, hvor den forbliver til årets udgang. Planeten er i opposition til solen den 4. februar, og den står i syd: ved årets begyndelse kl. $3\frac{1}{2}$, først i april kl. 20, først i juli kl. $16\frac{1}{2}$, først i oktober kl. 14 og ved årets udgang kl. 13.

Jupiter står ved årets begyndelse i Vandmanden. I begyndelsen af marts går den ind i Fiskene, hvor den

bortset fra et kort ophold i Hvalfisken i begyndelsen af maj opholder sig til årets udgang. Planeten er i opposition til solen den 8. oktober, og den står i syd: ved årets begyndelse kl. 16, først i april kl. 11½, først i juli kl. 6½, først i oktober kl. 0½ og ved årets udgang kl. 18.

Saturn opholder sig hele året i Stenbukken. Planeten er i opposition til solen den 13. august, og den står i syd: ved årets begyndelse kl. 14½, først i april kl. 9, først i juli kl. 3, sidst i september kl. 21 og ved årets udgang kl. 15.

Uranus, som under særligt gunstige omstændigheder kan skimtes med blotte øjne, opholder sig hele året i Løven. Den er i opposition til solen den 22. februar og står da omkring midnat i syd 45½° over Københavns horisont.

Neptun, som ikke er synlig for blotte øjne, opholder sig hele året i Vægten. Den er i opposition til solen den 5. maj og står da omkring midnat i syd 20° over Københavns horisont.

Pluto opholder sig hele året i Løven og er i opposition til solen den 2. marts. Planeten ses kun i store kikkerter.

Højvandet ved vestkysten

Højvandet er ligesom tidligere år her i almanakken beregnet for Havneby på Rømø. Udgangspunktet for beregningen er højvandet ved London Bridge, som er angivet i den almanak, der udgives af Københavns observatorium. Tidsangivelserne er mellemeuropæisk tid. Vil man kende vandtiderne ved andre punkter på vestkysten end Havneby, må man ved:

Nordslesvig:	Odder/Rømø Padborg lægge	+ 10 min.	til
	Højer sluse	» + 40	» »
	Koldby	» + 30	» »
	Ballum sluse	» + 15	» »
	Rejsby sluse	» + 30	» »
	Vester Vedsted	» + 20	» »
Fanø/Esbjerg:	Nordby, Fanø	» + 35	» »
	Esbjerg	» + 30	» »
	Sønderho, Fanø	trække ÷ 10	» fra
Sydslesvig:	Dagebøl	» ÷ 7	» »
	(forbindelsen til Før)		
	Bongsiel	» ÷ 27	» »
	(forb. til Halligerne)		
	Husum	» ÷ 37	» »
	(forb. til Pelvorm m.m.)		
	Frederiksstad	» ÷ 13	» »
	Tønning	trække ÷ 1 time og 7	» »
	St. Peter	trække ÷ 1 time og 46	» »
	Wyk	trække ÷ 26	» »
	Westerland	trække ÷ 1 time og 41	» »

Willy Buch.

Januar 1963 O.C.N.			Glugmåned. 31 dage	Se anm. 3. s. Højvande	
1. uge. Jesu navn, Luk. 2, 21. 2' række, Matth. 6, 5-13.					
		ned			
Ti.	1	Nytår	22 42	{ Sol. op 8. 41', n. 15. 46' Tusmørket varer 52'	5.48 18.30
O.	2	Abel	—		6.35 19.21
To.	3	Enoch	0 5	{ ☽ f. kv. 2. 2'	7.24 20.17
F.	4	Methusalem	1 28	{ Jorden nærmest solen	8.24 21.25
L.	5	Simeon	2 52	{ ☽ nærmest jorden	
				{ Merkur størst østl. elong.	9.40 22.39
2. uge. Hjemkomsten til Nazareth, Matth. 2, 19 til enden. 2' række, Matth. 2, 13-18.					
S.	6	S. e. nytår	4 15	Hellig 3 konger	10.59 23.48
M.	7	Knud hertug	5 36		— 12.11
Ti.	8	Erhardt	6 51	{ Sol. op 8. 39', n. 15. 56' Tusmørket varer 51'	0.49 13.12
O.	9	Julianus	7 55		1.45 14.08
To.	10	Paul eremit	16 44	{ ☉ f. m. 0. 8'	2.35 14.57
F.	11	Hyginus	17 54		3.17 15.41
L.	12	Reinhold	19 6		3.57 16.22
3. uge. Jesus 12 år gammel i templet, Luk. 2, 42 til enden. 2' række, Mark. 10, 13-16.					
S.	13	1. s. e. h. 3 k.	20 18	Hilarius	4.34 17.01
M.	14	Felix	21 29		5.10 17.39
Ti.	15	Maurus	22 38	{ Sol. op. 8. 31', n. 16. 8' Tusmørket varer 50'	5.45 18.16
O.	16	Marcellus	23 47		6.19 18.54
To.	17	Antonius	—	{ ☾ s. kv. 21. 34'	6.56 19.33
F.	18	Prisca	0 55	{ ☾ fjernest jorden	7.39 20.19
L.	19	Pontianus	2 4		8.31 21.18
4. uge. Brylluppet i Kana, Joh. 2, 1-11. 2' række, Luk. 19, 1-10.					
S.	20	2. s. e. h. 3 k.	3 14	Fabian og Sebastian	9.43 22.30
M.	21	Agnus	4 24		11.04 23.40
Ti.	22	Vincentius	5 33	{ Sol. op 8. 22', n. 16. 21' Tusmørket varer 48'	— 12.12
O.	23	Emerentius	6 38		0.38 13.08
To.	24	Timotheus	7 34	{ Venus størst vestl. elong.	1.28 13.58
F.	25	Pauli omvend.	16 19	{ ☉ n. m. 14. 42'	2.14 14.42
L.	26	Polycarpus	17 37		2.45 15.23
5. uge. Hovedsmanden i Kapernaum, Matth. 8, 1-13. 2' række, Luk. 17, 5-10.					
S.	27	3. s. e. h. 3 k.	19 1	Chrysostomus	3.34 16.05
M.	28	Fred. 6. fødsel	20 26	Carolus Magnus.	4.14 16.48
Ti.	29	Chr. 7. fødsel	21 51	{ ☽ nærmest jorden	4.56 17.32
O.	30	Adelgunde	23 16	{ Sol. op 8. 11', n. 16. 36' Tusmørket varer 47'	5.38 18.15
To.	31	Vigilius	—		6.19 17.00

Januar 1963

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29.

30.

31.

Februar 1963			O.C.N.	Blidemåned	28 dage	Se anm. 3. s. Højvande	
F.	1	Brigida	ned 0 40	♃ f. kv. 9. 50'		7.05	19.50
L.	2	Kyndelmisse	2 3			7.59	20.52
6. uge. Stormen på søen , Matth. 8, 23-27. 2' række, Matth. 14, 22-33.							
S.	3	4. s. e. h. 3 k.	3 23	Blasius		9.10	22.09
M.	4	Veronica	4 38	Mars i opp. til solen		10.37	23.27
Ti.	5	Agathe	5 45	Sol op 7. 57', n. 16. 51' Tusmørket varer 45'		11.58	—
O.	6	Dorothea	6 41		0.37	13.05	
To.	7	Richard	7 25		1.36	14.00	
F.	8	Corintha	op 16 47	☉ f. m. 15. 52'		2.24	14.59
L.	9	Apollonia	17 59			3.07	15.29
7. uge. Arbejderne i vingården , Matth. 20, 1-16. 2' række, Matth. 25, 14-30.							
S.	10	Septuagesima	19 11	Scholastica		3.42	16.08
M.	11	Euphrosyne	20 21			4.15	16.40
Ti.	12	Eulalia	21 31	Sol. op 7. 42', n. 17. 6' Tusmørket varer 44'		4.47	17.13
O.	13	Benignus	22 40		5.18	17.45	
To.	14	Valentinus	23 48	☿ fjernest jorden		5.49	18.15
F.	15	Fauslinus	—			6.19	18.47
L.	16	Juliane	0 57	☿ s, kv. 18. 38'		6.54	19.24
8. uge. De fire slags sædejord , Luk. 8, 4-15. 2' række, Mark. 4, 26-32.							
S.	17	Sexagesima	2 6	Findanus		7.39	20.13
M.	18	Concordia	3 15			8.40	21.22
Ti.	19	Amnon	4 20	Sol. op. 7, 26', n. 17. 22' Tusmørket varer 43'		10.08	22.46
O.	20	Eucharías	5 20		11.33	—	
To.	21	Samuel	6 11	0.03	12.42		
F.	22	Peters stol	6 52	Uranus i opp. til solen		1.03	13.36
L.	23	Papias	7 25			1.53	14.22
9. uge. Jesu dåb , Matth. 3, 13 til enden. 2' række, Luk. 18, 31 til enden.							
S.	24	Fastelavn	ned 17 59	Quinquagesima. Esto mihi ☉ n. m. 3. 6'		2.36	15.06
M.	25	Victorinus	19 28			3.17	15.49
Ti.	26	Hvide tirsdag	20 56	♃ nærmest jorden		3.59	16.32
O.	27	Aske onsdag	22 23	Leander		4.40	17.14
To.	28	Øllegaard	23 49	Sol. op. 7. 10', n. 17. 37' Tusmørket varer 42'	5.21		

Februar 1963

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

Marts 1963		O.C.N.	Tordmåned	31 dage	So anm. 3. s. Højvande
		ned			
F.	1	Albinus	—	{ D f. kv. 18. 17' Pluto i opp. til solen	6.03 18.37
L.	2	Simplicius	1 12		6.46 19.23
10. uge. Jesus fristes af djævelen, Matth. 4, 1-11. 2' række, Luk. 22, 24-32.					
S.	3	1. s. i fasten	2 30	{ Quadragesima. Invocavit Kunigunde	7.39 20.23
M.	4	Adrianus	3 40		8.49 21.42
Ti.	5	Theophilus	4 38	{ Gotfred Sol. op 6. 52', n. 17. 51'	10.21 23.10
O.	6	Tamperdag	5 25		11.47 —
To.	7	Perpetua	6 1	{ Tusmørket varer 42'	0.25 12.56
F.	8	Beata	6 29		1.24 13.51
L.	9	40 riddere	6 52		2.14 14.35
11. uge. Den kananæiske kvinde, Matth. 15, 21-28. 2' række, Mark. 9, 17-29.					
		op			
S.	10	2. s. i fasten	18 8	{ Reminiscere. Ædel ☺ f. m. 8. 49'	2.50 15.10
M.	11	Fred. 9. fødsel	19 17		Thala
Ti.	12	Gregorius	20 27	{ Sol. op 6. 34', n. 18. 6' Tusmørket varer 42'	3.53 16.14
O.	13	Macedonius	21 35		4.22 16.44
To.	14	Eutychius	22 44	{ ☾ fjernest jorden	4.51 17.12
F.	15	Zacharias	23 53		5.29 17.40
L.	16	Gudmund	—		5.59 18.08
12. uge. Jesus uddriver en uren ånd, Luk. 11, 14-28. 2' række Joh. 8, 42-51.					
S.	17	3. s. i fasten	1 1	Oculi. Gertrud	6.20 18.43
M.	18	Fred. 3. fødsel	2 7	{ Alexander ☾ s. kv. 13. 8'	7.03 19.27
Ti.	19	Joseph	3 8		8.01 20.31
O.	20	Gordius	4 2	{ Sol. op 6. 16', n. 18. 20' Tusmørket varer 42'	9.22 21.56
To.	21	Benedictus	4 46		Jævn døgn
F.	22	Paulus	5 22		— 12.13
L.	23	Fidelis	5 51		0.33 13.12
13. uge. Jesus bespiser 5000, Joh. 6, 1-15. 2' række, Joh. 6, 35-51.					
S.	24	Midfaste	6 15	Lætare. Ulrica	1.27 14.00
		ned			
M.	25	Mariæ bebud.	18 23	{ ☼ n. m. 13. 10' ☽ nærmest jorden	2.12 14.43
Ti.	26	Gabriel	19 54		2.55 15.26
O.	27	Kastor	21 24	{ Sol. op. 5. 58', n. 18. 34' Tusmørket varer 42'	3.38 16.10
To.	28	Dronn. Ingrid	22 52		Eustachius
F.	29	Jonas	—		5.04 17.34
L.	30	Quirinus	0 16		5.48 18.16
14. uge. Englen Gabriel bebuder Jesu fødsel, Luk. 1, 26-38. 2' række, Luk. 1, 46-56.					
S.	31	5. s. i fasten	1 32	Judica. Fred. 5. fødsel	6.33 19.02

Marts 1963

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29.

30.

31.

April 1963		O.C.N.	Fåremåned	30 dage	Se anm. 3. s. Højvande	
M.	1	Hugo	ned 2 35	☽ f. kv. 4. 15' { Sol. op 5. 39', n. 18. 48' Tusmørket varer 43'	7.24	19.58
Ti.	2	Theodosius	3 26		8.35	21.16
O.	3	Nicætas	4 5		10.07	22.50
To.	4	Ambrosius	4 35		11.33	—
F.	5	Irene	4 58		0.07	12.40
L.	6	Sixtus	5 18		1.05	13.33
15. uge. Jesu indtog i Jerusalem , Matth. 21, 1-9. 2' række, Mark. 14, 3-9.						
S.	7	Palmesøndag	5 34	Egesippus	1.51	14.13
M.	8	Chr. 9. fødsel	5 49	Janus	2.28	14.46
Ti.	9	Procopius	op 19 25	☉ f. m. 1. 57'	2.59	15.17
O.	10	Ezechiel	20 34	{ Sol. op 5. 22', n. 19. 2' Tusmørket varer 44' ☾ fjernest jorden	3.29	15.47
To.	11	Skærtorsdag	21 43	Leo	3.58	16.15
F.	12	Langfredag	22 52	Chr. 4. fødsel. Julius	4.27	16.43
L.	13	Justinus	23 59		4.55	17.10
16. uge. Kristi opstandelse , Mark. 16, 1-7. 2' række, Matth. 28, 1-8.						
S.	14	Påskedag	—	Tiburtius	5.25	17.39
M.	15	2. påskedag	1 2	Chr. 5. fødsel. Olympia	5.59	18.13
Ti.	16	Prsse Margrethe	1 57	Mariane	6.41	18.57
O.	17	Anicetus	2 44	{ Sol. op 5. 4', n. 19. 16' Tusmørket varer 46'	7.39	19.57
To.	18	Eleutherius	3 21	☾ s. kv. 3. 52'	8.55	21.15
F.	19	Daniel	3 52		10.24	22.43
L.	20	Sulpicius	4 17		11.42	23.59
17. uge. Den tvivlende Thomas , Joh. 20, 19 til enden. 2' række, Joh. 21, 15-19.						
S.	21	1. s. e. påske	4 38	Quasidimodo. Florentius	—	12.42
M.	22	Cajus	4 58		0.56	13.33
Ti.	23	Georgius	ned 18 49	{ ☉ n. m. 21. 29' ☽ nærmest jorden	1.45	14.19
O.	24	Albertus	20 20	{ Sol. op 4. 47', n. 19. 30' Tusmørket varer 47'	2.32	15.04
To.	25	Markus evangel.	21 50		3.18	15.49
F.	26	Cletus	23 13	Merkur størst østl. elong.	4.03	16.33
L.	27	Charlotte Amalie	—	Ananias	4.49	17.16
18. uge. Den gode hyrde , Joh. 10, 11-16. 2' række, Joh. 10, 22-30.						
S.	28	2. s. e. påske	0 25	Misericordia Domini	5.34	17.59
M.	29	Peter Martyr	1 23		6.21	18.44
Ti.	30	Severus	2 7	☽ f. kv. 16. 8'	7.14	19.39

April 1963

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29.

30.

Maj 1963			O. C. N.	Majmåned	31 dage	Se aum. 3. s. Højvande	
O.	1	Philip og Jacob	2 41	ned Voldermisse Sol. op 4. 31', n. 19. 44' Tusmørket varer 49'		8.22	20.47
To.	2	Athanasius	3 6			9.44	22.15
F.	3	Korsmisse	3 26			11.01	23.34
L.	4	Florian	3 43			—	12.13
19. uge. Jesus forbereder disciplene på sin bortgang til Faderen, Joh. 16, 16–22. 2' række, Joh. 14, 1–11.							
S.	5	3. s. e. påske	3 58	Jubilate Danmarks befrielse Gothard		0.34	13.01
M.	6	Joh. ante portam	4 12			Neptun i opp. til solen	1.19
Ti.	7	Flavia	4 27	De lyse nætter begynder ☽ fjernest jorden		1.57	14.14
O.	8	Stanislaus	19 34	op Sol. op. 4. 16', n. 19. 58' Tusmørket varer 52' ☉ f. m. 18. 23' Gordianus		2.30	14.47
To.	9	Caspar	20 44			3.02	15.18
F.	10	Bededag	21 52			3.34	15.49
L.	11	Mamertus	22 57			4.06	16.19
20. uge. Sandhedens ånd, Joh. 16, 5–15. 2' række, Joh. 8, 28–36.							
S.	12	4. s. e. påske	23 55	Cantate. Pancratius		4.38	16.49
M.	13	Ingenius	—			5.11	17.22
Ti.	14	Kristian	0 44	Sol. op. 4. 2', n. 20. 11' Tusmørket varer 56'		5.49	17.57
O.	15	Sophie	1 24			6.33	18.43
To.	16	Sara	1 56	☾ s. kv. 14. 36'		7.28	19.37
F.	17	Bruno	2 21			8.35	20.43
L.	18	Erik	2 43			9.52	22.03
21. uge. Bøn i Jesu navn, Joh. 16, 23–28. 2' række, Joh. 17, 1–11.							
S.	19	5. s. e. påske	3 2	Rogate. Potentiana		11.08	23.22
M.	20	Angelica	3 20			—	12.11
Ti.	21	Helene	3 40	Sol. op 3. 50', n. 20. 23' Tusmørket varer 59'		0.24	13.05
O.	22	Castus	4 2			1.19	13.45
To.	23	Kristi himmelf.	20 43	☾ nærmest jorden		2.13	14.44
F.	24	Esther	22 4	☉ n. m. 5. 0'		3.01	15.31
L.	25	Urbanus	23 11			3.49	16.16
22. uge. Åndens vidnesbyrd, Joh. 15, 26 til enden og 16, 1–4. 2' række, Joh. 17, 20 til enden.							
S.	26	6. s. e. påske	—	Exaudi. Beda		4.37	17.00
M.	27	Lucian	0 3			5.24	17.44
Ti.	28	Vilhelm	0 42	Sol. op 3. 40', n. 20. 34' Tusmørket varer 63'		6.13	18.29
O.	29	Maximinus	1 11			7.04	19.18
To.	30	Vigand	1 33	☽ f. kv. 5. 55'		8.01	20.14
F.	31	Petronella	1 51			9.08	21.23

Maj 1963

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29.

30.

31.

Juni 1963		O. C. N.	Skærsommer	30 dage	Se anm. 3. s. Højvande	
L.	1	Nikomedes	^{ned} 2 6			10.20 11.24
23. uge. Helligåndens komme , Joh. 14, 23 til enden. 2' række, Joh. 14, 15-21.						
S.	2	Pinsedag	2 21	Marcellinus		11.24 23.46
M.	3	2. pinsedag	2 35	{ Fred. 8. fødsel, Erasmus		— 12.16
Ti.	4	Optatus	2 50	{ ☿ fjernest jorden	0.36	13.00
O.	5	Grundlovsdag	3 7	{ Tamperdag		
To.	6	Norbertus	3 27	{ Kong Hans' fødsel		
				{ Bonifacius	1.21	13.40
				{ Sol. op 3. 33', n. 20. 43'	2.00	14.18
				{ Tusmørket varer 66'		
F.	7	Jeremias	20 49	{ ☉ f. m. 9. 31'	2.38	14.54
L.	8	Medardus	21 51		3.15	15.28
24. uge. Jesus og Nikodemus , Joh. 3, 1-15. 2' række, Matth. 28, 18 til enden.						
S.	9	Trinitatis	22 44	Primus	3.50	16.00
M.	10	Onuphrius	23 27		4.25	16.33
Ti.	11	Barnabas apostel	—	{ Sol. op 3. 29', n. 20. 50'	5.02	17.09
O.	12	Basilius	0 1	{ Tusmørket varer 69'	5.43	17.48
To.	13	Cyrellus	0 28	{ Merkur størst vestl. elong.	6.28	18.31
F.	14	Rufinus	0 50	{ ☿ s. kv. 21. 53'	7.18	19.20
L.	15	Valdemarsdag	1 9	Vitus	8.15	20.19
25. uge. Den rige mand og Lazarus , Luk. 16, 19 til enden. 2' række, Luk. 12, 13-21.						
S.	16	1. s. e. trin.	1 27	Tycho	9.21	21.29
M.	17	Botolphus	1 44		10.33	22.46
Ti.	18	Leontius	2 4	{ Sol. op 3. 27', n. 20. 54'	11.41	23.56
O.	19	Gervasius	2 28	{ Tusmørket varer 70'	—	12.40
To.	20	Silverius	2 57	{ ☿ nærmest jorden	0.58	13.37
F.	21	Albanus	20 51	{ ^{ned} ☉ n. m. 12. 46'	1.56	14.29
L.	22	10.000 martyrer	21 52	Solhverv, længste dag	2.50	15.17
26. uge. Den store nadver , Luk. 14, 16-24. 2' række, Luk. 14, 25 til enden.						
S.	23	2. s. e. trin.	22 38	Paulinus	3.40	16.03
M.	24	St. Hansdag	23 12		4.27	16.47
Ti.	25	Prosper	23 37	{ Sol. op 3. 29', n. 20. 55'	5.14	17.29
O.	26	Pelagius	23 57	{ Tusmørket varer 70'	6.00	18.10
To.	27	Syvsoverdag	—		6.46	18.52
F.	28	Caroline Amalie	0 14	{ ☽ f. kv. 21. 24'	7.32	19.35
L.	29	Petrus Paulus	0 29		8.21	20.25
27. uge. Det fortabte får , Luk. 15, 1-10. 2' række, Luk. 15, 11 til enden.						
S.	30	3. s. e. trin.	0 43	Lucina	9.18	21.28

Juni 1963

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29.

30.

Juli 1963		O.C.N.	Ormemåned	31 dage	Se anm. 3. s. Højvande	
M.	1	Chr. 2. fødsel	^{ned} 0 57	{ Fr. 2. fødsel. Theobaldus ☽ fjernest jorden	10,21	22,40
Ti.	2	Mariæ besøgelse	1 13		11,21	23,47
O.	3	Cornelius	1 32	{ Sol. op 3. 34', n. 20. 53' Tusmørket varer 68'	—	12,16
To.	4	Ulricus	1 55		Jorden fjernest solen	0,43
F.	5	Anshelmus	2 25		1,30	13,51
L.	6	Dion	^{op} 20 39	{ ☺ f. m. 22. 55' Måneformørkelse beg.	2,16	14,31
28. uge. Vær barmhjertige, Luk. 6, 36-42. 2' række, Matth. 5, 43 til enden.						
S.	7	4. s. e. trin.	21 26	{ Villebaldus Måneformørkelse ender	2,56	15,09
M.	8	Kjeld	22 4		3,34	15,45
Ti.	9	Sostrata	22 33	{ Sol. op 3. 41', n. 20. 48' Tusmørket varer 65'	4,13	16,21
O.	10	Knud konge	22 56		4,53	16,59
To.	11	Josva	23 16		5,34	17,37
F.	12	Henrik	23 34		6,16	18,19
L.	13	Margarethe	23 51		7,02	19,04
29. uge. Peters fiskedræt, Luk. 5, 1-11. 2' række, Matth. 16, 13-26.						
S.	14	5. s. e. trin.	—	{ Bonaventura ☾ s. kv. 2. 57'	7,51	19,54
M.	15	Apostl. deling	0 10		8,49	20,59
Ti.	16	Susanne	0 31	☾ nærmest jorden	10,00	22,16
O.	17	Alexius	0 57	{ Sol. op 3. 50', n. 20. 40' Tusmørket varer 62'	11,13	23,36
To.	18	Arnolphus	1 30		—	12,22
F.	19	Justa	2 15		0,47	13,24
L.	20	Elias	^{ned} 20 30	☉ n. m. 21. 43'	1,48	14,19
30. uge. Kristi nye lov, Matth. 5, 20-26. 2' række, Matth. 19, 16-26.						
S.	21	6. s. e. trin.	21 9	Evenus	2,43	15,07
M.	22	Maria Magd.	21 38		3,31	15,50
Ti.	23	Apollinaris	22 1	Hundredagene begynder	4,16	16,30
O.	24	Christina	22 19	{ Sol. op 4. 2', n. 20. 29' Tusmørket varer 58'	4,58	17,08
To.	25	Jacobus	22 35		5,37	17,45
F.	26	Anna	22 49		6,16	18,21
L.	27	Martha	23 3		6,54	18,55
31. uge. Jesus bespiser 4000, Mark. 8, 1-9. 2' række, Matth. 10, 24-31.						
S.	28	7. s. e. trin.	23 19	☽ f. kv. 14. 13'	7,31	19,32
M.	29	Oluf	23 36	☽ fjernest jorden	8,13	20,22
Ti.	30	Abdon	23 57	{ Sol. op 4. 14', n. 20. 17' Tusmørket varer 55'	9,07	21,25
O.	31	Germanus	—		10,11	22,46

Juli 1963

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29.

30.

31.

August 1963		O. C. N.	Høstmåned	31 dage	Se anm. 3. s. Højvande	
		ned				
To.	1	Peters fængsel	0 24		11.27	23.59
F.	2	Hannibal	0 59		—	12.29
L.	3	Nikodemus	1 45		1.01	13.23
32. uge. De falske profeter, Matth. 7, 15–21. 2' række, Matth. 7, 22 til enden.						
S.	4	8. s. e. trin.	2 44	Dominicus	1.53	14.09
			op			
M.	5	Osvaldus	20 35	☉ f. m. 10. 31'	2.35	14.48
Ti.	6	Kristi forklar.	21 1	{ Sol. op 4. 27', n. 20. 3' Tusmørket varer 52'	3.16	15.26
O.	7	Donatus	21 22		3.56	16.03
To.	8	Ruth	21 41	De lyse nætter ender	4.36	16.42
F.	9	Romanus	21 58		5.16	17.21
L.	10	Laurentius	22 16		5.57	18.00
33. uge. Den utro husholder, Luk. 16, 1–9. 2' række, Luk. 12, 32–48.						
S.	11	9. s. e. trin.	22 36	☾ nærmest jorden	6.39	18.43
M.	12	Chr. 3. fødsel	23 0	☾ s. kv. 7. 21'	7.25	19.30
Ti.	13	Hippolytus	23 30	Saturn i opp. til solen	8.19	20.32
O.	14	Eusebius	—	{ Sol. op 4. 40', n. 19. 48' Tusmørket varer 49'	9.28	21.55
To.	15	Mariæ himmelf.	0 9		10.52	23.24
F.	16	Rochus	1 0		—	12.10
L.	17	Anastatius	2 3		0.40	13.15
34. uge. Jesus græder over Jerusalem, Luk. 19, 41 til enden. 2' række, Matth. 11, 16–24.						
S.	18	10. s. e. trin.	3 14	Agapetus	1.42	14.09
			ned			
M.	19	Sebaldus	20 4	☉ n. m. 8. 35'	2.34	14.53
Ti.	20	Berhard	20 23	{ Sol. op 4. 53', n. 19. 31' Tusmørket varer 47'	3.18	15.32
O.	21	Salomon	20 40		3.57	16.08
To.	22	Symphorian	20 55	Hundredagene ender	4.32	16.41
F.	23	Zakæus	21 9	Merkur størst. østl. elong.	5.06	17.13
L.	24	Bartholomæus	21 24		5.38	17.43
35. uge. Farisæeren og tolderen, Luk. 18, 9–14. 2' række, Luk. 7, 36 til enden.						
S.	25	11. s. e. trin.	21 40	☽ Sjernest jorden	6.09	18.12
M.	26	Irenæus	21 59		6.40	18.47
Ti.	27	Gebhardus	22 23	☽ f. kv. 7. 54'	7.16	19.30
				{ Augustinus Sol. op 5. 7', n. 19. 14' Tusmørket varer 45'	8.02	20.28
O.	28	Lovise	22 54		9.06	21.48
To.	29	Joh. halshugg.	23 35			
F.	30	Benjamin	—		10.28	23.19
L.	31	Bertha	0 27		11.52	—

August 1963

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29.

30.

31.

September 1963 O.C.N.

Fiskemåned

30 dage

Højvande
Se anm. 3. s.36. uge. **Jesus helbreder en døvstum**, Mark. 7, 31 til enden.
2' række, Matth. 12, 31-42.

S.	1	12. s. e. trin.	1 32	Ægidius	0.29	12.52
M.	2	Elisa	2 47		1.25	13.41
Ti.	3	Seraphia	19 25	☉ f. m. 20. 34'	2.10	14.22
O.	4	Juliane Marie	19 45	{ Theodosia		
To.	5	Regina	20 3	{ Sol. op 5. 20', n. 18. 56'	2.50	15.00
F.	6	Magnus	20 22	{ Tusmørket varer 44'	3.30	15.41
L.	7	Louise	20 41	{ ☾ nærmest jorden	4.11	16.19
				{ Robert	4.52	16.59

37. uge. **Den barmhjertige samaritan**, Luk. 10, 23-37.
2' række, Matth. 20, 20-28.

S.	8	13. s. e. trin.	21 4	Mariæ fødsel	5.33	17.40
M.	9	Gorgonius	21 32		6.13	18.22
Ti.	10	Burchhardt	22 8	☾ s. kv. 12. 42'	6.55	19.10
O.	11	Hillebert	22 55	{ Sol. op 5. 34', n. 18. 38'	7.51	20.16
To.	12	Guido	23 53	{ Tusmørket varer 43'	9.02	21.41
F.	13	Cyprianus	—		10.33	23.13
L.	14	† ophøjelse	1 1		11.56	—

38. uge. **De ti spedalske**, Luk. 17, 11-19. 2' række, Joh. 5, 1-15.

S.	15	14. s. e. trin.	2 15	Eskild	0.31	13.02
M.	16	Euphemia	3 30		1.29	13.53
Ti.	17	Lambertus	18 46	☉ n. m. 21. 51'	2.17	14.34
O.	18	Tamperdag	19 1	{ Chr. 8. fødsel. Titus		
To.	19	Constantia	19 15	{ Sol. op 5. 47', n. 18. 20'	2.56	15.09
F.	20	Tobias	19 29	{ Tusmørket varer 42'	3.29	15.40
L.	21	Matthæus	19 44		4.01	16.10
					4.31	16.39

39. uge. **Bekymrer Eder ikke**, Matth. 6, 24 til enden.
2' række, Luk. 10, 38 til enden.

S.	22	15. s. e. trin.	20 2	☽ fjernest jorden	5.00	17.07
M.	23	Linus	20 24	Jævdøgn	5.27	17.37
Ti.	24	Tecla	20 51		5.56	18.10
O.	25	Cleophas	21 26	{ Sol. op 6. 1', n. 18. 1'	6.30	18.51
To.	26	Chr. 10. fødsel	22 13	{ Tusmørket varer 42'		
F.	27	Cosmus	23 11	{ ☽ f. kv. 1. 38'	7.14	19.17
L.	28	Vencelaus	—		8.13	21.03
					9.32	22.35

40. uge. **Enkens søn fra Nain**, Luk. 7, 11-17.
2' række, Joh. 11, 19-45.

S.	29	16. s. e. trin.	0 21	St. Michael	11.02	23.54
M.	30	Hieronymus	1 39		—	12.12

September 1963

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29.

30.

Oktober 1963		O.C.N.	Sædemåned	31 dage	Se anm. 3. s. Højvande
Ti.	1 Remigius	3 3	ned	{ Sol. op 6. 14', n. 17. 43' 'Tusmørket varer 42'	0.52 13.05
O.	2 Ditlev	4 30			1.38 13.49
To.	3 Mette	18 25	op	☉ f. m. 5. 44' ☾ nærmest jorden Merkur størst vestl. elong.	2.19 14.29
F.	4 Franciscus	18 43			3.01 15.11
L.	5 Placidus	19 5			3.43 15.53
41. uge. Jesus som gæst hos farisæeren, Luk. 14, 1-11. 2' række, Mark. 2, 14-22.					
S.	6 17. s. e. trin.	19 31		Fred. 7. fødsel. Broderus	4.25 16.37
M.	7 Fred. 1. fødsel	20 5		Amalie	5.07 17.20
Ti.	8 Ingeborg	20 49		Jupiter i opp. til solen	5.48 18.04
O.	9 Dionysius	21 45		{ Sol. op 6. 28', n. 17. 25' 'Tusmørket varer 42'	6.33 18.57
To.	10 Gereon	22 51			☾ s. kv. 20. 27'
F.	11 Fred. 4. fødsel	—			8.39 21.27
L.	12 Maximilian	0 3			10.13 23.01
42. uge. Det store bud, Matth. 22, 34 til enden. 2' række, Joh. 15, 1-11.					
S.	13 18. s. e. trin.	1 18		Angelus	11.39 —
M.	14 Calixtus	2 33			0.14 12.41
Ti.	15 Hedevig	3 47		{ Sol. op 6. 43', n. 17. 7' 'Tusmørket varer 42'	1.09 13.29
O.	16 Gallus	4 59			1.52 14.08
To.	17 Florentinus	17 36	ned	☉ n. m. 13. 43'	2.27 14.40
F.	18 Lukas evangel.	17 50			2.59 15.10
L.	19 Balthasar	18 7			3.28 15.40
43. uge. Den værkbrudne, Matth. 9, 1-8. 2' række, Joh. 1, 35 til enden.					
S.	20 19. s. e. trin.	18 26		☽ fjernest jorden	3.57 16.10
M.	21 11,000 jomfruer	18 51			4.25 16.40
Ti.	22 Cordula	19 22		{ Sol. op 6. 57', n. 16. 50' 'Tusmørket varer 43'	4.53 17.10
O.	23 Søren	20 4			5.22 17.44
To.	24 FN's dag	20 56		Proclus	5.57 18.25
F.	25 Crispinus	22 0		☽ f. kv. 18. 20'	6.37 19.17
L.	26 Amandus	23 13			7.32 20.26
44. uge. Kongesønnens bryllup, Matth. 22, 1-14. 2' række, Matth. 21, 28-44.					
S.	27 20. s. e. trin.	—		Sem	8.44 21.51
M.	28 Marie Sophie Frederikke	0 33		Simon og Judas	10.08 23.13
Ti.	29 Narcissus	1 57		{ Sol. op 7. 12', n. 16. 34' 'Tusmørket varer 44'	11.27 —
O.	30 Absalon	3 23			0.12 12.25
To.	31 Louise	4 53		Reformationens beg.	1.03 13.14

Oktober 1963

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29.

30.

31.

November 1963			O C. N.	Slagtemåned	30 dage	Se anm. 3. s. Højvande	
F.	1	Alle helgen	17 5 ^{op}	☉ f. m. 14. 55'		1.48	14.00
L.	2	Alle sjæle	17 29	☾ nærmest jorden		2.32	14.46
45. uge. Saligprisningerne, Matth. 5,1-12. 2' række, Matth. 5, 13-16.							
S.	3	21. s. e. trin.	17 59	Hubertus		3.17	15.32
M.	4	Otto	18 39			4.02	16.18
Ti.	5	Malachias	19 32			4.46	17.05
O.	6	Leonhardus	20 37	} Sol. op 7. 1 6', n. 16. 19' Tusmørket varer 46'		5.30	17.53
To.	7	Engelbrecht	21 50			6.16	18.45
F.	8	Claudius	23 6	☾ s. kv. 7. 37'		7.08	19.49
L.	9	Theodor	—			8.14	21.07
46. uge. Den gældbundne tjener, Matth. 18, 23 til enden. 2' række, Matth. 18, 1-14.							
S.	10	22. s. e. trin.	0 22	Luther		9.39	22.33
M.	11	Morten bisp	1 36			11.04	23.42
Ti.	12	Torkild	2 48			—	12.08
O.	13	Arcadius	3 59	} Sol. op 7. 41', n. 16. 6' Tusmørket varer 47'		0.35	12.55
To.	14	Frederik	5 10			1.17	13.34
F.	15	Leopold	6 21			1.53	14.09
L.	16	Othenius	16 31 ^{ned}	} ☉ n. m. 7. 50' ☾ fjernest jorden		2.27	14.43
47. uge. Skattens mønt, Matth. 22, 15-22. 2' række, Mark. 12, 41 til enden.							
S.	17	23. s. e. trin.	16 54	Anianus		2.59	15.16
M.	18	Hesy chius	17 22			3.30	15.47
Ti.	19	Elisabeth	18 0			4.00	16.19
O.	20	Volkmarus*	18 48	} Sol. op 7. 55', n. 15. 54' Tusmørket varer 48'		4.29	16.53
To.	21	Mariæ ofring	19 48			5.01	17.29
F.	22	Cecilia	20 57			5.35	18.10
L.	23	Clemens	22 12			6.15	18.59
48. uge. Jairi datter, Matth. 9, 18-26. 2' række, Joh. 5, 17-29.							
S.	24	24. s. e. trin.	23 32	Chrysogonus		7.01	19.58
M.	25	Catharina	—	☾ f. kv. 8. 56'		8.05	21.09
Ti.	26	Conradus	0 54			9.17	22.24
O.	27	Facundus	2 19	} Sol. op 8. 9', n. 15. 45' Tusmørket varer 50'		10.36	23.32
To.	28	Sophie Magdal.	3 47			11.44	—
F.	29	Saturnius	5 18			0.28	12.42
L.	30	Chr. 6. fødsel	6 51	☾ nærmest jorden		1.20	13.36

* Store Bededag i Slesvig-Holsten.

November 1963

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29.

30.

December 1963

O.C.N.

Kristmåned

31 dage

Se anm. 3. s.
Højvande

49. uge. Jesus i Nazareths synagoge, Luk. 4, 16-30.

1' række, Matth. 21, 1-9.

S.	1	1. s. i advent	16 27 ^{op}	☉ f. m. 0. 54'	2.10	14.27
M.	2	Bibiana	17 15		2.58	15.17
Ti.	3	Svend	18 16	} Barbara Sol. op 8. 21', n. 15. 38' Tusmørket varer 51'	3.45	16.08
O.	4	Charl. Fred.	19 28		4.30	16.55
To.	5	Sabina	20 47		5.14	17.44
F.	6	Nikolaus	22 5		6.00	18.35
L.	7	Agathon	23 22	☾ s. kv. 22. 34'	6.49	19.31

50. uge. De 10 brudejomfruer, Matth. 25, 1-13.

1' række, Luk. 21, 25-36.

S.	8	2. s. i advent	—	Mariæ undfangelse	7.44	20.34
M.	9	Rudolph	0 36		8.50	21.47
Ti.	10	Judith	1 48	} Sol. op 8. 30', n. 15. 35' Tusmørket varer 52'	10.10	22.54
O.	11	Damasus	2 59		11.17	23.50
To.	12	Epimachus	4 9		—	12.13
F.	13	Lucia	5 20	☾ fjernest jorden	0.37	12.58
L.	14	Crispus	6 30		1.20	13.41

51. uge. Zakarias' lovsang, Luk. 1, 67 til enden.

1' række, Matth. 11, 2-10.

S.	15	3. s. i advent	7 40	Nikatius	1.58	14.19
M.	16	Lazarus	15 59 ^{ned}	☉ n. m. 3. 6'	2.34	14.56
Ti.	17	Albina	16 44	} Lovise Sol. op 8. 37', n. 15. 35' Tusmørket varer 53'	3.08	15.32
O.	18	Tamperdag	17 40		3.42	16.06
To.	19	Nemesius	18 46		4.14	16.42
F.	20	Abraham	20 0	} Merkur størst østl. elong.	4.47	17.19
L.	21	Thomas	21 17		5.23	17.58

52. uge. Han bør vokse, men jeg forringes, Joh. 3, 25 til enden.

1' række, Joh. 1, 19-28.

S.	22	4. s. i advent	22 37	} Japetus Solhverv, korteste dag	6.01	18.43
M.	23	Torlacus	23 58		☽ f. kv. 20. 54'	6.43
Ti.	24	Alexandrine	—	Adam	7.33	20.30
O.	25	Juledag	1 21	} Sol. op 8. 41', n. 15. 38' Tusmørket varer 53'	8.42	21.40
To.	26	St. Stephan	2 48		9.51	22.52
F.	27	Joh. evangelist	4 16		11.09	23.58
L.	28	Børnedag	5 46		—	12.19

53. uge. Simeons lovsang, Luk. 2, 25-32. 1' række, Luk. 2, 33-40.

S.	29	S. im. jul og n.	7 14	☽ nærmest jorden	0.59	13.21
M.	30	David	15 52 ^{op}	☉ f. m. 12. 4'	1.54	14.17
Ti.	31	Sylvester	17 0		2.46	15.09

December 1963

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29.

30.

31.

Det danske kongehus

Kong *Frederik IX*, til Danmark, de Venders og Goters, hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken, Lauenborg og Oldenburg, født 11. marts 1899, succederede 20. april 1947, formælet 24. maj 1935 med dronning *Ingrid Victoria Sofia Louise Margareta*, prinsesse af Sverige, født 28. marts 1910.

Døtre: 1. Tronfølgeren *Margrethe Alexandrine Thorhildur Ingrid*, født 16. april 1940. 2) *Benedikte Astrid Ingeborg Ingrid*, født 20. april 1944. 3) *Anne-Marie Dagmar Ingrid*, født 30. aug. 1946.

Broder: Arveprins *Knud Christian Frederik Michael*, født 27. juli 1900, formælet 8. septbr. 1933 med *Caroline-Mathilde Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid* (se nedenfor). Børn: a) *Ellisabeth Caroline-Mathilde Alexandrine Helena Olga Thyra Feodora Estrid Margarethe Désirée*, født 8. maj 1935. b) *Ingolf Christian Frederik Knud Harald Gorm Gustav Viggo Valdemar Ange*, født 17. februar 1940. c) *Christian Frederik Franz Knud Harald Carl Oluf Gustav Georg Erik*, født 22. oktober 1942.

Faders søskendes børn: a) *Feodora Louise Caroline-Mathilde Victoria Alexandra Frederikke Johanne*, født 3. juli 1910, formælet 9. september 1937 med *Christian Nikolaus Wilhelm Friedrich Albert Ernst Stephan*, prins af Schaumburg-Lippe, født 20. februar 1898. b) *Caroline-Mathilde Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid*, født 27. april 1912, formælet 8. september 1933 (se ovenfor). c) *Gorm Christian Frederik Hans Harald*, født 21. februar 1919.

Farfaders broders børn: 1) *Axel Christian Georg*, født 12. august 1888, formælet 22. maj 1919 med *Margaretha Sofia Lovisa Ingeborg*, prinsesse af Sverige, født 25. juni 1899. Søn: *Georg Valdemar Carl Axel*, født 16. april 1920, formælet 16. september 1950 med *Anne Ferclith Fenella*, født Bowes-Lyon, født 4. december 1917. 2) *Viggo* (se nedenfor) 3) *Margrethe Françoise Louise Marie Helene*, født 17. september 1895, formælet 9. juni 1921 med *Renutus Karl Maria Joseph*, prins af Bourbon-Parma, født 17. oktober 1894.

Viggo Christian Adolph Georg, født 25. december 1893, prins, greve af Rosenborg, formælet 10. juni 1924 med dr. med. James O. Greens datter *Eleanor Margaret*, prinsesse Viggo, grevinde af Rosenborg, født 5. nov. 1895.

Januar 1964

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29.

30.

31.

Februar 1964

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29.

Marts 1964

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29. 1. påskedag

30. 2. påskedag

31.

April 1964

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29.

30.

(03)

Det va'et gang

*Jens Peter han cykelt sin jenle vej
en dav i novembe fra stej te stej.*

*Fra hus o te hus o fra gå' te gå'
Jens Peter han drov hvæ jeneste d'.*

*Hvo gammel han va hæ æ it tænt d.
Lidt skimle va han, o sin bløv han grå.*

*Han kom me et smil o fik se en snak
o op a e ta'sk kom e almanak.*

*Sin cykelt han virre fra stej te stej
sin jenle men ligodt gemyttele vej.*

*Fo Jens Peter gast li'e musik o sang,
o han kund fotæ'el om: »Det va et gang«.*

*Men e almanak hold vos innen dø'
en eddemerra, o verden bløv stø'.*

*Sin glemt vi helt o væ kredttele o kjøv'
o bore kaffe o nare fik tov'.*

*— — Lov fust vi va vovsen, så re'st vi vo vej,
men Jens Peter cykelt fra stej te stej.*

*En dav i novembe bløv sin den si'st,
et pa rej' i e blaj Jens Peter pri'st — —*

*men æ haj jo alde fått soj ham tak,
fo de te han kom me e almanak.*

Inge Margrethe.

Overraskelsernes tid

Af Cai M. Woel. - Ill. Ingeborg Strange.

OVERRASKELSERNES tid er ikke forbi, mumlede Anders Jensen og lagde brevet i lommen, men det var alligevel — han rejste sig og gik hen til vinduet og så ud over de hvide bakker i det fjerne, de havde samlet sneen mens rugstykket nedenfor lå grønt og helt sommerligt i det lave solskin.

— Kanen kom altså alligevel! — han måtte hellere straks gå hjem og fortælle nyheden til faderen og søsteren — Kirsten ville sikkert blive lige så forbavset. Han tog en frakke på, åbnede døren til bryggerset, hvor Ane og Olga stod og pillede fjerkræ: — Vi får en gæst til juleaften — og — vel i de følgende dage, at I belaver jer på det.

Olga så nysgerrigt op, Ane fortrædeligt — alt overraskende var hende imod: — Det er ellers noget sent at få sådan en besked, svarede hun og ruskede energisk i svingfjerene på den fedmetunge and, hun stod med — så klarer vi os ikke med denneher, og nu har vi lige solgt de andre.

— Vi har da en andrik til, ta' du den.

Ane rystede på hovedet og Anders gik skyndsomst, men havde snart glemte det ubehagelige. — Karen kom! Kirsten ville også blive glad, hun havde tit savnet hende og talte ofte om deres gode samvær i de år, hun opholdt sig i København, og Anders vidste jo af selvsyn, hvor meget de var sammen, endda de var så forskellige og Karen meget ældre end søsteren.

Uvilkårligt vendte hans tanker sig mod årene i hovedstaden, dette sære afsnit af hans liv. Når han tænkte tilbage på den tid, måtte han undre sig over, at han gik her i tunge

- „Vi får en gæst til juleaften“ —
— „Det er ellers noget sent at få sådan en besked“

gummistøvler og en gammel buldred frakke, gik fra sit eget gårdsted ind mod sit barndomshjem i landsbyen — en overgang havde han levet på en helt anden måde.

Anders Jensen var søn af førstelæreren, som måske nok havde håbet at sønnen ville følge i hans fodspor, men Anders havde ikke mod på lærergerningen, dertil havde han oplevet den for meget fra elevernes side. Han kom efterhånden på gymnasiet og endte som cand. polit. og fik kort efter eksamen en god stilling i et af Københavns store forsikringselskaber.

Det kunne nu og da undre ham selv, at det var gået så-

dan, for han havde meget mere lyst til landbrug. Som dreng havde han hjulpet faderen med at dyrke det jordstykke, der hørte til skolen, skolelodden; han var ikke stort over de ti, før han var fortrolig med både at pløje og harve og så. Da han blev større, gik han Rasmus Nielsen til hånd — ikke sådan at han ligefrem tjente der, men så snart skolen var overstået, var han ude hos Rasmus. Denne sad på en lille halvgård et stykke uden for landsbyen og var noget af en tusindkunstner, mere end landmand, syntes man på egnen. Hvorom alting var, så orkede Rasmus ikke at dyrke al sin jord, kanske også fordi halvdelen lå hen som hede og ville kræve særlige anstrengelser, og det havde han slet ikke tid til, for han var sognets, ja herredets mest optagne mand, havde altid travlt, var altid oppe i noget, glemsom med alt andet, så længe det stod på — de ti-femten tønder hedejord gav plads for en halv snes bistader og lige så mange får, begge dele kunne så dejligt passe sig selv, mente Rasmus.

Hos denne besynderlige bonde fik Anders som sagt sin gang og hjælp til med alt, og der var altid nok at ta fat på. Anders passede kreaturerne, vågede over grisesoen, når den skulle fare, tilsåede agrene og kørte slåmaskine i høstens tid. Hvad han egentlig havde travlt med, blev ingen klar over.

Da Anders tog til hovedstaden, gik det rent skævt for Rasmus. Alt forfaldt, mange af dyrene døde af sult og manglende pasning. Markerne blev hverken pløjet eller tilsået, men han klamrede sig til stedet. Når Anders kom hjem i ferien, sled han som en arbejdsmand for at få en smule orden i det værste. Folk undrede sig, at han gad!

Da han begyndte at tjene penge, måtte han ofte hjælpe Rasmus, altid til terminerne, men det var kun småbeløb, som Anders let kunne undvære, han brugte ikke penge i større udstrækning. Han blev ved at bo i sit hyggelige kvistværelse i den indre by, og arbejdet i forsikrings-selskabet tog ham så meget, at han næsten altid arbejdede. Et år var

der en fejl i regnskabet på en kvart million — ingen kunne finde den. En eftermiddag kom direktøren til ham med det hele: — Kan De finde fejlen, jeg har hørt, De skal være meget dygtig? — Anders sad over regnskabet et par døgn, så havde han klaret det. To dage efter fik han udbetalt et større beløb og blev udnævnt til kontorchef, foran otte fuldmægtige, der alle havde ventet en sådan udnævnelse.

Anders havde gjort karriere. Han satte pengene i banken og sendte Rasmus en hundredlap nu og da. Engang han var hjemme i ferien, talte Kirsten om at komme med til hovedstaden og lære noget ordentligt. Han lejede et værelse ved siden af sit til søsteren, og nu førte de hus sammen, mens hun gik på kursus og tog sin eksamen. Da det var overstået, skaffede han hende plads i selskabet, og der var hun i flere år, lige til moderens sygdom og død, siden havde hun holdt hus for faderen.

Da Anders havde været i hovedstaden i en halv snes år og som sædvanlig en sommer kom hjem på ferie, indfandt Ane sig den første aften. Hun havde styret hus for Rasmus så længe nogen kunne huske — nu kom hun med bud fra ham, Anders måtte se derud, det var vigtigt.

— Er Rasmus syg? spurgte Anders.

— Jae, det er ringe med ham nu, svarede hun gnavent, det har jo været simpelt længe, i mange år, bortset fra det med hovedet, tosset var han jo altid.

Rasmus lå til sengs og var meget forandret, bleg og gulsten og magret af til ukendelighed. Det store røde hår var blevet gråt og stod i et vældigt brus om hans hoved. Han gav Anders en kraftløs hånd: — Har du ikke din far med?

— Næh, hvad skulle han med for?

— Til vitterlighed! sagde Ane ikke det?

— Vil du gøre testamente?

— Netop, det er ved de tide — kast på den højeste tid! — og du skal ha hele skramlet, det er ikke meget værd, gæld er her osse, men ikke værre end du kan betale den, og du esti-

merer jo stedet — sælg alt krivet og la jorden ligge, stort er den ikke værd, du har altid et sted, der er dit.

Anders takkede, han ville gerne modtage gården: — Far dur ikke som vitterlighed, men vi kan jo sende Ane efter smeden.

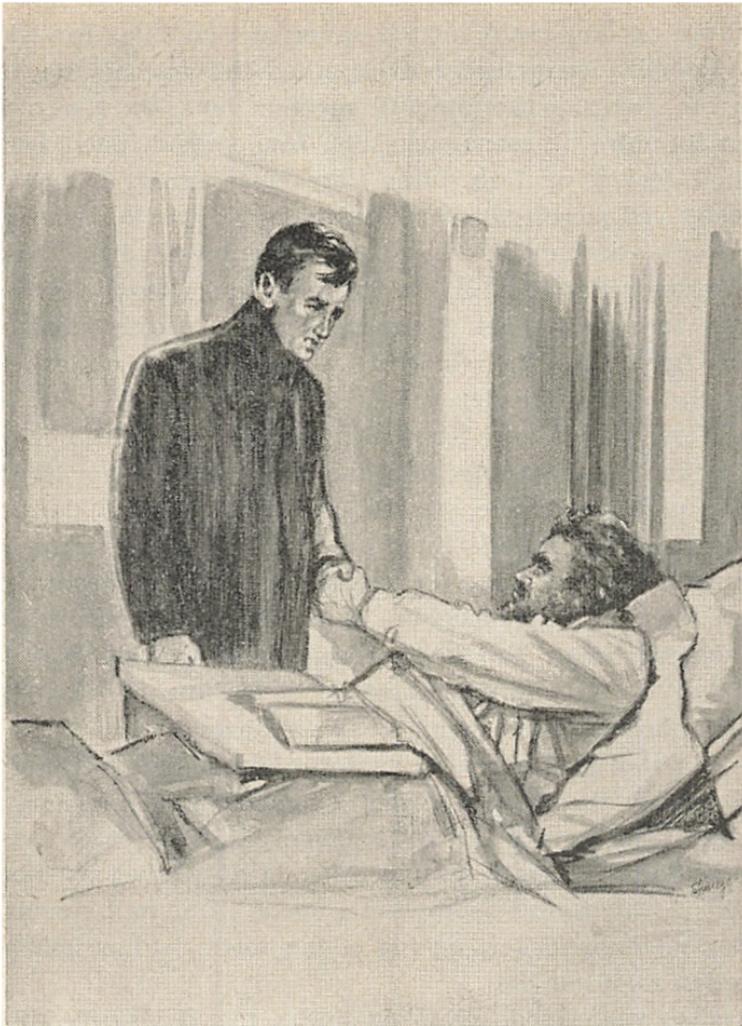
Det gjorde de. Anders skrev Rasmus' sidste vilje. Slægt havde han ikke, ikke det han vidste da. Smeden skrev under, og Ane skrev med.

— Ka' du ikke la' hende blive, når jeg ikke er mere? spurgte Rasmus, hun har gået her, siden hun var atten, hun vænner sig ikke til andetsleds, sur og gnutten er hun, men sådan har nu Vorherre skruet hende sammen, det kan ikke tilkomme os at gå i rette med ham. Nogen skal her vel være til at se efter braset, hun kan holde lidt fjerkræ, det er hun skrap til, hun kan vel osse få renten.

Rasmus døde to dage senere og kom hæderligt i jorden. Anders rev et par skillerum ned og lagde nyt gulv, han fik en stor lys stue og et kammer. Hvad Ane ikke kunne overkomme af den smule dyr, der var tilbage, solgte han. Jorden lejede han ud. Nu måtte hun så indrette sig som hun kunne, kom hun til at mangle noget, skulle hun bare sige til hos læreren, så ville hun få, hvad hun skulle bruge. Renten ville Ane ikke søge om.

Men Ane sagde ikke til. Kirsten skrev nogle måneder efter til ham, at hun sad på kanten af sulten. Anders tog hjem og aftalte en månedlig løn; Ane protesterede, men tog dog mod pengene, han sendte.

Mens Kirsten boede hos ham i København, fik hun en lidt ældre veninde — Karen hed hun og var vist omkring de tredive, mente Anders, da han så hende første gang. Hun var en høj, kraftig kvinde, den spinkle Kirsten synede ikke stort ved hendes side; solidt, næsten elegant klædt var Karen, ikke netop moderne, men særpræget, og hun gik altid med halvlange, hvide vaskeskindshandsker, som hun var tilbøjelig til at beholde på, også inden døre. Anders var meget

Han gav Anders sin hånd —

forbavset og troede, hendes hænder måske var misdannede eller på anden måde skæmmede, det var de ikke, det var kun en vane — Anders udtalte med ironisk finhed sin forundring over, hvordan man bar sig ad med at få en sådan vane, yderst besværligt måtte det være.

Karen og han fandt hurtigt sammen i en slags forelskelses-skænderi, en gensidig drilksomhed der overbeviste Kirsten om, hvordan det stod til mellem dem. Da Karen var uden forældre og nærmere slægt, inviterede Kirsten hende hjem i ferien, og hun vakte ikke ringe opsigt i den lille landsby ved sin elegance, navnlig handskerne korsede man sig over — at hun kan døje den i 28 graders varme! Sandt at sige undrede det også Kirsten, men hun nævnte det ikke.

Den sommer — det var mens Rasmus endnu levede og havde travlt i bedste velgående — kom Anders mindre hos ham end ellers, for der var så meget, han skulle vise Karen. Hans mor lå syg, Kirsten kunne dårligt være hjemmefra, så måtte Karen tage til takke med Anders, som Kirsten underfundigt udtrykte sig. De færdedes meget i de store skove og så sig om i sommerlandet. Af og til måtte Anders dog ud hos Rasmus, og da hændte det også, at Karen kom og så til ham under arbejdet. Hun satte sig på et markskel og ventede, mens han kørte aflæggeren. Ane gik møjsomt og bandt op, det var en ynke at se: — Du ku nok ha nød og få lidt hjælp, sagde Anders og så på Karen.

— Så skal hun jo smide vanterne, mumlede Ane hånligt.

Karen havde aldrig deltaget i høstarbejde, ikke engang da hun i sin barndom var feriepig på Fyn, for da boede hun hos en hjulmand, og han følte sig højt hævet over bondeslidet. Dagen efter kom hun i en af Kirstens blomstrede kitler, uden handsker, og tog et tag med: — Lær mig nu, hvordan man gør det.

Anders viste hende de få og simple tag, der skulle til for at »binde« et neg, og hun kom hurtigt efter det. Anders roste hende.

— Jeg stammer også fra bønder, både på fars og mors side, svarede hun næsten triumferende.

— Det gør vi alle! dæmpede Anders hende ned.

— Det er vist overdrevet, din far er da lærer!

— Hvis vi går tilstrækkelig langt tilbage i tiden, lo han.

De fik høsten i hus uden Rasmus' hjælp. Han hade travlt med nogle særlige podeforsøg, den hade han eksperimenteret med i flere år.

Næste sommer tog Karen til Skagen. — Man må se sig lidt om i landet, inden det blir for sent — du kender jo ikke stort andet end landsbyen og hovedstaden drillede hun Anders.

— Jeg er gået vild i Nibe, kan du præstere det! — Han fortalte, hvordan han som dreng var kommet i bil til denne berømte limfjordsby og var blevet sat af på torvet i middagstunden. Han skulle videre med en rutebil, som holdt ved jernbanestationen — nu var det blot om at finde den. Det viste sig at være svært, for hele byen sov til middag. Radioen klirrede med frokostmusik fra Wivex, alle døre stod åbne, også til butikkerne, men mennesker var der ingen af, de sov, og da han havde stæset om i nogen tid i de små, ens gader, var han helt rundtosset og anede ikke, hvor han var.

Karen sendte flere postkort med drabelige fiskere i høje transtøvler og skæg og sydvest og venlig hilsen fra Skagen! Anders fik ikke svaret, for han havde nok at gøre hele ferien. Det år var Rasmus begyndt at skranke. Et godt stykke ude på hedelodden var der en sumpet mergelgrav med høje lerskrænter og slåenkrat og kampesten, et fjernt og yndigt sted at dvæle. Der fandt de ham en dag, forladt af al travlhed, fortabt og borte i tanker. Rasmus så fjernt op på Anders, ligesom han ikke kendte ham, men så kom han til sig selv og sagde forsigtigt og undskyldende: — Her sidder jeg og driver — Anders, der var lettet over at finde ham, mumlede noget om, at drive skulle man også nu og da — kanske du har drevet for lidt hidindtil.

Siden den dag havde Rasmus ikke særlig travlt mere. Hans mange gøremål, som der aldrig kom synlige resultater af, hørte op, han småsylede med dyrene og tog sig ellers ikke af noget. Næste sommer døde han.

I de følgende års ferier boede Anders på gården. Han fik møbleret stuen og kammeret så nogenlunde og hjalp Ane med haven og fjerkræet og var ofte hjemme hos faderen og Kirsten. Hun ventede Karen, men hun kom ikke.

I hovedstaden løb han ofte på hende. Traf de hinanden under arbejdet, talte de længe sammen, han drev det til at invitere hende i teatret, endda han ikke var meget for den slags fornøjelser; han overtalte hende til at gå med sig hjem på kvisten og drikke the. Nu og da kom hun af sig selv og sad en timestid og snakkede. En sommer besøgte hun Kirsten og kom ud på den forladte gård, der stod med tomme længer og gav hul genlyd af deres stemmer. Netop den sommer var han optaget af at lave en terrasse foran stuehuset ud til haven, dér sad de, Kirsten, Karen og han, og snakkede i de lune sommeraftener.

Uden større hændelser gik en tre-fire år, men så skete der noget overraskende: Selskabets gamle direktør døde og blev erstattet med både en direktør og en underdirektør. Den sidste var en yngre mand af fin familie og med et arrogant væsen, der skulle dække over hans manglende indsigt i selskabets arbejde. Denne herre kaldte en dag Anders til sig og irettesatte ham i en brøsig tone i anledning af en sag, som Anders intet havde med at gøre. Han påhørte direktøren i tavshed, hvorefter han høfligt gjorde opmærksom på, at denne sag sorterede under en anden afdeling og under et andet ansvar. Det ophidsede direktøren yderligere, han brugte udtryk som uduelighed og slendrian. Anders rejste sig og sagde noget om, at hvis direktøren var utilfreds, kunne der let rådes bod på det, Anders var villig til at bryde op nårsomhelst, ja med det samme, men helt uvillig til at lade sig irettesætte, ublidt, for noget, han intet havde med at gøre. Selskabet havde som bekendt 30 afdelinger. Anders havde kun ansvaret for én af dem. Direktøren blev endnu mere ophidset og sagde spidst, at det ville være ham særdeles kært, om han for fremtiden kunne blive befriet for hans

nærværelse. — Intet er lettere! sagde Anders og gik. Han pakkede sine personlige sager sammen og gjorde kassere- ren opmærksom på sin fratræden; han forventede sig udbe- talt tre måneders gage plus sine indbetalte pensionsbidrag. Derefter gik han.

Om aftenen kom Karen. Hun kunne ikke forstå, han hav- de taget den sag sådan, alle vidste da, hvordan underdirek- tøren behandlede sine medarbejdere, det betød jo intet, han kunne bare have hørt på og gået tilbage til sit arbejde: — Du er for sensibel, sluttede hun, hvad vil du nu?

— Hjem til sognet! smilte han, jeg har jo både gård og jord; kan andre få føden dér, kan jeg vel også.

— Vil du være landmand! udbød hun — du kan da nemt få en anden stilling, med din store dygtighed.

— Jeg har længe været træt af bylivet — hvad gir det egentlig? Tror du ikke dette kvistværrelse er til at undvære? Sidde og regne andres tal sammen kan være meget sjovt, men ikke i længden — nu vil jeg finde ud af mine egne.

— Du har jo ingen uddannelse som landmand.

— Jeg har da kunnet bruge mig til husbehov, resten kan vel læres.

Hun rystede på hovedet: — Din fine eksamen.

— Man kan ikke lade en eksamen ødelægge sit liv.

— Du skal hjem til en ødegård, er det ikke sådan, de kal- der den i sognet?

— Den vil ikke blive ved at være øde — lidt har jeg sam- let sammen i disse år, det skal nok gå — mest mangler jeg en kone — du kunne ikke tænke dig at flytte med?

— Er det ligefrem et frieri?

— Mon det kan opfattes anderledes? Hvad svarer du?

Hun lo nervøst: — Det er dog vist ikke dit alvor, jeg ken- der jo slet intet til gårdbrug.

— Det kommer af sig selv, når man skal, der er ikke no- get mystisk ved det.

— Måske ikke netop mystisk, men — hun standsede og

så alvorligt frem for sig — jeg må vist nøjes at takke for tilbuddet.

Mere talte de ikke om den ting. Anders rejste hjem et par dage efter.

Det var synd at sige, at Ane tog videre hjerteligt imod ham. Nu havde hun vænnet sig til ensomheden, og han forstod straks, at hun ikke havde høje tanker om hans duellighed som landmand.

Hos bonden, der havde forpagtet hans jord, var han heller ikke særlig velkommen. Forpagtningsafgiften havde været lille, bonden kunne godt tænke sig at fortsætte, men naturligtvis, når han nu selv ville — landbrug var ellers ikke særlig rentabelt netop nu, liderne var dårlige. Anders kunne ikke mindes, de havde været andet — desuden siger et gammelt ord, at man skal *begynde* i dårlige tider. De blev hurtigt enige.

Anders fik jorden tilbage og tog fat uden hast. Han købte et par heste og nogle køer, fik pløjet og sået, hjalp Ane med fjerkræ og nød foråret. De mange bistader havde Rasmus ikke set til i årevis, nogle stod tomme, andre var i en miserabel forfatning. Anders var ikke videre bikyndig, han fik væveren, der også var bimand, til at hjælpe sig, og snart var han fortrolig med biernes flittige og regelbundne verden.

Stuehuset udbedrede han på mange måder, fik rummene gjort beboelige, malede og tapetserede, køkkenet måtte til Anes store harme moderniseres. Taget blev tækket og murene hvidtede. Så kom høsten, næsten bag på ham. De sled bravt, og det hjalp meget at Kirsten i den tid sørgede for maden, de fik den da godt i hus, skønt somren var regnfuld.

Smågrise fik han anskaffet, fårene blev klippet, kyllinger og ællinger vrimlede, kalve gik om på vaklende ben, liv var der allevegne. Hans nabo Jørgen Christian kom en søndag eftermiddag. Han stod i svinehusets halvdør og så på de myldrende og gryntende skabninger: — Det er en stor fryd og have held med kreatur! sagde han og tog piben af mun-

den, det er med kreatur som med kvinder, uden held går det aldrig — og så kan det endda knibe!

Den sommer fik Kirsten fine prospektkort fra Italien — Karen var i ferien med rejseselskab til Rom. Hjemvejen var lagt over Venedig, Padova, Verona og Milano — Anders fik et kort fra Romeo og Julies gravmæle, med en afsides tilskrift, at der måtte være dejligt hjemme i landsbyen, her var 38 graders varme.

Kirsten inviterede Karen til julen, men hun fik forfald, og hele næste år hørte de intet fra hende, ikke engang postkort kom der.

Det efterår begyndte Anders at dyrke hedestykket op. Det var et hårdt slid, tungere end han havde forestillet sig. Træt sad han om aftenen og adspredte sig med radioen, men faldt som regel i søvn. En gang om ugen besøgte han faderen og søsteren. Da vinteren kom med lange mørkestunder, blev han rastløs og havde ondt ved at få tiden til at gå, selv om han stadig syslede med mindre ændringer og forbedringer inden døre. En aften tvang han sig til at tænke sin situation ordentlig igennem: Han var kommet godt i gang, heldet havde fulgt ham, han var nok både flittig og indsigtfuld, men i meget havde han alligevel først og fremmest været heldig; han sad allerede i et landbrug, der kunne ernære ham rigeligt, og når hedestykket kom med — han havde ingen grund til klage, men alligevel — Ane, hans eneste omgangsfælle, var ikke den, der forsødede hverdagen. Hun var jo også gammel, havde vel ondt ved at klare, hvad hun skulle, det burde han nok tænke over, måske kunne han få smedens Olga til hjælp. Ane ville jo nok blive vred, i begyndelsen, men siden ville det jævne sig.

I de første dage af december kom Olga — hun var midt i tyverne og både livlig og køn og vist ikke allermest nøje-regnende. Hun ryddede op i huset, og det var noget mærkeligt noget, men stuerne blev helt anderledes, hvori det nu kunne ligge — sorte slåengrene sat i vase, og midt i den

mørke december stod de med sarte, grønne blade og små hvidbristende knopper; det ville Ane aldrig have fundet på.

En aften aftalte han med faderen og søsteren, at de til en forandring skulle være hos ham juleaften. Ane brummede, Olga lo og tog med ham i rutebilen til provinsbyen for at gøre særlige indkøb, og hele landsbyen talte i flere dage om alle de pakker, de kom tilbage med: — Olga har nok fået ham på glatis! sagde de gamle, mistroiske koner, de kendte kønnets magt.

Og så en formiddag helt inde under jul kom Karens brev, det Anders nu gik med i lommen hjem til søsteren, for han vidste ikke helt sikkert, hvordan han skulle forstå det.

Kirsten læste det opmærksomt, det var snart gjort — der stod kun dette: Kære Anders! Kommer juleaftens dag med 16-toget, hent mig! Din Karen. — Hun så forundret på broderen: — Hvad er det, du ikke forstår — jeg kan ikke se, der er nogen mulighed for misforståelse? Karen kan den kunst at udtrykke sig kort og klart — hun kommer juleaften med 16-toget, og du skal hente hende, det er da.

— Jeg kan jo nok læse, afbrød broderen, men hvorfor skriver hun til mig, det er jo dig, hun plejer at besøge.

Kirsten lo meget: — Det kan jeg ikke svare på, men du kan spørge hende, når hun kommer.

— Skal hun også bo hos mig?

— Du sidder jo med hus og hjem, det ser ud til, at hun vil gæste dig, men hun er da velkommen her, hvis — —

— — —

Anders stod på perronen, da juletoget rullede ind og Karen langt om længe fik mast sig ud af trængselen. Hun var mærkelig forandret. Nu havde han ganske vist ikke set hende i et par år — men hun smilte stort og lod ham beholde sin handskeløse hånd længere end nødvendigt — hun var uden hvide handsker! det havde han ikke oplevet før. Han nævnte det.

— *Stjerne blev helt anderledes*

— Jeg har besluttet mig til et nyt og bedre levned, og så må det ene svare til det andet — lo hun.

— Et landligt levned?

— Hovedstaden er blevet så trist!

— Altså landligt!

— Hvis du tror, det kan lade sig gøre?

— Sagtens! lo han overgivent — velkommen til landet, vi har endda hvid jul at byde på, kan du forlange mere? Og Ane og Olga steger dejlige ænder, og Kirsten pynter juletræ.

— Hvem er Olga?

— Smedens datter, hun har hjulpet Ane i den sidste tid, Ane er jo lidt henne ad vejen.

Karen blev omfavnet og knust på behørig vis af Kirsten, og lærer Jensen smilte meget og var absolut glad for at se hende. Efter kaffen, som Olga serverede i stift puds med tangogult, hjerteformet petit-amour-forklæde og en guldederkop med karfunkler, eller noget der lignede det, koket anbragt på venstre brysts lidt udfordrende hvælv, — måtte Karen med rundt i længerne for at se dyrene: køer og kalve, hestene og de mæhende får i loen, de hylesultne grise, de allerede halvsovende høns — inde i mørket hørtes de hyggeligt smårappende ænder. Da de lidt efter igen stod i dagligstuens dæmpede lys — kvinderne var i køkkenet, lærer Jensen ordnede gavepakker omkring træet i den anden stue — sagde Anders stilfærdigt: — Sig mig lille Karen — for at følge i digterens fodspor.

— Hvad mener du nu? lo hun. Bortset fra at det er lidt fantasiløst af dig, så joe, det er vist i rette tid, jeg kommer, endda du vel dårligt kan være tjent med mig.

— Rette tid! lo han, det har det været i mange år.

Hun gik hen og kyssede ham: — Så da på høje tid!

— Ret vil du vel ha, og det skal du også få, selv om jeg kunne sige det samme om den høje tid som om den rette!

— Så får du jo også ret!

— Når vi begge får ret, kan det vel ikke blive bedre — godt at du kom, det er det vigtigste!

Nationalismen fører til moralsk fordærv, fordi den fornægter universalisme, benægter, at der kun er en Gud, at mennesket har en værdi i sig selv som menneske; og fordi den samtidig går ind for isolation, opmuntrer forfængelighed, hovmod og selvtilfredshed, opægger hadet og forsikrer, at det er nødvendigt at føre krig. Nationalismens skæbnesvangre følger har vist sig gang på gang i historien.

Aldous Huxley.

(11)

Mutter Michaels hørte til dem, der af far blev karakteriseret som »steinpöttig«. Far fyldte ellers ikke det danske modersmål op med tyske gloser. Men udtrykket »steinpöttig« fastholdt han — også i dansk tale.

Hvad mentes dermed?

Noget i retning af stædig; ubøjjelig; ikke til at få lavet om og anderledes . . .

Også om vor pæredanske moster, der stod for husholdningen i vort flensborgske hjem, sagde far, at hun var »steinpöttig«! Og så forstod vi børn, at dermed var der sagt noget anerkendende:

Moster *ville* nemlig ikke tale tysk. Hun sagde om de tysktalende flensborgere, som aldrig fik andet at høre end hendes uforfalskede »sonderjysk«:

— *Ka* di it, helle *vil* di it forstå mæ, så *ka* de la væ — æ *vil* it snak tysk.

Hun var hos os i 26 år. Da hun dode i 1929, kunne hun ikke andet end nogle få og elendigt vanartede tyske brokker:

— Æ *vil* it . . .

Derfor kaldtes hun af far, i høj grad anerkendende, »steinpöttig«.

Også Mutter Michaels var altså »steinpöttig«.

Hun var allerede meget, meget gammel, da vi var meget, meget små. Vi unger oplevede hende ikke mere i den syssel, som havde været hendes levevej så længe som benene ville bære hende gennem det gamle Flensborgs gader.

Mutter Michaels havde været »fiskekone«. Med en lille vogn var hun trillet gennem byens gader og havde højt råbende falbudt sine gode varer.

— *Dansk*, det var hun; »steinpöttig« dansk, sagde far.

Og han fortalte om Mutter Michaels:

— Hun råbte på sine fiskesalgsrunder aldrig andet end disse ord — på godt gammelt flensborgsk dansk:

— Vil I ha fisk, goi løvn fisk, så kuns heran . . .!

Sådan havde hun råbt i Flensborgs gader før 1864. Sådan blev hun ved med at råbe efter 1864. På dette punkt var hun helt igennem »steinpöttig«.

En dag stod hun med sin lille vogn på Nørretorv. Det var i tor-sketiden. Og hun råbte:

— Vil I ha tosk, goi løvn tosk, så kuns heran . . .!

En fin dame kom spadserende henad Storegade. Kokkepigen, med en stor spånkurv hængende over den ene arm, gik et skridt eller så bagved hende. Det var klart, at der skulle købes ind til madgryderne.

Og Mutter Michaels råbte . . .

— Was ruft die Frau?, spurgte damen sin kokkepige.

— Das is dänisch, svarede Marie Hansen fra Kongegade; for tiden kokkepige hos »die gnädige Frau Oberst«, der fornylig var flyttet fra Danzig til Flensborg.

Oberstinden blev vred. Fra østprovinserne var hun vant til at forsvare det tyske og det præjsiske mod det, der *ikke* var tysk og præjsisk.

— Ønsker konen at sælge sine *tyske* varer i en *tysk* by, så har hun wahrhaftig at udråbe dem på *tysk*, bemærkede oberstinden særdeles energisk.

Og hun styrede sine fjed frem imod Mutter Michaels' vogn.

— Vil I ha tosk, goi løvn tosk, så kuns heran . . .!

Med fiskekniven i den højre hånd pegede hun med korte, faste bevægelser på torskene . . .

Sådan oplod Mutter Michaels atter sin røst.

— Hören Sie mal, gute Frau, tog oberstinden fat. Hun havde taget opstilling lige foran fiskevognen. Marie Hansen stod en kende derfra; med et polisk smil om munden. Hun og Mutter Michaels udvekslede et rask og muntert smil.

En længere prædiken fra oberstindens side fulgte. En blanding af straffeprædiken og formaningsprædiken. Om »gefälligst« at tale tysk, når man henvendte sig til offentligheden i en kern-deutsche Stadt . . . osv. osv.

— Nå, er det *det*, hun minn! kom det halvløjt fra Mutter Michaels til Marie Hansen fra Kongegade.

— Så ska din fru madam ejsen fo en gangs skyll få beskén á mit bæst tysk . . .

Og Mutter Michaels satte venstre hånd kraftigt ind i siden, over hoften. Med fiskekniven i den højre hånd pegede hun med korte, faste bevægelser på torskene på den lille kærres lad. Og så sagde hun:

— Woll'n Sie sie ha'ssen, so könn Sie sie fa'ssen. Und woll'n Sie sie nich ha'ssen, so könn Sie la være lassen — fo æ tosk er it de minst tysk og di er da sørn spillemæ *min*!

★

Oberstinden købte ingen torsk.

Marie Hansen fra Kongegade havde svært ved at holde masken.

Og — således endte fars fortælling — Mutter Michaels blev ved med at være »steinpöttig«.

Hvad er nationalisme? Den uædle og meningsløst overdrevne patriotisme, der forholder sig til den ædle og sunde patriotisme som vrangforestillinger til den normale overbevisning.

Albert Schweizer.

Forst efter krigen (den første verdenskrig) begyndte verdensgalskaben, der skabtes af nationalismen og som det første synlige sænomen fremkaldte vort århundredes åndelige epidemi: xenofobien, fremmedhadet eller i al fald fremmed-angsten. Alle vegne gjorde man front mod udlændingen, alle vegne sondrede man ham ud.

Stefan Zweig.

(D)

Mosters gravstenn

*En vild' gjenn hå sin famili'
samlet til et gild',
men senn vi skuld ærre moster,
var der mænne ting, der skild',
jen var kregg, og jen var krånten,
ånde sandt e vej for lang —
det var nærmest Kldej i Katryd,
Mads i Mjang.*

*Di var kommen sent og tidle
for å smisk' og ynd' sig ind
og var åltid o e tæer,
hvor der var e lidt å vind'.
Og det var der javnle novve,
der skuld sæj' og la' dem føl' —
miestens Stinn-Maj om fro Stevning,
Pær i Pøl.*

*Men det gik med mosters grunker
lisom med det skind, I ved,
det gled fro voss til di fremmed'.
Der bløv ingen bovs' åv det!
Novve var så erre arre,
te di itt engang vild hjels' —
men det var kun Powl i Padholm,
Mi i Mjels.*

*En vild gjenn hå sæt en lill bitt
gravstenn o hinds grav,
for den skam, te hun skal glemmes,
fælder over voss en dav.
Men en kund vel itt hå funden
nouve ting, der ho vætt værr' —
snerred' Lisbeth omm' i Leffel,
Klaus i Kærr.*

*— Ja, om folk vil hå en gravstenn —
svar' han, Pede i Nylej —
så må di skam sjel betal' en,
lad kun moster hvil' i frej! —
Der er ingen gravstenn præghed
o vor lill og fatte mynt —
nikked' tynd Mari fro Maibøl,
Drees i Dynt.*

*Midt i dlt dæt sneffren, snerren,
kam det som et hyggle mjav:
Lad voss dill' go op og vælt en
rigte skaenbøtt o hinds grav,
for så kån enhver da sier e,
te vi renn hind itt en døjt!
Æ skal hjels fro Fi i Felstej,
Lavs i Løjt. —*

*Kresten omm' fro Ketting knurred',
te det flammed' om hans hals:
Skal I komm herøv'r fro Soende
og fornærm' voss hjemm o Als!
Moster hun skal få en stien no,
så hun læng' kån mærk' vor glæj,
æ kån svar' for Niels i Naldmoss,
Dodde Drejl —*

*Og di nikked', Niels fro Naldmoss,
Pær i Pøl og Mads i Mjang,
Stinn-Maj, Lisbeth omm' fro Leffel,
Mi i Mjels, e Splejs i Spang,
Klaus i Kærr, ja Poul i Padholm,
og til sidst den tynd' Mari:
Moster hun skal hå sin gravstenn.
Basta! Og den sætter vi!*

Fjodor's FLUGT

af Jens Lampe · Tegm.: Kai C.

Fjodor Stephanov hed en af de russiske krigsfanger, som i »kålrabivinteren« blev anbragt ude i de nordslesvigske landsbyer, hvor man hårdt manglede arbejdskraft, fordi de fleste mænd var ved fronten. Han var lille af vækst, og folk fandt i almindelighed hans ansigt uskønt. Fjodor var rundhovedet og gråblond som de fleste på egnen, men alligevel var der noget fremmedartet over ham, noget ved næsen og kindbenene, som vakte undren. Rent bortset fra at han hverken kunne forstå tysk eller dansk, var det iøvrigt strengt forbudt at henvende sig til ham, medmindre det drejede sig om ordrer og skældsord, men havde man vovet at vise ham venlighed, ville man have erfaret, at hans ansigt trods alt var kønt, især hans milde og levende øjne, der oftest genspejlede et godt sind og af og til et forlorent-fortroligt glimt af lune. Krigsenken Cecilia, i daglig tale blot *Silja*, var ikke blandt dem, der havde taget de strenge militære forordninger alt for bogstaveligt. Det sås nok på Fjodor få uger efter hans ankomst. Hans blege og hule kinder var blevet fyldige og rødmossede trods den strenge rationering og de preussiske reglementer — og selv om det var knapt med sæbe og den slags, havde *Silja* stiltfærdigt sørget for, at Fjodor kunne bevare sin selvspekt. De blev i det hele taget gode venner, de to. Ikke sådan at forstå, at de følte for hinanden som nu engang to yngre mennesker af forskelligt køn kan gøre det, når de er ensomme. Dertil var *Siljas* sorg over Antons død

for ung og stærk — og Fjodor, som selv havde en kone og to børn hjemme i nærheden af Smolensk, bevarede også i den henseende sin selvrespekt. Han havde slet ikke behovet at høre tolkens trusler og advarsler mod enhver form for fraternisering og omgang med kvinder.

Cecilia Lunding og Anton Jepsen var blevet viet lørdag den 1. august 1914. Brylluppet var ellers først fastsat til fredagen efter, men da Anton sidst i juli læste i avisen, at Tyskland befandt sig i, hvad man kaldte »en truende krigsfare« og at der kunne ventes krigsindkaldelse, hvad øjeblik det skulle være, gik han sporenstregs til »Standesamt« og sognepræst og fik mærkeligt nok ordnet formaliteterne så hurtigt, at brylluppet kunne holdes dagen efter. Kun den nærmeste familie var med. Næppe havde brudepar og gæster rejst sig fra kaffebordet om eftermiddagen, før kirkeklokkerne begyndte at ringe for dermed at forkynde, at mobiliseringen var en befaleet kendsgerning. Ingen af dem, der var med til brylluppet, vil nogensinde glemme disse klokker. Det blev et sørgeligt bryllup. Af al den gode mad, der var lavet, blev der næsten intet spist, og vinflaskerne fik lov til at stå. Alle-rede om tirsdagen efter måtte Anton af sted til Rendsborg, hans garnisonsby, og i november kom han til fronten.

Det nygifte par havde overtaget et husmandssted på 12 td. land af en gammel farbroder til Anton. Stedet hed Naldkær, og dets marker stødte mod nord til den langstrakte Nørreskov, mod øst lige ud til det blå Lillebælt. Før Fjodor kom, havde Silja selv måttet stå for arbejdet både inde og ude, og omend naboerne var flinke til at hjælpe, døjede hun med at få stedet passet, som det skulle. Særlig vanskeligt blev det, efter at *lille* Anton var kommet til verden i maj 1915. Da græd hun sig mangan aften i søvn. Lykkeligst var hun de få gange, Anton var hjemme på orlov. Hvor nød de livet og de mange små og store ting, der omgav dem, og hvor var det svært for Anton at rive sig løs fra Silja og den lille gut i vuggen, der både havde sin fars næse og øjne.

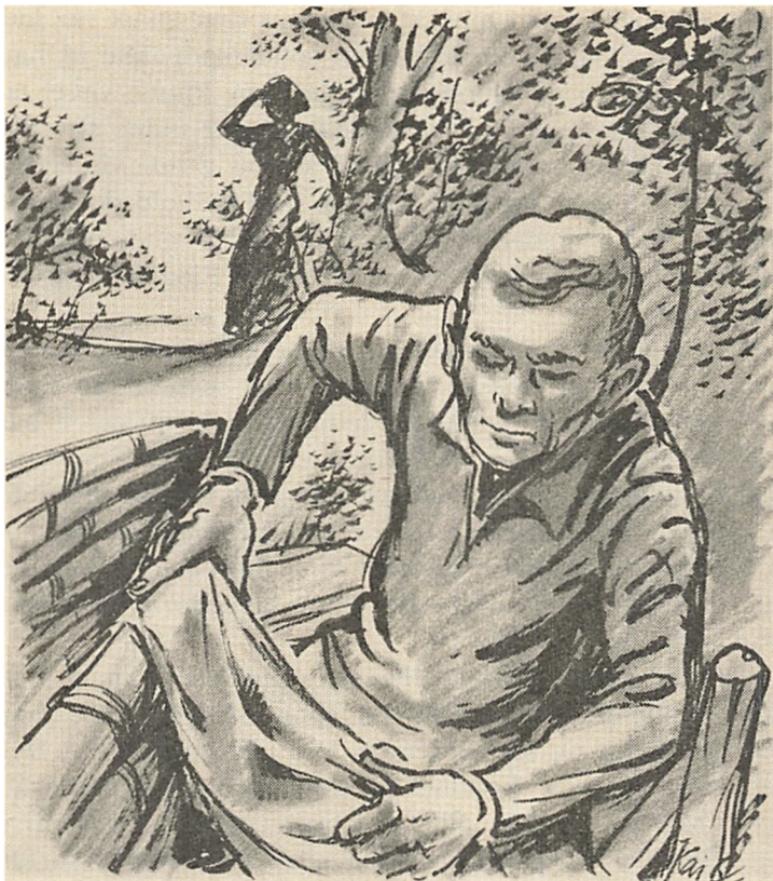
I efteråret 1916 kom Anton til Saint Quentin i Nordfrankrig. Den 10. oktober sad han sammen med nogle kammerater fra kompagniet i en kælder, efter at de var kommet tilbage fra forreste linie. En fuldræffer ramte kælderen — og Anton var død på stedet.

Selv om Silja i sit stille sind efterhånden havde gjort sig fortrolig med denne mulighed, virkede budskabet på hende som en ubarmhjertig kold styrtso. Hun syntes, Antons død gjorde hendes tilværelse helt meningsløs. Men som de grå dage gik, og lille Anton voksede og blev hjemmets lysalf, indkapsledes mindet om Anton til en besynderlig udelt skøn følelse. De havde jo trods alt kun oplevet lykke sammen, aldrig skændtes eller båret nag til hinanden. Da så Fjodor kom i februar året efter og fik skik på tingene i stald og lade og siden fik pløjet, harvet og sået, var det, som om det hele igen blev lysere. Det gik jo mod sommeren, og krigen måtte vel engang få en ende. Fjodor var ikke blot flink til det groveste arbejde. Han viste en fingernemhed, som Silja måtte beundre. Således kunne han f. eks. skære de pudsige ting i ben og træ. Lille Anton fik en gyngehest og en elefant med løftet snabel og Silja et smukt ikon, som sognets præst berømmede meget. Præsten understregede iøvrigt overfor Silja, at det var forbudt at modtage gaver fra fangerne, så hun turde ikke hænge ikonet op i dørnasket, men gemte det i en dragkiste.

De første måneder var der et strengt opsyn med fangerne, men da de fleste af dem var skikkelige og arbejdsomme, så man efterhånden igennem fingrene med mangt og meget. Som situationen ved fronten blev alvorligere, kneb det tilmed at skaffe egnede fangevogtere og opsynsmænd.

Fjodor gik ofte ned til havet og stirrede vemodigt over til Helnæs, Lyø og Ærø. Efterhånden havde han lært sig så meget sønderjysk, at han var blevet klar over, hvor han i grunden var, nemlig knap to mil fra et neutralt land, som hed Danmark, hvor folk hver dag kunne spise sig mætte,

hvor der var nok af tobak, the, tøj, kød, smør, æg og mælk, hvor der ingen preussere gik og overvågede ens færds, hvor der ingen krig var — og måske mennesker, som kunne og ville hjælpe ham tilbage til kone og børn. Det var postbulet, Søren Karlsen, som en dag ved hjælp af få ord, tegn og et gammelt skoleatlas havde tændt denne håbets flamme i hans bryst, og siden havde han i søvnløse stunder om natten tumlet med visse planer. Men Fjodor havde også iagttaget, at alle både og fartøjer langs kysten var under lås og lukke og skarp kontrol, og da han ikke var nogen god svømmer, måtte han se at finde en anden udvej. Silja turde han ikke betro sig til. Ikke fordi han troede, hun ville forråde ham, men hun kunne måske selv komme i forlegenhed, hvis hun vidste noget. Og når han så fra tid til anden så de tyske torpedo- og vagtbåde passere forbi i bæltet, var det som om modet veg. Silja og de andre her på egnen var jo selv en slags fanger hos preusserne, ja, endog fanger i deres eget hjemland. Det havde Fjodor længe forstået. Rent intuitivt mærkede Silja, at Fjodor havde noget mystisk for. Hun havde også lagt mærke til, at han i den senere tid ikke var gået over i laden for at sove middagsøvn, som han ellers plejede, men i stedet for listede over i Nørreskoven. Og det mærkelige var, at når han var derovre, manglede hammeren, øksen og andre redskaber altid i huggehuset. En dag kunne hun ikke styre sin nysgerrighed længere, men sneg sig ubemærket bagefter ham. Hun overraskede ham inde i en lysning i den tætte underskov ved Dybkær, hvor han var i færds med at beklæde et fartøjsskrog med tjærede sække. Hun havde godt set sækkene hænge til tørring i en mørk krog ude i vognskjulet og undret sig over, hvad Fjodor ville bruge dem til. Nu forstod hun det hele. Ved synet af Silja blev Fjodor forfjamsket og lagde en finger på sin mund: »Hsss . . . Silja it sæj nou, it Silja!« — »Nej, nej, Fjodor, æ skal nok tie still . . .« Hun betragtede nyfigent Fjodors mærkelige fartøj. Af unge, slanke bøgestammer havde han frem-

Hun var i færd med at beklæde et fartøj med tjærede søkke —

stillet en båd, som tilsyneladende snart var færdig. Fjodor skubbede båden hen i en lavning og dækkede den til med grene og mos. Så lod han Silja forstå, at hun hellere måtte gå hjem først, at de ikke blev set sammen. Hun måtte ikke få ubehageligheder af det, hvis det blev opdaget.

Omend Silja ville komme til at savne Fjodor, nu da høsten snart stod for døren, forstod og billigede hun dog hans plan, og da han en julidag forekom hende så underlig uro-

lig og rastløs, forstod hun, at afskedens time snart var inde. Hun smurte i al hemmelighed en solid madpakke til ham, så god som den under omstændighederne kunne være, lagde den sammen med en flaske saft, et par uldne strømper og et par skaftestøvler ind i en af Antons gamle vinterfrakker og lod Fjodor forstå, at frakken med indhold skulle med i båden. Ved afskeden bad hun ham om at tænde et bål på stedet, hvor han landede, og det lod til, at Fjodor havde forstået hende.

Det var en fredag, Fjodor for sidste gang mødte til mønstring hos den preussiske underofficer i sognet. Om lørdagen ventede man forgæves på ham og underofficeren bandede stygt og længe. Som det næsten altid er tilfældet ved slige lejligheder, gik det ud over de nærværende. Foruden en omgang strafeksercits fik de skærpet behandling, men da fangevogteren endnu samme aften opsøgte Silja, kunne hun naturligvis intet fortælle. Hun savnede også Fjodor, hvad sandt var.

Der blev spurgt og søgt alle vegne i nabolaget, men ingen kunne sætte de søgende på ret spor. Medens dette fandt sted, lå Fjodor og sov under sin båd i buskadsset ved Dybkær. Han var ikke kommet af sted, fordi to patruljebåde havde krydset frem og tilbage i bæltet. Om det var tilfældigt, eller det var ham, de ledte efter, blev han ikke klar over, men han havde da nået at få sig en lille prøvetur og opdaget, at fartøjet ikke lå for godt. Det var lidt for sprælsk. For at få det til at stikke dybere, havde han bundet et par flintesten med huller i under kølen, og det havde hjulpet svært på manøvredygtigheden. Lørdag nat kom han heller ikke af sted, for da var der for høj bølgegang og igen fartøjer på havet. Først søndag løjede vinden af. Ved mørkets frembrud listede han stille ned til stranden og lagde sig bag en stor sten for at rekognoscere. Taksensand fyr var slukket, men fyrene på Helnæs og Skjoldnæs sendte deres lyse striber ud på det blågrå vand. Det gjaldt om at holde sig

fri af disse lysfelter. Inde fra skoven hørtes en drossel synge og af og til summede en oldenborre forbi, men ellers var alt stille. På bæltet øjnedes — så langt synet rakte i den disede sommernat — intet fartøj. Fjodor fik forsigtigt skubbet båden ud i vandet og satte sig til rette i bunden. Den hjemmelavede åre var kun en stang af ask med to brædder i enderne. Han brugte den som pagaj. Fjodor tog tyste lag. Der var en lun fralandsvind, så båden skød helt godt frem, men til Fjodors forbavselse viste det sig snart, at den ikke var helt tæt. Ganske vist var der ikke kommet meget vand ind endnu, men dog nok til at han blev våd på lår og sæde. Han syntes, det varede for længe. Kysten derovre kom jo ikke nærmere. Fjodor kom til at se ned på bunden og blev pludselig bange. Skulle han alligevel ikke hellere være blevet hos Silja? Men det nyttede jo ikke at vende om; han ville jo blive straffet for flugtforsøg og måske komme i arrest eller noget, der var værre. Fjodor roede igen, lagde alle sine kræfter i og halede godt ud. Nu måtte han da vist snart være midtvejs. Han vendte sig om. Det var begyndt at lysne. Han var helt alene på havet, så langt han kunne se. Syd for Nørreskovens bryn kunne han skimte Naldkærs hvide længe og konturerne af det gamle morbærtræ i haven, en seværdighed på disse egne. På Fyn blev der allerede tændt lys i nogle af gårdene — men hvad var det? Der var også lys på vandet nordpå — et fartøj? Ja, nu kunne han se både top- og sidelanterner. Det var et skib, og det satte kursen mod ham. Skyndsomst begyndte han at øse vand ud med de hule hænder, fattede åren og roede som en gal. Han måtte for alt i verden se at komme ind på dansk territorium så hurtigt som muligt. Fjodor blev så ivrig, at han »fangede ugler«. Han havde ikke tænkt på, at når der var fralandsvind og tilsyneladende blikstille ved den kyst, han forlod, måtte der være pålandsvind ved den kyst, han stævnede imod. Til hans forbavselse var de lette dønninger blevet kraftigere. Båden vippede ubehageligt og tog mere og mere

vand. Nu kunne han tydeligere se skibet. Det så ud til at være et fredeligt handelsskib, skønt man kunne aldrig vide . . . men hvad var det? Det flag, som vajede agterude, var det ikke som det, Silja havde på sine pæne kopper? Jo, han tog ikke fejl. Det var et rødt flag med et hvidt kors.

Skipper Dunkær, som selv havde hundevagten, havde længe observeret det mærkelige fartøj forude og styrede lige henimod det. Et par favne fra Fjodor stoppede han motoren og kobledede skruen fra, mens bedstemanden Holger fik hevet den mærkeligt udseende passager op. Det varede noget, inden skipper Dunkær fra Søby blev klar over, hvad det var for en fyr, de havde fisket op, men heldigvis kunne Dunkær så meget russisk fra sine Østersø-farter, at han forstod Fjodor var en russisk krigsfange, som var stukket af fra preusserne, og som nu gerne via Danmark ville hjem. Derimod kunne han ikke begribe, hvorfor Fjodor absolut ville i land på Lyø, men efter at have fået en varm kop kaffe og adskillige stykker franskbrød fik han dog lov til at blive roet derind af Holger. Fjordors ansigt strålede af glæde og han klappede begejstret Dunkær og Holger på skulderen af taknemlighed, før han gik i båden.

Fuld af uro og ængstelse havde Silja jævnlige spejdet over mod Fyns og Lyøs kyster. Natten til lørdag havde hun endog været oppe flere gange, men intet kunne øjne. Mon Fjodor var druknet eller taget af tyskerne? Men da hun mandag morgen tidlig stod op og gik ud for at lukke op for de fire høns, hun endnu havde, lod hun sit blik glide hen over bæltet og syntes da at kunne skimte et svagt skær af ild ovre på kysten af Lyø, omtrent ud for møllen. Hun skyndte sig ind efter Antons kikkert. Jo! Det var et bål. Så vidste hun, at Fjodor havde nået sit første mål på den lange vej hjem.

at forlade Sønderjylland. Men så kom hans vært i Sønderborg med det forslag, at de sammen skulle køre over til Sundeved og blandt andet se Dybbøl by. Dette var Drachmann straks rede til, og allerede næste dag påbegyndte de turen.

Det blev en dejlig tur, hvor der var rig lejlighed til at se mange af de historiske minder, som Sønderborgs omegn er så rig på. Op ad Dybbølberget kørte de, forbi møllen og ned ad den lange, jævne skråning, forbi skanser og grave, indtil de kom til Dybbøl, hvor de midt i byen gjorde ophold for at se et monument med en stentavle og mange navne. Det virkede altsammen så gribende, og monumentet var smykket med mange små dannebrogssflag.

Og videre gik turen ad chausseen mod Bøffelkobbøl, der ligger en halv mils vej fra Dybbøl by. Da vognen standser, ser Drachmann til højre for vejen et lille hus med en have foran. Midt i denne får han øje på en sten, der rager op. Det er krigergraven i Bøffelkobbøl, hvor to danske soldater ligger begravet.

Hvad føler han, den store digter, i denne stund, da han står ved denne grav, som fædrelandskærligheden har indviet, pieteten smykket? Hvad siger han om den kønne heltegrav i »Derovre fra Grænsen?« Han skriver en beskrivelse af den. Men derudover intet. Hvad mere skulle han gøre? Er det ikke sådan, når vi står på denne plet, at vi bliver så underlig stille, formår ikke at give udtryk for det, som bevæger vore hjerter?

Men Drachmann må også hilse på familien Fink, som den gode vært i Sønderborg har fortalt ham om. Det bliver et besøg, som Drachmann aldrig glemmer. Begge bliver de af Kathrine Fink modtaget med en venlighed og mildhed, der går dem til hjertet, og da de har taget plads i den forreste stue, hvor der på et bord er gamle kranse, små dannebrogssflag osv. begynder den halvgamle kone straks at fortælle om det, som optager hendes sind og tanker tidlig

og silde: Graven derude. Og Drachmann forstår, at denne grav er det eneste, hun vil ofre noget for.

Men nu rejser hun sig, den halvblinde kone, og Drachmann går med hende ind i den næste stue, hvor en ung pige kommer ham i møde. Det er Marie Fink, Jørgen og Kathrines datter. Hun er høj, og hun har dette noget i øjet, som ingen dansk bondepige ovre fra øerne kan fremvise.

Ligesom moderen dvæler hun gerne ved minderne og graven, men hun følger også godt med i det, som optager sindene i dag. Hun er en intelligent kvinde. Drachmanns hjerte banker varmt for denne sønderjyske pige, der så jævnt og ukunstlet taler til ham om de ofre, som blev bragt i den sidste krig.

Selv har de oplevet uvejret på nærmeste hold, disse to kvinder. Det var den 12. februar 1864. På Drachmanns spørgsmål om, hvad der egentlig skete hin dag, svarer Kathrine Fink:

Vi havde jo lukket os inde, da det vrimlede med soldater i skoven. Så kom en dragon pludselig sprængende forbi huset, og lidt efter hørte vi et skud og så hans hest styrte. Vi gik lidt senere ud, løftede dragonen op og bar ham ind i sengen, hvor han kort efter døde. Lidt senere fandt vi en infanterist. Han var død. Vi begravede dem begge derude.

Drachmann lytter. Hvert ord han hører trænger sig dybt, dybt ind i hans hjerte, og han ligesom på en gang ser alt i et andet lys end før. Da han sammen med sin ledsager forlader Bøffelkobbøl, kredser hans tanker ustandseligt om det,

Krigergraven i Bøffelkobbøl

han har set og hørt. »Hvor finder man en stærkere følelse for folk og fædreland end netop sønden for å?« spørger han sig selv. »Er der trods alt ikke noget forjættende i dette at stå ved en grav, som fædrelandskærligheden har indviet?« kommer det lidt efter.

Og påny ser Drachmann den sønderjyske pige foran sig. Kathrine og Jørgen Finks eneste barn. Hun er så sandelig ingen døgnets flane, der blot tænker på adspredelser og fornøjelser. For hende gror livet der, hvor man lager en gerning op i kærlighed. Troskab og hengivenhed for Danmarks sag præger hendes hele færd.

Sådan fabulerer Drachmann. Men hvad andet skal han gøre? Sidder ikke den gode vært der ved hans side og siger ikke et ord? Jo, også han har fået noget at tænke over.

Nu kører de over pontonbroen. Hist henne får skjalden øje på Sønderborg slot, opført af kong Valdemar den Store. Mørkt og kaserneagtigt forekommer det digteren at være. Men det er jo også en kaserne, det gamle slot, en preussisk kaserne.

Og så befinder Drachmann sig atter på sit hotelværelse. Men ensomheden mærker han ikke noget til. Hans tanker er jo stadig ude ved graven ved den alfare vej og ved den sønderjyske pige. Da griber han pennen og skriver det digt, som vi alle kender, digtet om de sønderjyske piger, hvori han ikke blot giver udtryk for sønderjydernes offervilje, men også for de efterladtes store sorg: Enkerne sidder ene tilbage, i hjertet er indtegnet deres døde, men til sidste blodsdråbe vil de forblive tro mod Danmark.

Digtet opnåede en folkeyndest som kun få digte. Da Kålund havde læst det, var han så grebet af ordene og den hele stemning, at han skrev til Drachmann:

*Hvad på Dybbøl du så ved den alfare vej
var et syn, som selv måtte røre de døde,
alle vore hjerter fløj dig i møde
i hvad der så hænder: vi glemmer det ej.*

Nej, Drachmanns digt blev ikke glemt. Da genforeningsåret oprandt, var et yndet motiv de sønderjyske piger og Drachmanns ord: »De vog dem, vi grov dem en grav i vor have«. Dette billede blev snart vægprydelse i mange hjem landet over, og man kan endnu se det hos folk, der nærer kærlighed til den sønderjyske sag. Men billedet må dog vist i dag betegnes som en sjældenhed.

Drachmanns digt kan vi imidlertid stadig glæde os over. Det er skrevet af en stor digter, hvis sind glødede for danskhedens sag i Slesvig, og der findes i dets strofer dette »noget«, som griber os og varmer os helt ind i vore hjerter.

Uden grundige historiske kundskaber er en forfatter i vore dage meget uheldigt stillet; thi uden dem kan han kun højst ufuldkomment og overfladisk bedømme samtiden, menneskene, deres bevæggrunde og handlemåde.

Henrik Ibsen.

Hos et middelmådigt menneske siger det nationale ikke stort, præger ham ikke videre; men hos en stormand er det nationale en vældig magt, præger hver fiber i hans væsen - ligegyldigt om han selv agter det eller ej - det er i hans blod, i hans sjæl.

Jakob Knudsen.

Det er et for nutiden særegent fænomen, at de forskellige nationers værdier mødes og blandes og vandrer hid og did. Takket være opfindelsen af aktier og obligationer kan man nu købe et land med hud og hår. De amerikanske jernbaner, de sydafrikanske guldminer, de russiske fabrikker kan købes i London og Paris, og mellem de kapitalstærke lande finder der en livlig ombytning sted. Værdipapiret er ved at afløse vekslen som internationalt betalingsmiddel.

Carl Thalbitzer (1911).

Tre snese og tre år regnes nu omstunder vel ikke for nogen høj alder, og det er det almindeligvis heller ikke. Men alligevel, og dog, skyggerne begynder at blive lange. Det mærkes blandt andet, når man i dybe tanker vandrer henover fødebyens kirkegård mellem gamle og nyere grave.

Efter denne, en lille smule filosofiske, indledning, går vi lige til sagen. Det skete fornylig, da jeg stod foran en sten, der i læ af kirkens mure står på Adsbøl sogns gamle kirkegård, at minderne tog fart. Det var ikke en almindelig gravsten, under hvis tunge vægt en slægtning, en god ven, en bekendt, eller et andet menneske, kanske engang sygt og træt på legeme og sjæl, havde fundet den evige hvile. Nej, det var foran mindestenen over Adsbøl sogns faldne sønner under den første store krig fra 1914 til 1918. Stenen med navnene på dem der den gang, i tysk uniform, langt fra hjemmet, fandt døden på en af verdenskrigens spredte slagmarker.

Uvilkårligt fløj tankerne viden om. Ud til andre, enorme, endeløse militærkirkegårde fra den sidste verdenskrig. For at standse ved Langemaak på New Guinea med dens tusinder og atter tusinde af hvide kors i snorlige rækker på de faldnes grave, som jeg med mit skib og min besætning havde været med til at sejle der til fra Cape Gloucester på New Britain. Tropevinden suste igen i palmernes toppe, Stillehavets langtrukne dønninger lob igen i

lunge drag ind mod øernes hvide strandbred og skyllede de dræbte soldater ud og ind, frem og tilbage, ud og ind. —

Så læste jeg igen navnene på den hjemlige mindesten, langsomt, et for et. Sådan som man kendte hver enkelt den gang i de svundne ungdomsdage. Men altid vender tankerne tilbage og kredser om det samme navn. Navnet på barndoms- og ungdomsvennen, sådan som vi kendte ham, indtil en kugle satte punktum for hans unge liv på en fransk slagmark i krigens sidste år. Ham skal der berettes om her. Han blev ikke født til rigdom og anseelse. Han kom til verden og voksede op hos bedsteforældrene i det lille, lave stråttækte hus under bundfattige og ringe kår. For ham var livet fra første færd mest af alt en kamp for tilværelsen. Når det lakkede mod skoletid, kom han i reglen løbende nedover markerne mod vort hus på skrænten ved stranden, om sommeren i bare ben, om vinteren med træsko på, for at følges til skole med min næstældste bror og mig.

Det var i januar måned 1910 eller 1911. På selveste den 27. januar, på Hans Majestæt, den tyske kejser Wilhelm II fødselsdag. Dagen i forvejen var skolen, efter vor nidkære og, trods sin tysksindethed, nogenlunde afholdte lærers anvisning, bleven hensigtsmæssigt pyntet til den store dag, og fødselsdagssangene som »Heil Dir im Siegeskranz« og »Der Kaiser ist ein lieber Mann«, var bleven terpet ind i vore hoveder for sidste gang. Klokkeren 9 skulle fødselsdagsfesten i skolen begynde, og min bror og jeg havde aftalt med vennen, at vi skulle følges ad.

Det var vinter med sne på markerne og is langs bæk og å og henover engene. Vor far var laksefisker, og vi drenge var derfor godt kendt med laksens sædvaner. Da vi tre derfor, på vej til den store fødselsdag, går over bækken og ser, at der er meget vand i den, og at der løber en stærk strøm, udbryder vi i munden på hinanden: »Dæ ska nok ve laks edaw, ska vi it prøv o sel«

Så stak vi af langs bækken i modsat retning af skolen, til vi nåede et lille vandfald, hvor vi af erfaring vidste, at laksene stod og sprang. Og ganske rigtig, der stod en ordentlig krabat og forsøgte med voldsomme, kraftfulde spring at forcere vandfaldet.

Den skulle naturligvis fanges! Vi forsøgte det gang på gang, men forgæves. Indtil laksens anstrengelser kronedes med held, og den med et plask havnede i vandet ovenfor og som en pil forsvandt op imod den rivende strøm.

Væk var den! Og der stod vi tre og så måbende på hinanden! — Nej uha da, e kejses gebu's, va æ e klok, vi sku jo da te e kejses gebu's i e skol, no komme vi da nok for sild, hvad seje e dén, la vos helle strøv o renn!

Så tog vi benene på nakken og pilede op over markerne og ud på landevejen. Men jo nærmere vi kom skolen, jo mere betænkelige blev vi. Legepladsen var nemlig tom og lå som uddød, altså havde festen begyndt, og vi var kommen for sent. Netop da vi listede op foran indgangsdøren døde det sidste vers af »Deutschland, Deutschland über alles«, hen.

Nej uha da, hva ska de jæ blyv te, la vos helle stik av egjen!

Slukørede luskede vi afsted, men inden vi nåede hen til smeden, blev skolens døre slået op, og ud strømmede fødselsdagsgæsterne. Så stod læreren selv udenfor på det overste trappetrin, og der var aldeles ingen tvivl om, at det var os, han havde i kikkerten. Hjertet sank endnu en tak i os alle tre. Degnen vinkede ad os.

— Go do helle dehen, sagde de andre to til mig.

Jeg skød hjertet op i livet og gik. Degnens øjne var alvorstunge, og syntes jeg, fyldt med tårer. Formodentlig fordi han så ned i en hundløs afgrund af manglende forståelse for kejserens og dagens betydning, tænkte jeg. Det var ligesom jeg følte, at vor brøde var noget i retning af majestætsfornærmelse, altså omtrent den allerværste forbrydelse, et menneske i det hele taget kunne begå.

Så faldt spørgsmålet. Hvorfor vi var udeblevet fra kejserens gebu'sdaw? Der stod jeg. Men så faldt svaret lige så prompte og i overensstemmelse med den pure sandhed. Mine arme røg ud til begge sider, så langt de kunne række:

»Wir haben so einen grossen Fisch geschn!!!«, vi har set så stor en fisk!

Degnen vendte sig om og gik. Det samme gjorde jeg, der var

Degnens øjne var alvorstunge —

nok ikke mere at snakke om, sket var sket. Vor far blev kaldt op til degnen og fik forklaret sagens alvor.

Tiden gik, og vore veje skiltes. Den første verdenskrig kom, og mine to brødre såvel som barndomsvennen og jeg måtte efterhånden trække i den tyske militærtroje. I maj 1918 var jeg på undervandsbådsskolen i Kiel. Min ældste bror var bleven hjemsendt som krigsinvalid, min anden bror, der havde været hårdt såret to gange, var kommen hjem på orlov fra Frankrig. Det samme var barndomsvennen.

Jeg spekulerede derfor på, hvordan jeg kunne komme hjem og hilse på dem. At chancerne var små, vidste jeg, fordi jeg gentagne gange var bleven »geinaszregelt«, d. v. s. irettesat, som følge af, at jeg blev ved med at skrive hjem på dansk. »Die unzulässige Sprache« blev censureret i Flensborg.

Vi havde imidlertid fået en ny officer, en Oberleutnant, der havde været gasforgiftet ved Dardanellerne, og han var meget populær, så han var mit eneste håb. Alltså trådte jeg frem ved middagsappellen, skød brystet frem i henhold til regulativet (mave til at trække ind var der ingen af) og anmodede i de foreskrevne underdanige vendinger om fem dages orlov, fordi min bror og ven var kommen hjem, osv.

Oberleutnanten var straks imødekommende. »Lad os give ham fem dages orlov« lod det. Mit hjerte hoppede i det fremskudte bryst. Men også kun for et øjeblik. Thi så lod vor såkaldte kompagnifeldwebels stemme raspende og skarpt, medens han så på mig med iskolde, hoverende øjne:

— Herr Oberleutnant, denne mand er fra spærreområdet, ham må der ikke gives orlov!

Denne herre havde et godt øje til mig fra en tidligere lejlighed, og han huskede altså mig lige så godt, som jeg huskede ham. Så replicerede Oberleutnanten:

— Jaså, det vidste jeg ikke, så stryger vi ham!

Færdig, ingen orlov, venstre om, ind i rækkerne, ind i mængden. Hjemme kom de til at vente forgæves på mig.

Aftenen før vor barndomsven skulle tilbage til skyttegravene i Frankrig kom han ind til mine forældre og brødre for at sige farvel. Han var så fattig på nære slægtninge, så han end ikke under den korte orlov havde et fast tilholdssted. Ved afskeden sagde min mor til ham:

— Ak, ja, bare du dog var godt hjemme igen.

Hvortil han svarede, at han jo dog var sluppet godt fra det indtil nu, og at krigen vel ikke kunne vare ret længe mere. Min næstældste bror skulle jo samme vej en halv snes dage senere. Men endnu inden han rejste kom budskabet om, at barndoms-

vennen var falden under den sidste tids hårde kampe. Han havde fundet »Heltedøden på ærens mark«, hed det så smukt.

Et sted i Frankrigs blodvædede jord fandt han sin grav. Blandt tusinde andre. Hvor den er, har vi aldrig fået at vide. Hans navn nævnes ikke blandt de stores navne, hverken hjemme eller ude. Dertil var han og hans for fattige, dertil døde han for ung. Derimod fandt hans navn sin plads blandt navnene på de tusinde af unge sønner hernede fra, som under den første store krig betalte Sønderjyllands løsepenge i form af deres liv og blod. Derfor står jeg i dybe tanker, hver gang jeg foran mindestenen på Adsbøl kirkegård standser op.

For at ære dit og deres mindel

(D)

Gik kortet forkert?

*En dag jeg fandt i min have et kort:
mon det med vinden var fløjet bort?
Det lå der i regnen, skriften udtværet
hvortil, hvorfra var udvisket af vejret,
dog kunne jeg læse, det var fra en søn,
der takked' sin mor for en dag så skøn.
Hun havde besøgt ham, og han skrev,
at han for besøget lykkelig blev
»Så hyggeligt, dejligt at være sammen« — —
At læse det, var for mig fryd og gammen.
Et åbent brevkort, der lyste af fryd,
gid mange folks kort havde denne lyd. — —*

Ingeborg Poulsen.

Han var blevet ked af de balstyrige drenge, og desuden var det spild af evner og anstrengelse til ingen verdens nytte. Forleden var præsten med sin springstok på skulderen kommen over fennerne, der skilte præstegården fra Kuksbølgård. Han ville høre, hvad fyrene vidste. Men da han spurgte dem om de puniske krige, var de helt blanke! Folkert, den ældste, der skulle arve faderens gård, havde fortalt om Cæsar, der sagde: *lacta est alea!* og begyndte sit berømte tog over alperne . . . Cæsar og de puniske krige! Var det ikke til at fortvivle over!

Der var desuden i det sidste halvår kommen noget til, som gjorde, at han mere end nogensinde længtes efter slutningen fra sin huskerer-tilværelse. Han var i vinterens løb blevet gode venner med degnens datter, men uden præstekald og egen arne kunne han jo ikke tænke på at gifte sig.

Hidindtil havde hans bestræbelser i denne henseende desværre været lidet kronede med held. Seks gange havde han forgæves stillet sig til valg. Det var gået ham som den syge ved Bethesda Dam: Allid kom en anden ham i forvejen og blev som regel den foretrukne.

En gang var hans konkurrent et sognebarn, som hans byfæller naturligvis ikke ville lade i stikken. En anden gang

valgte bønderne en gammel pebersvend, der vist aldrig ville gifte sig, og som derfor heller ikke stillede store fordringer til præstegårdens vedligeholdelse. Den tredje foretrak bønderne, fordi han var den rigeste af ansøgerne. Hans penge ville komme sognet til gode, mente de. Men den fattige kandidat på Kuksbøl ejede ikke andet end den gage, han fik for at undervise de opløbne drenge, og den skulle ikke gøre kålen fed.

Sådan havde det været hidtil! Men nu var der gået en håbets stjerne op for ham på hans livs himmel. Den lyste ham i møde fra den hvide kirke derovre i marsken, som han tydeligt kunne se, når han steg op på det nære havdige. Derovre i Havnebøl var præsten død, og han — den fattige kandidat på Kuksbøl — hørte til de tre præsteemner, der var præsenteret som ansøgere til det ledige kald. Efter den tid stod han oppe på diget og skuede tankefuldt ud efter den hvide prik. Han havde aldrig været der.

Han ville ikke tilsnige sig stemmer, sagde han. I virkeligheden frygtede han for, at når han først havde været der og set stedet, ville skuffelsen over ikke at blive valgt blive for tung at bære. Men hans kæreste, der efter sin sorgløse natur ikke kendte til sådanne betæneligheder, havde været derovre og havde undersøgt deres tilkommende bolig grundigt. Hun kendte hvert rum i præstegården og vidste, hvor mange alen gardiner der ville gå til hvert af de lave vinduer, og hvor i værelserne hver genstand af hendes beskedne udstyr skulle stå.

Og når de to forlovede stod hånd i hånd oppe på diget og så over mod den lille lund, der skjulte den Havnebøl præstegård, så beskrev hun alt nøjagtigt for ham og udmalede, hvor dejligt det ville være, når de drog ind på deres slot — for dem var det i hvert fald et slot. Præsten havde lovet dem en hvalp af »Tella«, og med de to gæser, hendes gudfar, den rige marskbonde Godhersen, ville forære hende, ville det være en god begyndelse. Jo, skønt ville det blive, om

han blev valgt, og denne gang kunne det ikke slå ham fejl! Efter alle julemærker at dømme.

Det var den syvende gang, han gik til valg! Og syv, det ved jo enhver teolog, er fuldendelsens, afrundingens tal. Syv år havde Jakob tjent for Rachel. Syv gange var Israels børn gået rundt om Jerichos mur, og den syvende gang faldt muren! For kandidat Nicolai Rickertsens syvende stormløb ville også her fæstningen falde. Men han havde en fastere grund at stå på end mystiske tals og beregningers kviksand. Provsten i Tønder var ham velvillig sindet, og han havde denne gang givet ham til konkurrenter et par sinker, der ikke kunne komme i betragtning.

Den ene havde fra sit akademiske felttog medbragt en tredie karakter som den anden en simpel anden karakter. Hvad var dette imod hans »rosværdige udmærkelse«? Vel var han ikke et sådant lærdomseksempplar som præsten i det nærliggende Ulvsbøl, der inden han kom på universitetet allerede havde læst den hebraiske bibel fire gange på urteksten. Men i kirkefædrene og bekendelse-skrifterne var han dog godt hjemme og kunne desårsag nok være sig selv bekendt.

Dertil kom, at hans kæreste havde en kusine gift i Havnebøl, og hun besad et godt snakketøj og kunne nok sætte deres tilkommende præsts forljenester i det rette lys. Iøvrigt havde hans principal, manden på Kuksbøl, ikke undladt ved l'hombrebordet at indlægge et godt ord for sin kandidat hos indflydelsesrige bønder i Havnebøl sogn. Denne gang ville det nok gå!

Så kom da valgdagen, og kandidaten drog afsted, ledsaget af de varmeste ønsker fra alle gårdens beboere, fra principalen ned til gåsedrengen. Også den gode Folkert, der havde glemt de puniske krige, havde nu glemt de skænd, hans glemsonhed den gang havde indbragt ham, og de knubs, der vankede efter at Cæsar havde ladet sine terninger falde på et helt forkert sted. Hans ønsker for kandida-

*De to forlovede stod hånd i hånd oppe på diget og så udover
mod den lille lund . . .*

tens valg var derfor lige varme, ja blev desto varmere, jo mere han tænkte på sine oplevelser under undervisningen.

Præstevalg har altid været en sær uberegnelig ting. Det ved enhver, der nogensinde er kommet i berøring med dem. Det er hændt, at ignoranten er blevet foretrukket for to høj-lærde medbejlere. Da de to lærde mænd meget grundigt, men også meget søvntigt havde behandlet deres tema, kom undermåleren op på prædikestolen og sagde frisk og frej-

digt og uden omsvøb det lidet, han havde på hjerte, så de Ravnbøl bønder måtte vælge ham, hvis de ikke ville løbe den risiko at skulle tage deres middagssøvn hver søndag formiddag i kirken. Den grundige, dygtige, alvorlige pastor P. blev ikke valgt, fordi han så så alvorlig ud, medens hans konkurrent kom op på prædikestolen med et smilende og mildt ansigt, som ville han sige: »I Humptrup bønder kan dog ikke andet end vælge mig!« Og de kunne da heller ikke andet! —

Det er en kendt sag, at de nederdrægtigste bevæggrunde tit har givet udslaget ved et præstevalg, så en præst somme tider kunne betragte det som en æresbevisning, når han var blevet vraget. Det skulle falde i de Havnebøl bønders lod at give beviset for, at også det modsatte kan være tilfældet.

Den første kandidat, der kom op på prædikestolen, var ham med den tredie karakter. Han holdt en rigtig kandidatprædiken, så selv hans landlige tilhørere kunne forstå, at det var lånt gods, han opvartede med, sammenstykket og sammensvejet i hans ansigts sure sved.

Da han gik ned af prædikestolen, nikkede provsten til vor Kuksbøl-kandidat: Ham bliver det ikke! — Og styrket med denne trøst besteg Nicolai Rickertsen prædikestolen og holdt, det var synd at sige andet, en god prædiken. Ingen teolog kunne have noget at udsætte på den. Han holdt sig til sin tekst og inddelte prædikenen rigtigt. Hans sprog var smukt og forståeligt, og hans foredrag skæmmedes ikke af undseelse eller forlegenhed. Provsten så på ham, da han kom ned fra prædikestolen, og i hans blik lå et: »Du har skudt papegøjen!«

Nu fik vor kandidat først tid til at betragte sin anden medbejler. Han kendte Jens Friis fra deres studentertid, da han havde været som folk er flest. Nu var det ham påfaldende, hvilken alvor, for ikke at sige højhed der prægede hans ungdoms kammerat. Og inden denne gik op på prædikestolen, knælede han i hjørnet af sakristiet, som var det den natur-

ligste sag af verden. Og på prædikestolen var tonen, der gik gennem hans prædiken den: »Jeg kan vist ikke vente at blive jeres præst, men det gør ikke noget, jeg glæder mig over at forkynde Guds ord for jer!«

Og så fremførte han for dem af et levende, varmt, troende hjerte de to ældgamle og dog evig unge grundsandheder om menneskets synd og Guds nåde, så at enhver måtte føle, hvor skrækkeligt det er, at være skilt fra Gud, og hvor dejligt det er, at have den almægtige på sin side. Han behandlede ikke blot det store emne i almindelige talemåder, men søgte at komme den enkelte nær og at pege på de bjerge, der skulle jævnes, for at der kunne banes vej for Herren og hans nåde.

De Havnebøl bønder gik ikke af vejen for en god toddy, og for kort tid siden havde dette solderi medført et sørgeligt ulykkestilfælde. En bonde der fra egnen var i drukken tilstand på vejen hjem fra markedet i Tønder væltet og havde brækket halsen. Denne tildragelse omtalte Jens Friis på en sømmelig måde — efter Herrens forskrift: »Dersom I ikke omvender jer, skal I omkomme på samme måde.«

»Hvilken taktløshed!« — hviskede en præst oppe i koret til en kollega. — »Hvor dumt«, svarede denne, »han får ikke en eneste stemme!«

Men mennesket spår, Gud rår! Nede i kirken syntes man at være af en anden mening end blandt præsterne. Da prædikanten havde forladt prædikestolen, var der først et øjeblik stor stilhed. Man stod under indtrykket af at have hørt en mand, der ikke ville vinde stemmer eller behage mennesker, men tjene sin Herre. Det var en virkelig prædiken! Det første, de havde hørt var opramsningen af en kandidatlektie, det andet en god og grundig afhandling, men dette her var en prædiken! De Havnebøl bønder ville denne gang have en virkelig præst. Den mand, der havde talt til samvittigheden, den mand, der havde vovet at sige dem sandheden, skulle det være! Jens Friis blev valgt!

Da Nicolai Rickertsen kom hjem med det resultat, blev der almindelig bestyrtelse på Kuksbøl. Degnens datter græd, og manden på Kuksbøl, den godmodige gamle Folkertsen, sagde til sin kone — da de om aftenen var ene i sovekammeret — at det gjorde ham ondt for kandidaten. Den unge Folkert søgte at forlige sig med tanken, at han nu måtte til at lære de puniske krige om igen.

Kandidaten var endnu som halvt bedøvet, han følte sig stillet over for en ham ubekendt magt, og det eneste resultat han foreløbig kunne samle sig frem til, stod den næste dag skrevet med kridt på døren til hans kammer:

Spes saepe fallit augurem.

På dansk: Håbet holder tit spåmanden for nar!

Og det blev stående, for kandidaten tillod ikke pigen at fjerne inskriptionen. Det voldte ham en vis bitter tilfredsstillelse at lade det tungsindige ord være ham selv og andre til påmindelse om, hvor lidet tilforladelige og vederhæftige alle menneskelige udsigter og beregninger er.

Da kandidaten rejste, lod man ordet stå til minde om ham og den bedrøvelige skuffelse, han havde oplevet. Ja, til sidst blev det foreviget ved en malerpensel. Da maler Lilje fra Tønder kom ud til Kuksbøl for at give alle vindueskarme og døre en meget nødvendig omgang, havde han så megen respekt for de af ham uforståelige latinske ord, at han anbragte ordene som et ornament på dørfyldningen.

Årene gik, den gamle Folkertsen døde og blev begravet under en af de store ligstene på gårdens begravelsesplads på den træløse Kuksbøl kirkegård under diget. Og Folkert, der ikke kunne de puniske krige, kom til styret. Men selv om han havde glemt Cajus Duilius enterhager, så forstod han dog at nå frem til timelige lykke, at forbedre gårdens drift og fremme sin og familiens velstand. Vidste han intet om Hannibals okser med de brændende risknipper på hornene, så vidste han desto bedre besked med tal på de bro-

gede stude derude på hans marskfenner, og lige så fortrolig var han med kendetegnene på et godt stykke kræ.

Hans standsfæller sagde om ham, at han kunne taksere et kreaturs værdi på en gammel daler nær. Han havde den *sensus bestialis*, som præsten i B. kaldte vestboernes skarpe øje for kreaturerens ejendommeligheder og salgsværdi. Det er en »sans«, der er meget værd for en mand, der har sin hovedindtægt af de hundrede stykker kreaturer, han græsser, staldfodrer og sælger året rundt.

Men — sagde Folkert Folkertsen — selv om man også lukker sine øjne op, følger priserne, agter på tiden og indretter sig på det bedste, udbyttet har man dog ikke i sin magt! Regn og solskin, tørke og væde er afhængige af en højere magt, tiderne styres af en stærkere hånd. Kan vi lukke døren for kvægpest, tuberkler og kalvekastning? Eller kan vi sikre os imod orm, der fordærver sæden, tørke om sommeren, vandflod i høsttiden?

Som alle mennesker lever af håbet, således også vi landmænd: I håb sår vi, og i håb høster vi. I håb om en god sommer køber vi vore stude om foråret, i håb om gode forårspriser fylder vi om vinteren stalden til den sidste bås. I håb om bedre udbytte fra mejeriet forsøger vi det med oldenborgeren eller en anden god malkeko-race. Landmandens liv er et liv i håb. Og så står der hjemme på Kuksbøl på kandidatens døre kun dette triste ord om håbet, der tit holder folk for nar! —

Sådan talte Folkert en eftermiddag i oktober, da han var gået over på præstegården og sad i samtale med præsten. Vor Herre har, vedblev han, bevaret gården for vor familie i flere hundrede år, og hver generation har oplevet håb og kamp. Tit har en enke siddet med gården i trange tider, men hun har slidt og stridt i håbet om at kunne holde hovedet oven vande til bedre tider.

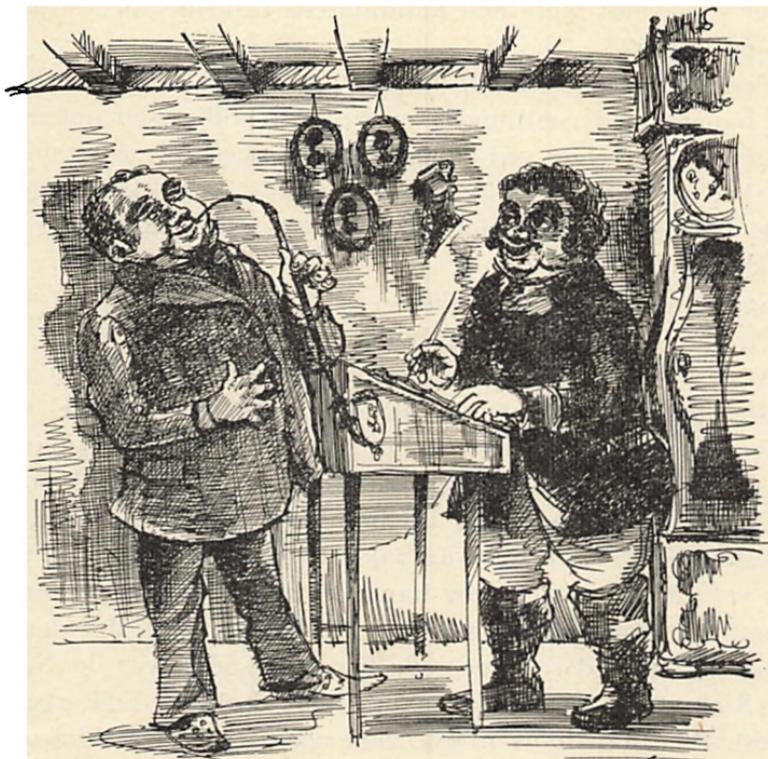
Trinke, som De måske har hørt om, pløjede marken, indtil manden fra Sydvest-Hørn en skønne dag kom og lagde

hånden på ploven og sagde: Nu vil jeg afløse dig! — Det var begyndelsen til, at han virkelig som hendes mand fik styret på gården, men Trinke gjorde det i håb om, at hun bedre kunne forsørge sine to drenge. Den ældste fik gården, den anden blev ejer af Sydvest-Hørn, og den tredie bosatte sig på Vang. Derfra nedstammer de tre linier af slægten Folkertsen.

Jeg ser, fortsatte Folkert, at de gerne vil høre historier fra gamle dage, hr. pastor. Jeg ved ikke, om det er Dem bekendt, hvorledes det gik på Kuksbøl i begyndelsen af dette århundrede? Det var i de dårlige tider, da engelskmanden tog flåden, og den danske statskasse spillede fallit. Da kunne marskbønderne ikke engang betale deres regninger hos de små håndværkere i Tønder eller i Læk. En fattig teologisk kandidat fik en marskgård tilbudt og skulle have den uden købesum og endda skattefri i ti år, blot han ville tage den! Men han betakkede sig!

Den gang sadlede min bedstefader en morgen, tung i sindet, sin hest, og da hans hustru spurgte ham, hvor han agtede sig hen, svarede han: Jeg kan jo lige så godt sige det, jeg rider til Tønder for at melde gården konkurs, jeg kan ikke holde den længere. — Min bedstemoder var en klog og en dygtig kvinde og sagde: Det er den dumme studehandel, der ødelægger os! Giv mig den søndre længe til køer, så vil jeg rejse ud til den rige rebslager i Læk og se, om jeg kan låne en sum penge hos ham. For den vil jeg købe køer og prøve om mejeriet ikke kan redde os. Mælk og smør kan man ikke undvære, det sikrer os dog altid en vis pris.

Bedstemor fik sin vilje, og hendes smør fik ry, thi hun forstod sig bedre på sit smør end min bedstefader forstod sig på stude. Smørpriserne steg, og tiderne blev bedre, og efter nogle få år havde de 80 malkekøer på stalden. De byggede da mejeriet, som dengang var en mønsterbygning for hele egnen. På den måde frelst den kloge kvinde ved sit snille gården. Men hun var også en eksemplarisk husmoder.

Præsten så ud i luften, drog et par stærke drag af piben —

Når en ko stod til kælving, sad hun selv med sin strikkestrømpe i hånden og vågede hos den i stalden, for at karlene kunne sove og være adrette den næste morgen! — Nu spørger jeg: hvorledes havde den kloge kvindes ihærdighed, snarrådighed kunnet hjælpe hende, om hun ikke havde holdt fast ved håbet? Alle mennesker, men især vi landmænd, lever af håbet!

Folkert Folkertsen strakte sit ene ben ud og trak den lange vandstøvle op mod knæet og sagde: Det er mit ærinde i dag hr. pastor. Kan De ikke sige mig et latinsk sprog, der

rosen håbet lidt mere end kandidatens traurige sprog hjemme på døren?

Præsten så ud i luften, drog et par stærke drag af piben, før han formede sætningen, og Folkert Folkertsen noterede det i sin lommebog ved siden af studepriserne fra det sidste marked og drægtighedstiden for den sidst købte kvie. Inden otte dage stod der malet på døren ind til dagligstuen på Kuksbøl:

Spes semper alit agricolas —

På dansk: Det er håbet, bonden lever af!

Atter var der gået år. Præsten, der havde forfattet det sidste sprog om håbet, var bleven forflyttet, og kaldet var bleven ledigt. Og som det sådan går i livet! Skæbnen havde da ført den fordums fattige kandidat på Kuksbøl, Nicolai Rickertsen, tilbage til sin ungdoms egn. Da han hørte, at præstekaldet i Kuksbøl var vakant, søgte han det. — Det var vel minderne, der drog ham. Og hans hustru, der havde hjemme i sognet, hjalp vel også til. Konsistoriet, der denne gang havde kaldsret, vocerede ham, og sådan var da Nicolai Rickertsen bleven sin gamle elev Folkert Folkertsens præst, ikke blot hans præst, men også hans ven, ikke blot hans ven, men også hans ven i Vor Herre!

Det havde alligevel ikke været forgæves for Nicolai Rickertsen, at hans håb glippede hin valgdag i Havnebøl kirke, han var blevet klar over, hvorfor de Havnebøl bønder den gang havde foretrukket hans kollega Jens Friis. Der var gået op for ham, at det ikke er lærdommen der gør det, men Herrens ånd. Og af den prædikede han nu, og en del af hans tilhørere fulgte ham, blandt dem hans gode Folkert, manden på Kuksbølgård. En aften kort før jul sad de to familier i fortrolighed sammen på Kuksbøl. Samtalen faldt på familiens fraværende medlemmer, sidst på gårdens ældste søn, som aftjente sin værnepligt hos husarerne, og nu ventedes hjem til julen.

— Ja, tak skal du have, gamle ven! — sagde herreman-

den, der nu var dus med sin præst — tak, for hvad du har betydet for drengen. Det har nu ikke været helt forgæves. Det er rørende, hvad han skriver i sit sidste brev.

Frits har, som du ved, altid været meget uopmærksom, når noget ikke interesserede ham. Tit har jeg sagt til ham: Dreng, det går dig ilde, når du bliver soldat, for da hedder det: Giv agt! Det varede heller ikke længe, før han faldt i allerhøjeste unåde hos vagtmesteren. Et par gange har han måttet miste sin nattesøvn, fordi han til straf skulle nedskrive et halvt hundred gange den mindeværdige sætning: »Agtpågivenhed er soldatens fornemste pligt!«

Men den største knibe kom han dog i forleden, da den kommanderende general kom for at inspicere regimentet. Da de kom op om morgenen, meldte fløjmanden ved hans deling sig syg, og vagtmesteren beordrede nu Frits ud på fløjen. Han gjorde det med et onskabsfuldt smil, der tydeligt viste, at han håbede, husar Folkertsen ville få lejlighed til at blamere sig grundigt.

Frits skriver: Da var Holland rigtignok i nød, kære fader! Thi jeg vidste jo med mig selv, hvor usikker jeg var i eksercitsen, og tillige hvor meget lettere det er i geleddet, end på fløjen, hvor enhver gal bevægelse straks er synlig. Jeg råbte i mit hjerte til Vor Herre, skønt jeg sad strunk på hesten, og ikke en trækning i mit ansigt røbede, hvad der foregik i mit indre. Men jeg tænkte på det ord, som vor gode præst havde indskærpet os konfirmander: »Kald på mig på nødens dag, og jeg vil udfri dig, og du skal prise mig!«

Og da jeg havde bedt til Herren, var jeg ganske rolig, jeg stolede på den almægtiges hjælp, og på at han nok skulle holde sit ord.

Og hvordan gik det så, spurgte præsten. — Udmærket! Han gjorde ikke en eneste fejl! Da deres dumme løjtnant — de har sådan en nybagt, nærsynet, lærd løjtnant, Frits siger, han forstår sig bedre på latin og græsk og engelsk og fransk end på højre og venstre — på kommandoen højre

om, vendte for kort, så hele frontlinien skrumpede ind, holdt Frits som fløjmand igen, og derved forebyggede han, at ikke hele delingen kom i uorden. Ritmesteren så det nok, og skældte løjtnanten ud foran fronten. Så red han hen til Frits, nikkede venligt til ham og sagde: Du har gjort dine sager godt, min søn!

Men, sagde gamle Folkertsen rørt, det bedste kommer til sidst, for drengen skriver: Det var ikke min fortjeneste, kære forældre, det var Vor Herre, der hjalp mig. Da jeg havde bedt til ham, var jeg ganske rolig og fulgte kommandoordenne så mekanisk som en automat. Jeg erfarede, at det nytter at bede, og at man ikke forgæves sætter sit håb til den levende Gud!

Holdt! — sagde præsten. — Der har vi det bedste håb! Jeg byggede på min lærdom, min lille kones fortræffelige kusine, min gode principals anbefalinger, og — jeg blev skuffet. Bønderne håber på tiderne, og dette giver dem mod til atter og atter at prøve noget nyt, og sommetider lykkes det for dem, sommetider ikke. Men håbet til Herren slår aldrig fejl. Apostelen Paulus siger: »Håbet beskæmmer ikke«. Hjælper Herren ikke på den ene, så gør han det på den anden måde. Jeg skal sørge for, at når Frits kommer hjem i julen, hænger der over hans seng et tredje sprog til Kuksbøl:

Spes nunquam fallit fidelem!

— Håbet bedrager aldrig den troende. — Det skal være min julegave til ham. Jeg håber, at han endnu ikke har glemte den latin, han lærte på realskolen i Nibøl.

Og nu, kære læser, sådan er det gået til med denne histories tilblivelse. I dette efterår vandrede jeg omkring derude i marsken, ad klinke-chausseeerne langs de blanke grave, sommetider også i storm og blæst oppe på diget, der beskytter det flade land mod Vesterhavets overgreb. På denne min vandring kom jeg også til den gamle gård bag det høje

dige. Jeg glædede mig ved gårdens rige frugthave, særlig derude i den nøgne, barske egn. Jeg gik igennem de lange lader, hvor dunkle gange førte langs lodrette vægge af tæt-pakket marskhø.

På den mørke forstue, der var brolagt med kampesten, så jeg på stjernen, der var dannet af indlagte kantsatte mursten. I værelserne stod gamle egetræsskabe med udskårne bibelske billeder, som mange generationer havde betragtet. Men til sidst indskrifterne på døren, som læseren nu kender dem. De slap mig ikke. Jeg søgte at tolke deres runer. Min løsning kender læseren nu. Og synes han ikke om den, så ved jeg intet andet råd for ham end dette, at han selv prøver på at finde en bedre.

*Giv mig at glædes ved det lidt, jeg har,
og sund af sjæl og legem gå min gang
og møde doden, for affældighed
berøver mig mit livsmod og min sang!*

Horats.

Hvor ringe end dit liv er, så lev det og mod det; sky det ikke, og kald det ikke ved hårde ord! Det er ikke så slet som du. Det tager sig fattigst ud, når du er rigest. Dadleren vil finde noget at dadle også i Paradis.

Pascal.

*Der var en, som spurgte: „At gengælde uret med godhed, hvorledes er det?“
Mesteren sagde: „Hvorned skulle man da gengælde godhed? Nej, med retsind skal man gengælde uret, med godhed skal man gengælde godhed“.*

Kong-Fut-Tse.

(103)

TE STAJS —

*Te stajs kom Stino vist it så til,
de va vel et gang i e å.
Di ande kø bil, men Stino it,
fo hon gast vedøvuve o gå.*

*Så køjt hon oldt, va hon haj behov
te e hjemmind nend ve e moes.
Te et rurre fo'klæ hon oldti tov
o uldgaen te davle hoer.*

*Hon køjt it så møje,
men des mee hon så.
Hind rygg va bøje,
men hind øjn va blå.*

*Å e ska'se kom de cyklend en fejt køen pigh.
Hon cykkelt så orndle o jaun o ligh,
fo å e pakbære haj hon — o den støj helt sjæll,
en transistor-radio a sist modæll.*

*O Stino hon øjt me øjn de ske'end:
»Hon hæ da vel alde musik i e e'end?«*

Inge Margrethe.

Fjernt fra Danmark

Af A. P. Møller. Ill. *Ingeborg Strange*.

(F, N)

Det var i efteråret 1916. Jeg var allerede på andet år i krigsfangenskab i Rusland og var nu havnet i Sibirien i en lille landsby, som hed Raskasowska, hvor jeg arbejdede hos en jordbruger, som hed Fedor Stephanovitsch Prekudin. Han var en mand på et halvhundrede år og stammede fra Hvide-Rusland, men var for godt en snes år tidligere sammen med sin bror bleven tvangsforvist til Sibirien, fordi de havde pryglet kommuneforstanderen.

De to brødre var ikke rettroende græsk katolske kristne, de var baptister, og de drak ikke og røg ikke. Det var da også gået dem godt i deres nye hjem. Fedor havde dengang, jeg var hos ham, ca. 3000 desjatiner (omtr. ha) under ploven. Størrelsen af hans landbrug kan måske bedre forstås, når jeg siger, at vi under og efter høsten med et stort Lanz tærskværk i ca. 3 uger daglig tærskede 200 sække hvede.

Det var en ordentlig ladefuld korn, som, da høsten var færdig, skulle køres ind til en af de store møller i Omsk. Vi kørte da også hele vinteren igennem hver uge de ca. 125 km til byen med korn, altid 3 slæder, men ofte også 7, 8-10 læs. Hver slæde var læsset med 10, 11 eller 12 sække, alt efter hestenes styrke. Ikke foderstand, thi ihvertfald de tre

spand var fodret, så de var revnefærdige. Vi læssede altid om søndagen, for at vi kunne køre hjemmefra tidlig mandag morgen. Turen tog 3 dage, så det var ret anstrengende for både heste og kusk.

Fedor tog aldrig pengene, som han fik for kornet, med hjem. Han kørte over til selve byen Omsk, som lå på den østre side af den brede Irtysh flod, til »fabrikken«, hvor han købte buggert (4 skæret plov med såkasse), harver, lærskeværker og andre landbrugsmaskiner med hjem. Disse redskaber solgte han så til de russiske bønder på gode vilkår. Ikke for penge, thi rubler faldt stadig i værdi, men for korn. Betalingen skulle erlægges med 10-20 sække hvede i de følgende år. Da hvedepriserne steg i godt og vel samme tempo som rublens værdi faldt, var Fedor altid på den sikre side.

En søndag eftermiddag, da jeg sammen med de to andre krigsfanger, som skulle køre til Omsk, var i færd med at læsse slæderne, sagde »kassajn« (husbonden):

»Nu skal vi ryge lidt, drenge«.

Selvom han ikke selv røg, var han ikke bange for at give sine fanger — vi var ca. 12-14 på gården — en cigaret, og selvom han ikke drak brændevin, kunne han godt finde på at spendere en flaske på os. Denne søndag underholdt han sig særlig med mig. Jeg skulle øve mig i at tale russisk, sagde han.

Han udspurgte mig om forholdene i Tyskland.

»I tyskere kan sagtens, hos jer er der orden, ikke som hos os«, sagde han. »Se nu til mig: bare jeg ofrer tilstrækkeligt til pristaw'en (politimesteren), kan jeg blive hjemme.

Så godt jeg kunne, det kneb jo lidt med det russiske, forklarede jeg ham, at jeg ikke var tysker, men dansker og søgte at gøre rede for forholdene hos os.

Han afbrød mig!

»Danmark kender jeg godt, det er der de laver det gode smør«.

„Nu skal vi ryge lidt, drenge —“

Han havde aldrig været i Danmark og kendte således ikke forholdene af selvsyn. Han havde heller ikke læst om Danmark, thi han kunne hverken læse eller skrive. Han kendte Danmark gennem de mange unge mejerister, der var kommen til Sibirien og indførte mejeribrug for Sibirisk Compagni, som opkøbte langt det meste af dette smør og i stedet eksporterede bl. a. tærskøværker, lokomobiler o. l. til Rusland. Denne eksport havde krigen dog standset. Han kendte Danmark gennem »fabrikken«, thi når man i Omsk talte om »fabrikken«, kunne der kun være tale om een virksomhed, Søren Randrups store fabrik, hvor der fremstilledes landbrugsredskaber.

Søren Randrup, der stammede fra Randerseggen, var som ung smedevend kommen til Sibirien, da den transsibiriske jernbane blev anlagt. Han begyndte med at starte en smedie, hvor han med et par medhjælpere fremstillede plove o. l. Dengang, i 1916, da jeg lærte ham at kende, beskæftige-

de han 4-500 mand. Desværre blev også denne virksomhed odelagt af bolschevikkerne. Jeg tror nok det lykkedes Søren Randrup sammen med sin japanskfødte hustru at bjerge livet og undslippe til Japan, da uvejret kom.

— Jeg skal nok få opklaret, om det passer, at du er dansker, sagde kassajn. Når vi nu kommer til Omsk, skal du med ud på fabrikken. Fedor Stephanovitsch var på fabrikken en så stor kunde, at han let fik foretræde hos Søren Randrup, og så skulle han høre, om jeg kunne tale dansk med ham. Jeg bestod naturligvis eksaminen.

Vi havde også en hel del huder med til byen, som vi så solgte vi til byens største garveri.. Det ejedes af en mand, der hed Lawrence, som også var dansk.

Fedor var klar over, at Danmark var det land, der opdrager og uddanner en ungdom, som kan øve en gerning, som vi værdsætter og skaber respekt om deres land. Men jeg var stolt over at være dansk, og ikke mindre efter at jeg sammen med nogle andre sønderjydske krigsfanger under den lange hjemrejse overalt mødte beviser på dansk dygtighed og foretagsomhed og sammenhold. Med storslået opmærksomhed og hjælpsomhed blev vi overalt modtaget af danskerne derude og følte os som deres landsmænd, fælles om det fædreland, vore forældre havde lært os at elske.

I Dalny (eller Dairen) blev vi efter endt jernbanerejse modtaget af den danske koloni, forstærket af landsmænd fra det ca. 1000 km fjerne Omsk. I Dairen havn lå en af Ø.K.s motorbåde, som dengang vakte berettiget opmærksomhed. Skibet havde lastet sojabønner, og et par stykker af os blev virkelig inviteret om bord på skibet næste formiddag. Vi fik en rigtig god gammeldags dansk middag: stuede kartofler og frikadeller og rigtig sødsuppe med rosiner og svedsker og dertil en Tuborg. Ih, hvor det smagte, akkurat ligesom hjemme hos mor. Den middag glemmer vi aldrig.

Opholdet i Shanghai, den næste station på vejen, var en

eneste stor festdag. Også her så vi skibe under Dannebrog ligge i havnen. Ø.K.s store forretningsbygning var kendt af alle, og en af ØK-funktionærerne, hr. P. Gjersing, var under opholdet her vor utrættelige fører og hjælper. Vi aflagde et besøg på »Store Nordiske«, vi foretog en udflugt til Nussingfortet og til kabelstationen ved Yang tse Kiang floden, hvor telegrafkablet forsvandt i flodens gule, mudrede vand, for derpå at danne forbindelse mellem Japan og Kina over en telegrafledning, der førtes videre gennem Manchuriet, Sibirien til Rusland. (Moskva og St. Petersborg).

Interessant var det også at besøge byens største bryggeri, hvor brygger Jakobsen fremstillede et bryg, der i kvalitet og smag ikke gav hverken Tuborg eller Carlsberg noget efter. Også i Hongkong og Singapore's havne så vi store skibe med Dannebrog, og så endelig gik vi i Singapore om bord i »Urtan« og hjemrejsen herfra gik under dansk flag.

I sandhed, man måtte erkende, at vel er Danmark et lille land, »men dog så vidt om jorden end høres danskens sang og mejselslag«.

Hvad er tolerance? Det er menneskehedens arvelod. Vi er alle æltede af svagheder og vildfarelser; lad os gensidig tilgive hverandre vore dumheder, det er naturens første lov:

Voltaire.

De fleste mennesker haster så meget efter nydelsen, at de haster den forbi. Det går dem, som det gik hin dværg, der bevogtede en bortført prinsesse i sit slot. En dag tog han sig en middagssovn. Da han en time efter vågnede op, var hun borte. Hurtigt trækker han sine syvmilestæver på; med eet skridt er han hende langt forbi.

Soren Kierkegaard.

Kun i længslen kan menneskene give deres egne tanker, kræfter, muligheder. Kun i deres håb og ønsker er de oprindelige, er de en e r e . Ved opfyldelsen, ved besiddelsen, ved det at eje, forsvinder deres „selv“. - Her bliver de art, dyr, begreb, mekanisme: de bliver pludselig som alle andre.

Egon Friedell.

Caritas

Af Søren Vibe
Ill. Ingeborg Strange

En kold efterårsdag 1870 rullede en tungt læsset vogn hen ad en ujævn vej i Roager sogn i Sønderjylland. Vognen standsede op ved præstegården. Det var sognets nye præst, pastor Bischoff og hans unge hustru Caritas, der holdt deres indtog i embedet. Det skulle nu være deres opgave at fortyske et kernedansk sogn i den landsdel, Tyskland havde frataget Danmark.

For den unge sarte præstefrue fra det sydlige Tyskland var det en hård skæbne at blive omplantet til en i dobbelt forstand kølig egn. Den danske befolkning måtte jo være fjendtlig indstillet over for alle de fremmede embedsmænd, og Roager sogn dannede ingen undtagelse.

Den blide Caritas, som var et fint og poetisk gemyt, forstod rent intuitivt, hvilken uret der var begået mod denne danske landsdel, og hendes sind led meget derunder.

En mild forårsdag lå der i præstegårdens røgteseng en lille bleg mor og et nyfødt pigebarn, som straks blev døbt og fik sin moders navn, men mælk til barnet havde moderen ikke. Da tilbød naboersken, en stout dansk gårdmandskone at dele sit bryst mellem den nyfødte Caritas og sin egen lille Hans.

Præstefruens veninde, der var på besøg, ymtede noget om, at

dette kunne være farligt, det kunne let medføre en spaltning i sin-
del, og hendes formodning slog til. Den lille pige, der fik sin op-
vækst mellem de to poler, gled med årene mer og mer over mod
det danske. Hendes amme blev som en anden mor for hende. Hun
lærte bøndernes sprog, legede med deres børn og blev med sit
milde lyse sind alles kælebarn.

Det danske sogn blev hendes fædreland, hendes væsens rødder
sugede næring af den danske muld, og det var en stor sorg for
hende, da hun i niårsalderen måtte følge forældrene til deres
hjemland. Men til trods for, at hun nu under sin øvrige opvækst
blev unddraget al dansk påvirkning og tilmed blev lykkelig gift
med en tysk tandlæge, forblev hun dog tro mod sin fødestavn og
sit danske hjerte, og den 10. februar 1920 var hun med til at
stemme Nordslesvig hjem til Danmark.

Den 9. februar var Caritas således blandt de mange, der kom
rejsende sydfra for at være med til at bestemme landsdelens
skæbne. I februaraftenens mulm og mørke, blæst og bygevejr
stod hun omsider på den hjemlige jernbanestation, og i den op-
lyste ventesal kom en vejrbitd bondemand hen og tog hendes
hånd. »Velkommen hjem, Caritas«, hilste han jævnt og varmt.
Men Hans — er det virkelig — Ja, det er mig, Caritas. Æ haj li'
som en fornemmels' av, te du vild' komm' — ja nu er du jo ellers
bleven en dame, og en sku' vel it si do te dig. Do er kaskesens
osse givt og sådan. — Ja Hans, jeg har været gift, og fremmede
kalder mig fru Lindemann, men nu er jeg kommen hjem, Hans,
og hedder bare Caritas. Det ville gøre mig meget ondt, om nogen
af jer begyndte at sige De. Så var det, ligesom I ikke ville kendes
ved mig.

Det kan du ellers tro, vi vil Caritas, men la vos no kom a stej.
Se her er et par tæpper, og så ska du ha benene ned i den her
fodpos, for vi har jo et bette støkk o kør. — Prr — tøv no lidt
Brune, du ska nok fo lov o stræk ud.

Åh Hans, det er næsten som et eventyr — så trygt at sidde her
hos dig. Det er, som alle de mange år med eet falder af mig. Du
kan ellers tro, jeg har lidt ved den rejse. Der var jo så mange

sydfra, der skulle op og stemme tysk. Jeg sad der og følte, at jeg blev slået i hartkorn med de andre, for hvem kunne tro at jeg ville stemme dansk. På Tinglev station blev jeg ligefrem leet ud, da jeg vovede at sige det, og det var danske, forstår du — det gjorde mest ondt, men de kunne vel ikke tænke anderledes.

Nej, det kund di vel it — men de var li godt kønt af dig o rejs herop.

Hans, den dag i morgen har jeg set hen til i mange år. Der var noget i mig, der sagde, at den måtte komme engang, for det var jo en stor uret, der blev begået, og uretten er altid dømt på forhånd. Det er en underlig stor tid vi får lov at opleve Hans — efter alt det forfærdelige.

Ja det er en stor tid. — Se Caritas, nu er vi snart ved præstegården.

Åh nej dog — og de gamle linde står de endnu — og de to store sten ved indkørselen. Hans, kan du huske, vi legede, at de var vore huse. Den største sten var dit hus, og så gik vi på besøg hos hinanden. — Hans, lever din mor endnu?

Jo, det gør hun da. Hun er jo noget forkalket og sådan, men ellers. — Og din far? — Far døde for en halv snes år siden. Og en kone har du? Jo da — hun er nordfra — fra de gammel land, som vi sier. Ja, så æ vi altså hjemm Caritas.

Anders — ka du li ta dig a køretøjet. O dæ har vi jo Marie, mi kuen. Ja velkommen da og træd indenfor. Mange tak — åh, her er godt — og så hyggeligt i har det. Ja det æ jo Maries kunst, men no ska du hils på mor. Mor, det æ Caritas.

Nej men dog, er et Caritas — mi bette pig' — mi egen bette pig' — te en da sku se dig ijen — okke ja — okke ja.

Lille mor Karen — jeg er også glad for at se dig.

Ja om lidt har mor glemte, te du æ her. Hun sedder mest o dører o de æ de fra di ung daw, hun husker bedst. Hun æ jo osse øwer firs, o de er en svær ti hun har gennemløvet.

Ja jeg har forsøgt at følge lidt med. Køllertiden var især forfærdelig — ikke sandt?

Ja di brugt jo alle midler for o knæk vos.

„Velkommen hjem, Caritas“, hilste Hans jævnt og varmt —

Men det lykkedes ikke, kan jeg tænke. — Nej, det virket modsat, Caritas, vi bløw stærker i muedgang.

Hans, du kan tro, det er strengt at tilhøre et folk, der handler sådan. Vi er mange, der lider under det, men det er som at tale mod en mur. Der findes mange rettænkende mennesker i Tyskland, men det er aldrig dem, der kommer til at regere. Det er de stille i landet, som man siger. Men sig mig Hans, har I ingen børn?

Vi har haft, Caritas — en jennest søn — en dejlig dreng, men ham — tog de fra os — han ligger i Frankrig — kun nitten år.

Åh nej, hvor forfærdeligt. — Og din bror, Hans?

Ja, han blev i Rusland. — Og din mand, Caritas?

Også krigen. — Krig er djævelens værk, Hans.

Ja Vorherres kan det ihvertfald it vær, men no ser et jo ud te, at den ska bring vos nøj godt alligevel.

Hans, jeg har glædet mig til at se Dannebrog vaje. — Bliver der mange flag i morgen?

Det ka du tro, dæ gør. En del ny æ dæ jo kommen fra Danmark o så æ dæ all di gammel vi har passet o i di manne oer. — Ja di ka måske kun hold te i måen, men op ska di, om de osse blywer regn o blæst li'som i daw. O her ska du li' se så møj en køn sang, dæ har væt i vor avis. Du må godt løjs en op for os.

Og så læste Caritas med sin rene smukke stemme, mens alle lyttede i andagt:

*Det lyder som et eventyr
et sogn fra gamle dage
en rovet datter, dybt begrædt
er kommen frelst tilbage.*

*Det sker, hvad som et drommesyn
har strålet for vor tanke:
Til sommer vajer Dannebrog
igen på Dybbøl Banke.*

*Hvad knap vi turde hviske om
i krogen mellem venner
forkyndes nu på dansk og tysk
som lofteord af frænder.*

*Velkommen hjem til moders hus,
vor søster, hjertenskære.
Så bleg du blev i kæmpens favn,
i striden for din ære.*

*Du sad i bolt og fangejern
til spot for vilde drenge.
Seks tusind unge sønners liv
var dine løsepenge.*

*Men du vil ingen sørgesfest.
Mens tåren øjet blænder,
du skjuler stolt, hvad ondt du led
i hine bøddelhænder.*

*Du kommer klædt i hvidt og rodt
og smiler os i møde.
Hil dig, vor moders øjsten
i nytids morgenrøde.*

Ja, det var dog et smukt digt, Hans, så jævn og ægte. Jeg følte mit hjerte banke i hver linie. — Og ved du, hvad jeg har besluttet? Hvis det kan lade sig gøre, og jeg finder et arbejde, flytter jeg til Danmark med mine to børn. Jeg føler mig i gæld til det lille forurettede land, og hvad mere er, jeg føler mig i åndelig slægtskab med dit folk.

Der er mange, der kommer til et livs-resultat ligesom skoledrenge; de snyder deres lærer ved at skrive facitet ud af regnebogen uden selv at have regnet stykket.

Søren Kierkegaard.

Det er et indre kendetegn på religionens sandhed, at den er helt og fuldt menneskelig, at den hverken forer til føleri eller grubleri, men til tanke og handling. Den er leve- og erkendelse, summen af al erkendelse og følelse, er EVIGT LIV. Hvis der gives en almen menneskefornuft og menneskefølelse, så findes den i den, og det er netop religionens mest upåagtede side.

Herder.

Jeg har altid anset „religiøs kunst“ og „kunst i det hele taget“ for eet og det samme: hvor religionen savnes, svinder også kunsten; alle græske, romerske og også alle vore mesterværker er religiøse.

Auguste Rodin.

Sild høest...

Af Martin N. Hansen.

Jo, en sild' høest kån og' skjæpp', so di tit hjemm, hven en bare fæ suel nok i september, og det mått Jøn Lavsen sånd'. Alt var kommen så leet til ham. Sjel fæk han som ung et gjældfrit buel, og da han gyvt sig, fæk han et eno ville med Kjesten. Men hun var miest kregg og krånten, og di fæk ingen bœn, der kund ære ål dæ' rigdom.

Så læng' der er lyv, er der håf, tænt han, for han var i grunden en glaj og lyvle månd, der itt så leet ladt sig slo nenn. Men som e tid gik, var han sjel kommen til å hæng' e lidt med e hœj, og til sidst mier og mier.

— Nej, nej, min kuen hærr e itt for godt — sukked' Jøn Lavsen, da han ædde nyår var et smut ind ved sin søsters bœn i Elstrup — og hvad skal æ dog still op, hven jen åv voss skuld go hen og dø?

— Nej, det blyve itt leet for dig, morbror, å værr hielt åljenn med ålt det, do stæer i, men det er e da itt værd å tæn' for møje o eno, for moster hæ jo vætt sygg så tit og er åltid kommen sig egenn.

— Ja, men det kån æ no itt la' vær' med, og den hjer gang' se det itt godt ud med hind.

— Nå, do fæ nok jen til å hold huss for dig, skuld e go så gallt. Do kån jo læst å betaeld hind, og der blyvve sãmænd nok en klat til voss allighevel.

— Ja, e testament er skrœvn — nikked' Jøn Lavsen med et dyft suk — og der er tænt godt o jer, for der er ingen, der hæ ståjn Kjesten nærmæ end I. Men så læng' æ lovve, gi æ itt novve fro mæ, sjel om vi er flytt ind o e åvtæjt, så Kjesten itt hæ så møje å tæj var' o.

Og di nikked' still og taknemle egenn.

Men Jøn Lavsens fæk ret. Kjesten døj et par dav' ædd're, ja, endda inden han ho fåt tænt hiel e gemmel, hvad han skuld', hven hun var væk, og det var vel nok det, der slov ham miest nenn den føest tid.

Han var jo sjel ved å blyv gammel, ok, ja, ja, ja, og no kund der itt hersk tvivl om, hven der stov o e røj næste gang. Men det ho han no åv jen helle åjn groend sleet ingen lost til å tænk' o. E forår var ved å komm, og di føest smø blomme var allerede ved å litt frem om e huss, og hvor e suel kund no i e kallgård. Og var det itt en læerk, der sang opp' øvr e tovt?

Han stov ud ved e kool og lytted' en formerre, da Sofi gik forbi.

— No, er do ud' å sie til din kool, Jøn Lavsens?

— Ja, det kund en jo godt sæj, men det var der itt så møje ved no, da Kjesten var væk.

— Nej, nej, Herregud! Men lad mæ få e lidt kool med hjem, så skal æ komm' op med novve til dig!

— Så må do helle sjel plåkk', hvad do vil hå — so Jøn Lavsens, for han vidst nok, Sofi lavve goej mad — og så kån do komm ind og få et stykke flæsk med hjem.

Et par støend æddere kam Sofi med en hiel pott kool til ham, og den damped' eno, da hun tov e lågg åv.

Jøn Lavsens kig e lidt o e pott og kam til å smil'.

— Ja, det er vor gammel basselpot, den hær itt vælt i brugg læng', men den kund lig' pass til den hjer lejlighed, og så gemt æ en yndr e forklæd, da æ gik herop.

Jøn Lavsens bløv ved å kig' o en. — Nej, så'n er ålde kommen inden for vor dør' før, for Kjesten fæk jo ingen boen.

— Ja, så er det og' o e høj tid, der komme jen, svar' Sofi. Det kån vær mærkle fordiel, og en fær jo di boen, en skal hå, enten en vil eller ej. Men sæt dig no nenn og få dig en goej snaps til, for det trænge do til, no da do hæ gann og sysle så læng' åljenn.

Sofis kool bekam Jøn Lavsens godt, og han nøjed's itt med jen snaps. Den goej mad og e snapse kvikked ham godt op.

— Ja, såndt skuld en løv hver dav! so han, for så kund e vel hæend, en bløv til minnesk egenn.

— Ja, da skal æ gjenn lav mad til dig engang emelld, svar' Sofi, og det nikked Jøn Lavsens til. Og snart kam Sofi tidle og sild, for der var nok å lav' i et stort huss, og hun fandt sig haste tilrett', og det gør han og', og for han rigte sæk tænt sig om, flytt' han ud åv e åvtæjt og ind o e huel egenn.

Sofi var enke og ho sejs bøen, men hun var ung eno og lyvve farle op o Jøn Lavsens. Og da hun flytt ind til ham ædde høest, kam der lyv i e huss.

— Det er jo en hiel flok, do komme med! Hér er snart både karl' og piggle nok til en lill' herr'gård, so Jøn Lavsens.

— Æ kån savt få sejs til, so hun, det råj en jo itt for, men så læng' der er lyv, er der håf.

— Nej, det hæ do ret i, det råj en itt for sjel. Og Jøn Lavsens nikked' hen for sig i dyf tanker, til han med jit so: Tæj og gi næ en snaps, Sofi!

No kån en vel tænk' sig, te der bløv snakket om Jøn Lavsens og Sofi, itt bare i e by, men og' urren for en sogn, og der bløv ymtet om, di skuld gyvtes omkring majdav, hven e sørreår var godt øvve, for længe kund e itt godt vint'.

Da ålt det kam hans søsters bøen for øre, bløv di jenne om å tæj øvve og snakk' med dæ' morbror, för han bløv hielt tumbe.

Men da di kjør ind melld di gammel lind' og stov ud o e gårdsplads og kam til å kikk op o e tagg, slov di e hænde sammel, og det kam som åv jen mund: Nej, no er e dovl løs, for no byggher e stork' rie o hans huss!

Di bløv haste klar' øvve, te det nytt' itt å komm' med e sprøjt, hven der gæ iild i gammel hus', helle pukk o dæ' ret, for Jøn Lavsens var højt opp' i den syvend himmel og ladt sig hverken go o åv iild eller vånd.

O e vej hjem var di jenne om, te han ho hånle tumbet og ring, og enkelt åv dem brumme en diel, men i det stoe og hiele var dæ' dom mild, for som di venle minneske, di var, dæmred' det for dem, sjel om det itt bløv soej, te det var ringe eno å misund' di tumbe dæ' lykk.

fra min skoletid

— i den lille og store skole

Af Christian Delf.* - Ill. Ingeborg Strange.

Den første maj 1893 kom jeg i skole. Det var en begivenhed, jeg havde imødeset med lidt blandede følelser. Mine ældre søskende havde fortalt så mange dramatiske skolehistorier, som havde kyst mig. De trøstede mig dog med, at de små elever blev kærligt behandlet og fik bolcher hver evige dag. Så tænkte jeg i mit stille sind: bare jeg ikke kommer til at sidde øverst. Jeg var nemlig bange for, at jeg så kunne falde ned. Denne bekymring viste sig dog at være overflødig, idet jeg begyndte min skolegang med at sidde nederst i klassen.

Sagen var den, at jeg lige var fyldt seks år og derfor først var skolepligtig til næste forår. Men min mor sagde, at de unger gik og fandt på så mange kunster, og derfor ville hun have mig som den syvende og sidste af børneflokkens i skole

*) Forfatteren til efterfølgende skildring, skomagermester i Sønderborg, Christian Delf, nedskrev disse oplevelser fra sin skoletid i Ulkebøl gamle skole fra 1893 til 1901 kort før sin død den 10. marts 1961. Mange, som har oplevet skolegangen i en tysk skole, vil nikke genkendende til adskilligt i denne fortælling.

snarest muligt. Jeg mindes endnu, at jeg en dag var med min mor på kirkegården, hvor hun tilså familiegravene. Da kom degnen spadserende, en høj, pilskaldet mand med et rødt fuldskæg. Min mor benyttede lejligheden til at få ham til at love, at han ville gøre, hvad han kunne for at skaffe plads til mig. Jeg var kun liden af vækst, men fatteevnen skønnedes at være i orden.

Så nåede vi da den 1. maj, og min seks år ældre søster tog sig for at føre mig til kundskabskilden. Skolen, der lå på sognets kirkegård, rummede to klasseværelser, almindelig kaldet henholdsvis »e lill' skuel« og »e stue skuel«. Efter tysk sprogbrug kaldte man den klasse, man først kom i, for zweite Klasse og så endte man altså i erste Klasse. Æres den, der æres bør. Min store søster anbragte mig i »e lill' skuel«, og der overlod hun mig så til min egen skæbnes skæve gang.

Degnen og underlæreren anviste pladser til de nogle og tyve nye poder, og da viste det sig, at der trods min lidenhed, manglede plads til mig. Følgen blev, at jeg til min grænseløse forsmædelse måtte anbringes på bæk med pigerne. Det har slået så dybe sår på bunden af min drengesjæl, at jeg husker det endnu. Min naboerske var en sød og artig pige, som aldeles ikke gjorde mig fortræd. Hvorlænge forsmædelsen varede, ved jeg ikke, men hun og hendes familie rejste bort. Henved et halvt hundrede år senere lærte jeg hende igen at kende. Hun er en elskelig gårdmandskone på Broagerland. Betegnende nok kunne hun hverken huske mig eller vort naboskab.

Skolen i Ulkebøl var en gammel, grundmuret bygning med tegltag. Indgangen fandtes midt på østsiden. I midten var forstuen og bag denne mod vest garderobe og loftstrappe. I nordenden var »lilleskolen« og i sydenden »storeskolen«. Hvert klasseværelse havde fire fag vinduer mod øst og fire mod vest. På loftet i nordenden var der indrettet værelse til underskolemesteren.

På skolebænk med piger . . .

Der førte flere stentrappetrin op til skolen, som lå lidt højt. Foran skolen førte vejen forbi, og hinsides denne lå legepladsen. Midt på pladsen stod der en vandpost med en emaillekop fastgjort med en jernkæde, og lidt længere hene var anbragt de obligate »Turngeräte«.

På sydenden af skolen lå degnegården, og mod vest og nord gik kirkegården ind til skolens mure. Lidt nord for skolen fandtes store, tyske soldatergrave med jerngitre og

vedbendranker. Blandt andre stod der en mindsten over en præjsisk løjtnant, falden den 29. juni 1864 »bei der Befreiung Alsens«. Stenen står der vistnok endnu. Men den gamle skole er for længe siden brudt ned, kirkegårdsmuren er ført udenom grunden, og på det sted, hvor vi børn dengang opdroges i tugt og Herrens formaning, hviler nu trætte sognebørns ben under mulde.

Min første lærer hed Wurbs. Han var en ung mand, kommet hertil syd fra, sikkert med vilje til at gøre en dygtig indsats for at lade en vantreven og modvillig slægt få del i tysk sprog og kultur. Nu stod han, stakkels Wurbs, ene i sil klasseværelse med halvfems dansktalende børn, hvoraf mig bekendt ikke eet havde tysk til hjemmesprog. Han selv forstod ikke et dansk ord og måtte heller ikke give sig af dermed. Jeg ved ikke, hvem man burde ynkes mest, børnene, eller Wurbs. Den første tyske sætning, vi lærte var: »Darf ich hinaus gehen?« Det måtte man jo i påkommende tilfælde kunne sige, men når for mange spurgte samtidigt, blev der svaret nej! Så måtte vedkommende selv om resten. Orden og disciplin skulle der til.

Læreren havde klassen inddelt i tre afdelinger, som han skiftevis underviste, medens de øvrige så syslede med andre opgaver. For at komme i gang med de små begyndere, tog han de 9—10 års drenge og piger til hjælp. Således sad vi nu og hakkede os igennem den tyske Fibel og lærte ganske langsomt sproget.

Al undervisning foregik på tysk. Kun religion fik vi i dobbelt dosis, nemlig både på dansk og på tysk. De danske religionstimer havde degnen selv med os, så vi lærte også ham at kende. Dengang har jeg tit hørt voksne sige: »De æ itt mie godt i e dien, end dæ æ honne i en poch«.

Det var vel lidt stærkt sagt. Han kunne til tider være god imod de små børn, kunne fortælle små historier, pjanke med os og prøve, om vi kunne sige: emme klemme bammerutski. men han var et kolerisk menneske og kunne pludse-

lig blive aldeles rasende. Jeg husker således, at han engang tog sin hasselkæp og slyngede den ned i pigeflokken. Han ramte rent tilfældig den lille *Sille Busk* lige over det ene øje, så hun fik en stor blå bule i panden. Selvfølgelig hylede barnet frygteligt op. Da blev degnen meget bange og fik travlt med at trøste hende. Der var nok alligevel noget om den tudsehistorie.

Efter Wurbs fik vi en underlærer ved navn Petersen, som vist stammede fra Husumegnen. Han var en høj, ganske ung mand med mærkeligt posede øjne. Da han senere kom til byen, kaldte sønderborgdrene ham omgående »Pejtsen med e griisåjn«, et navn, han bar med hæder, indtil han ved genforeningen drog syd på til forhåbenlig bedre græsgange. Han var ellers hverken værre eller bedre, end de fleste.

Ulkehøl skole var på den tid, der her omtales, fuldstændig overbefolket. Jeg husker endnu fra mit fjerde skoleår, at vi sad syv drenge på seks pladser. Når vi skulle skrive, måtte vi have den højre albue højt op på bordet og den venstre langt udenfor. Da hændte det tit, at vi puffede til hinanden i uenighed på grund af pladsmangel, men venskabet var snart genoprettet.

Så vidt jeg husker, blev den nye skole i Huholt taget i brug i året 1897. Den aftog børnene fra Vollerup, Klinting, Stenholt og Huholt. Dermed var der skaffet plads et godt stykke ud i fremtiden.

Mange børn havde lang vej til skole, og cykler havde man jo ikke dengang. I min tidligste barndom løb vi endnu til vinduet for at se en »væltepeter« med massive gummiringe rasle forbi på de humplede veje. Når vejret var dårligt, kørte bønderne deres børn til skole med hestekøretøj. Da var de næsten uden undtagelse flinke til at tage småfolks børn med op at køre, så inden de nåede frem, havde de svingende fuldt læs. Mange børn gik ind til en gammel kagekone, Annamaj Husstøj, og skiftede strømper og fik deres våde tøj hængt til tørre. Hendes lille stue blev slemt tilsølet af alle

de våde unger. Gamle Annamaj Husstejs hjælpsomhed var selvfølgelig, men at hun fik noget for det, mindes jeg ikke at have hørt. Æret være hendes minde!

Til foråret 1897 kom jeg over til degnen i »e stue skuel«. Jeg kunne nok være kommet derover et år tidligere, men på grund af min ungdom lod man mig sidde den normale tid ud. Klasseværelsets vægge var malede med en stærk blå farve, man her på egnen kalder »asserballeblåt«. Ved at se på denne farve i timevis blev jeg søvrig, og det flimrede for mine øjne.

Væggen var prydet med billeder af de to Hohenzollernkejserere, Wilhelm den første og Wilhelm den sidste. Endvidere et billede af Jesus med korsel på vejen til Golgatha.

Degn og førstelærer Sørensen var en begavet mand og regnedes af sine foresatte for at være en fremragende dygtighed, idet hans skrappe melodier førte til visse resultater. Han var en hård mand. Hasselkæppen var for ham et uundværligt pædagogisk hjælpemiddel. Han stillede urimeligt store krav til børnene. Jeg mindes f. eks., at den første lektion i geografi vi havde for, da jeg som tiårig var kommen i hans klasse, var alle havene rundt om i Europa. Vi begyndte med det hvide hav og endte i det sorte hav. Afhøringen foregik ved, at et barn stod på sin plads og ramsede op, mens et andet viste det nævnte hav på det store kort, der hang på væggen. Kunne man det ikke, måtte man sidde efter.

Om lørdagen var vi ilde plaget af salmer og skriftsteder. Hvem der da kunne sine ting, blev flyttet over alle de, som sad over ham og ikke kunne lektien. Det var et evigt flytteri. — Vi fik så ny lektion til næste lørdag. Degnen læste op, hvor de mange skriftsteder stod. Vi skulle så hjemme søge dem op i biblen, forevise dem pænt skrevet af om mandagen og kunne dem på ramse den næste lørdag. Da de var på dansk, fik vi på den måde en kummerlig undervisning i vort modersmål.

Anmaj Husstej skifter strømper på børnene og hænger deres våde tøj til tørring . . .

Så var der dagene med de store orgier, da degnen rasede den halve time, mens hele klassen dukkede sig i lydløs tavshed. Da vankede der hist og her et puf eller et spark, lige-

som for at give ordene mere vægt, mest gik det ud over dem, der sad yderst på bænken. Ved slige lejligheder råbte degenen: »Jeg skal på min ære sørge for eders opdragelse! I bliver en pind til min ligkiste! Jeg ærgrer mig ned i den sorte jord over jer!« — Til beroligelse skal dog lige nævnes, at han, så vidt jeg ved, nåede at blive treoghalvfems.

Da jeg havde gået i hans klasse i 1½ år, blev han forflyttet — desværre, kunne jeg fristes til at sige. Resten af min skoletid lærte jeg snart sagt intet. Børn har en vis evne til at glemme ubehaget, ligesom en våd hund, der ryster skindet. Efter skoletiden lo vi af det hele.

Når man nu tænker på det store fortyskningsarbejde, der i de mange år udførtes med så glødende energi, da forekommer det hele en som et slag i luften. På genforeningsstenen, der blev rejst ikke langt fra stedet, hvor den gamle skole lå, står skrevet følgende linjer af en af vore store digtere:

*»Stærkere, end guld og stål
gik vort gamle modersmål
her, hvor livets grundvæld sprang,
sin ukuelige gang«.*

Når du kommer til meningsløshedens yderste, da ser du, at det hele er en valplads, hvor to magter slås. Og et ingenmandsland gives ikke.

Martin A. Hansen.

Gudsfor nægtelse turde være det skabtes bedste vittighed til dato.

Jacob Paludan.

Fremfor alt husk, at du ikke kan være nogens dommer. Ingen på jorden kan være dommer over en misdæder, for han erkender, at han, dommeren selv, er en lige så stor misdæder som den, der står foran ham, at han selv måske er den mest skyldige af alle i den misgerning, han er sat til at domme. Kun den, som når til denne erkendelse, kan være dommer.

Dostojevski.

En elsket lærer

Af Ernst P. Hugger. - Ill. Ingeborg Strange.

I en lille landsby på den slesvigske geest hviler middags-solen på det gamle stråttækte skolehus. Man skriver krigsåret 1915. Den gamle degn Jessen har midlertidig overtaget undervisningen indtil udnævnelsen af en ny lærer. Degnen forlader skolehaven, efter at han har kastet et blik på sine bi-stader der. I det samme opdager landpostbud Johannsen ham. For at spare en vej overgiver han den daglige avis samt et brev, dets udsende røber et tjenestebrev. Degnen læser halvhøjt afsenderen: »Amtsskoleråd.«

I sit hjem, som ligger over for skolen, åbner han brevet og tager skrivelsens indhold til efterretning. Hans kone, som allerede har dækket bord, kommer ind fra køkkenet. Degnen meddeler hende straks, at der i eftermiddag kommer en ung kollega for at overtage den lille skole, der kun består af een klasse. Efter aftale skal den unge lærer bo hos degnen. Hans navn er Peter Christian Petersen Hansen, fra købstaden, og han er netop blevet færdig med seminarieud-dannelsen. Hans ankomst havde skolebørnene i landsbyen straks lagt mærke til. Da den gamle degn næste morgen præsenterer børnene i skolen for deres nye lærer, er de således forberedt.

Det har ikke været let for den unge lærer Petersen som fremmed i byen at vinde de noget tillukkede børns fortro- lighed. Langsomt, skridt for skridt, må han varsomt rydde det, der skiller, til side, det ligger i begyndelsen som en usynlig væg mellem ham og dem. Men så åbnede børnenes hjerter sig efterhånden for ham. De havde opdaget, at han var deres ven, og at han kunne tale sønderjysk med dem. Der gik snart ingen dag, på hvilken pigerne ikke havde medbragt en buket blomster. Drengene viste derimod deres hengivenhed over for deres lærer ved at forære ham små gaver.

Det kunne være en kulørt sten, den første oldenborre eller en smuk bille.

Den lille Lars, sønnen af daglejer Niels Hansen, forærede lærer Petersen en morgen en lille sort tjavset hundehvalp, hvis race ikke kunne bestemmes. Lærer Petersen tog imod hunden i håb om, at den nok ville løbe sin vej igen. Men børnene udvidede nu deres kærlighed til læreren til også at omfatte hunden, som de gav navnet »Trofast«.

Hunden fik kærligheden at mærke i form af smørrebrøds- bidder, intel under, at hunden holdt sig til skolen. I brænd- selsskuret blev der indrettet et lege for den, og den blev her. Således forøb alt på den bedste måde til alles tilfredshed.

En efterårsdag 1916 overtog degnen forbigående, som han sagde, undervisningen. Det var en betydningsfuld time, da den unge lærer Petersen næste formiddag stod foran sin klasse i soldatertrøjen. Tavse så landsbybørnene på ham og lyttede til hans ord. Det var, som om de så deres lærer i et helt andet lys. Han selv følte nu, da han skulle drage ud i krigen, hvor stærke de bånd var, som knyttede ham til den lille skare.

Da de strakte deres små hænder imod ham til afsked, følte han, at han hørte til dem, og at de ville følge ham med deres tanker og ønsker.

Den næste dag, tidligt om morgenen, skyggerne af natten

Omgivet af sine elever kom han til banegården . . .

lå endnu over jorden, tog lærer Petersen afsted til den lille banegård, en times vej fra landsbyen. Gaden lå stille og ro-

lig, da degn Jessen ledsagede sin unge ven et kort stykke vej, inden han hjertelig ønskede ham farvel. Rask skred lærer Petersen afsted. Markerne var afhøstet. Løvet skiftede farve til et broget mønster. Solen var lige ved at hæve sig ud af morgentågen.

På engang hørte han nogle råbe bag sig. Læreren vendte sig om og så sin skoleklasse fuldtallig komme løbende. De store havde de små ved hånden, for at de bedre kunne følge med, »Trofast« førte de i en snor med sig, og snart hjalp de store drenge til med at løse hans beskedne rejsebagage.

Omgivet af sine elever nåede lærer Petersen i rette tid den lille banegård, hvor han talte venlige og formanende ord til sine små venner.

Så nærmede toget sig for at føre ham og de få andre medrejsende til garnisonsbyen. Han bøjede sig længe ud af vinduet og så tilbage mod børnene. De stod tæt ved hinanden. Børnenes øjne fulgte ham, indtil toget forsvandt bag en granskov.

Børnene var flittige til at sende breve til deres lærer ved den russiske front. Degn Jessen samlede brevene i klassen, og sendte dem videre. Disse breve, så barnlige de end var, gav ham i mange lange timer trøst og styrke. I skolen derhjemme var det en festtime, når degnen uddelte eller forelæste de breve, som lærer Petersen havde skrevet til dem.

Men en morgen, da børnene trådte ind i deres klasseværelse, så de degnen sidde med bøjet hoved foran sit kateder og de tomme bænke. I sine rystende hænder holdt han et blad papir. Først efter at børnene stille, lidt ængstelige, havde indtaget deres pladser, så han op med blanke øjne. Det syntes som om den gamle mand blev forlegen under de spørgende barneøjne. Hans stille stemme var mærkelig usikker. Stille og famlende talte han hen for sig, som om det ikke var rettet til nogen: »Jeres gode — lærer er — død«.

En stor stilhed indtrådte i skolestuen. Efter en pause talte degnen videre: »Han er faldet — i Rusland«. Lyden

syntes at komme fra en anden verden og blev stående i stuen. Som efter en fælles indskydelse rettede alle blikket mod et billede, som lærer Petersen havde sendt til sine elever, og som nu hang under glas og ramme ved siden af tavlen. Billedet viste læreren i uniform med stålhelmet på hovedet. Hans mund var lukket, men øjnene syntes som om de så på enhver.

Degnen bad med rolig stemme børnene om at gå hjem. Han rejste sig og forlod langsomt skolestuen. Men børnene blev siddende en stund i tavshed.

Så hørtes der pludselig en lyd fra en lille bænk bagest i klassen. Alle vendte sig om. Lars, den mindste af dem, havde begyndt at hulke og skjulte ansigtet i sine hænder.

Da Nordslesvig efter afstemningen havde stemt sig hjem, begyndte man i landsbyen at rejse et mindesmærke for de faldne sønner. Børnene tog også denne tanke op. Under ledelse af den gamle degn foranstaltede de en pengeindsamling, som de voksne også gav deres skærv til. På lærerens dødsdag blev der i skolestuen afsløret en mindeplade. Den var tildækket med et dannebrogflag, som havde været lærerens. I gyldne bogstaver kunne man læse følgende indskrift: »Vor faldne ven og lærer Peter Christian Petersen, født den 8. februar 1892, faldet den 5. april 1915 i Rusland, til minde. I dyb taknemmelighed rejst af hans elever«. Men det skønneste mindesmærke rejste børnene i deres hjerter.

Det er måske nok unyttigt at præke fornuft, men dermed er jo ikke givet, at man skal beflitte sig med at udbrede galskab.

Freilif Olsen.

*Vær stille, ven, når skæbnen går
imod dig som en sø,
hvor vredeølger vældigt slår;
vær stille, når med vekslet kår
den julde bøl i sejlet står,
da du jo dog skal dø.*

Horats.

Montechi og Capuletti

Af den gamle præsts efterladte fortællinger.

I dagligstuen på Schæfergården stod mellem kakkelovnen og døren til den blå stue onkels skrivepult. Over pulten hang kortet over Schæfergårdens jorder. Under pulten derimod stod børnebordet, ved hvilket de mindste på gården, Fie og Kalle, havde deres plads. Dersom den ærede læser og jeg havde samme størrelse som Jens Baggesen i sin tid, da hans »hele krop var knap en alen lang«, kunne vi have placeret os ved bordet under pulten og derfra haft et herligt overblik over den hele stue. Men da jeg forhåbentlig har læsere også blandt dem, der har gardermål, så beder jeg den ærede læser sætte sig på stolen, der står på den anden side døren til den blå stue, og se lige ud. Han ser da igennem stuens tre vinduer ud i gården, men på de to piller mellem vinduerne hænger to gamle spejle i empire-stil, med hvide lake-rede rammer, der er forsynede med guld-forsiringer. Henne over den grønne sofa ved døren hænger i lignende ramme et glasmaleri: Kong Frederik den sjettes frieri. Men ved dette billede må jeg dvæle et øjeblik.

Billedet var — som sagt — et glasmaleri. Man så ind i et gemak med stive møbler. På den blå væg i baggrunden var silhuetter anbragte i guirlande-form. I forgrunden trådte de to i galla klædte personer hinanden i møde. Kavalleren var iført knæbenklæder, strømper og sko, med paryk på hovedet. Damen havde højhælede sko, fiskebensskørt og høj toupet, der var prydet med nikkende fjer. De to figurer skulle forestille Kronprins Frederik (VI), der anholder om landgreve *Karl* af Hessens datters hånd, senere dronning *Marie Sofie Frederikke*. Figurerne var udført i sort silhuet-maner. Dette billede såvel som spejlene på pillerne står for mig i forbindelse med følgende tildragelse:

— I den nærliggende lille flække levede i første fjerdedel af det nittende århundrede en gammel løjtnantsfrue, enke, kaldet fru løjtnant eller fru *Goguel*. Hun var intim veninde til en anden dame af den lille bys finere portion. Da de begge var barnløse,

havde de gjort gensidigt testamente. Den længstlevende skulle arve alle den andens efterladenskaber. Men da kom der en knude på tråden, hvad enten det nu har været katten, der kradsede moppen, eller moppen der bed katten, eller det har været en eller anden sladderhistorie, der har skilt dem fra hinanden. Og venskabet gik så aldeles itu, at den varmblodede fru løjtnant tilintetgjorde sit testamente. Den forhenværende veninde skulle ikke mere arve blot det mindste af hendes ejendele.

Men hvem skulle så have herligheden? Så en skønne dag, da hun sad bag vinduesspejlet, så hun min bedstefar gå ned ad gaden. Han boede som amtsforvalter på slottet og var lige som ung, nygift embedsmand kommet til byen. Nygifte kunne altid trænge til forøgelse af deres bohav, tænkte fru løjtnanten, hun kaldte derfor resolut min bedstefar ind fra gaden og meddelte ham, at hun ville indsætte ham som sin arving.

På min bedstefaders vegne vil jeg håbe, at han har protesteret mod denne beslutning. Men hvad enten nu protesten ikke har nytet noget, eller at han ikke har haft noget at indvende mod denne tingenes ordning, nok om det: fru Goguel døde, og bedstefader fik hendes møbler. Således mener jeg — der lever ingen mere, som jeg kan spørge — kom billedet med kronprinsens frieri til Schæfergården, som min bedstefader senere købte til sin yngste søn.

Og der hang så billedet som en bestandig erindring om, hvor stygt det er, når en eller anden ubetydelighed river et gammelt venskabsbånd i stykker, fylder to gamle hjerter med bitterhed og ærgrelse og lader et par mennesker gå uforsonede og uforligte med hinanden ud af denne verden. Montechi og Capuletti i det små!

Ja, Montechi og Capuletti! Dette i den udødelige Shakespeares kunst fremstillede klassiske fjendepar har desværre mange åndsfrænder og efterfølgere. Dem vil jeg i dag gerne lidt til livs og ordentlig læse dem teksten.

I den samme by, i hvilken løjtnantsfruen inspicerede gaden fra sit vindue, levede et par årtier senere i en anden gade en velhavende købmandsfamilie. Den gamle gård havde kun lave mure og stråtag, men alligevel var der et vist præg af fornemhed over den. Måske var det de brede lindetræer, som skyggede foran huset, der gjorde det, eller var det bevidstheden om de indenfor dens mure herskende gode kår, der gav gården dens suffisance?

Købmandshandelen, der i sin tid havde grundlagt slægtens velstand, blev endnu bibeholdt, men mere for traditionens end for

indtægternes skyld, af pietet mod fædrene! Men den blev ført i den samme sparsomhedsånd, der altid havde karakteriseret slægten. Man sagde om Dine, husets gamle faktotum, der passede butikken, at hun ikke en gang forærede så meget som en prop bort. En åben flaske blev lukket med en svedske, som så den slikne barnemund gjorde en ende på undervejs, og flasken kom utilproppet hjem igen.

Nu, lige overfor købmandsgården lå den dengang nye, statelige præstegård med bred gavl. Og præsten og købmanden var fine venner.

Jeg ved ikke, om de har brugt samme skik som min tante i Haderslev, der telegraferede over gaden til sine genbo-venner på følgende måde: en kop, holdt op imod vinduet, ledsaget af tre oprakte fingre, betød: »Vil De ikke gøre mig den fornøjelse at drikke kaffe hos mig klokken tre i eftermiddag? Et fornøjet nik med hovedet eller en beklagende hovedrysten fra genboens side — for resten et par gamle damer — betød: »Indbydelsen modtaget med tak! meget gerne!« eller »Beklager meget, vi kan ikke!«

Så meget er vist, var der fremmede hos købmandens, måtte præstens derover, omvendt kunne præstens ikke have besøg uden købmandsfamiliens assistance. De hørte jo begge til »*the upper ten thousand*«, og de holder som bekendt sammen, hvad enten det er i London eller i en beskeden flække i Slesvig.

Men så kom katten, eller var det hunden eller sladdereren? og rev også her venskabet i stykker.

Fra nu af satte købmandens ikke mere foden i deres egen sognekirke, men vandrede med den øvrige strøm søndag efter søndag til nabosognet for at høre den veltalende præst der. Men til hvor megen velsignelse kan enhver sige sig, der betænker, at det kun var hadet til deres egen præst, der drev dem ind under den andens prækestol.

Så længe de to familier levede i byen — de forlod den senere begge to — kom venskabet heller ikke mere i stand.

Montechi og Capuletti!

Og her tager jeg nu dig i knaphullet, du læge, der ikke mere hilser på utro patienter, og dig, du gårdejer, der er bleven uklar med din nabo over vejen, han ikke holder tilbørlig i stand — han blev grov og du ikke mindre, så I har egentlig ikke noget at lade hinanden høre, eller dig, du skrædder, der skændes med skomageren, fordi hans høns æder dine jordbær. Er det ikke skrækeligt, at I ikke kan glemme sådanne bagateller, medens Herren, eders Gud, skal glemme jeres store forseelser! I kan øde mange

En kop holdt op imod vinduet — vil De drikke kaffe hos mig . . .

fornejelige timer, I ellers kunne have haft sammen. Og hvad der er det værste: I kan vel udsætte jer for den eviges vrede og dom!
Men i stedet for at prædike for jer, vil jeg fortælle et af mine sidste minder fra Schæfergården.

Det var ved et bryllup på gården. Et af børnene blev gift. Jeg, der den gang var en ung mand, stod allerede under Guds ånds tugt. Om aftenen efter bordet, gik jeg ene ud i den mørke stille have. Fra de åbne og oplyste vinduer i salen lød der højroestet tale og latter ud til mig i havens stilhed.

Da lagde sig en hånd på min skulder. Jeg så op, en høj mand bøjede sig ned til mig. Det var præsten. Med dæmpet røst sagde han: »Jeg har fornærmet Deres onkel Niels. Da jeg efter maden rakte ham hånden, mærkede jeg, at han var vred. Jeg bad om tilgivelse, men han ville ikke. De må nu hjælpe mig at forsones ham!«

Jeg fik nu sagens sammenhæng, som var undgået min opmærksomhed, at vide: Onkel Niels havde holdt en skåltale, men han var ingen taler, og talen var derfor gået i stykker for ham. Præsten, der, når han fulgte sin natur, kunne være hensynsløs, havde derpå i en tale givet onkel Niels en lille skose, og så var onkel Niels blevet for alvor fornærmet.

Jeg, der kendte dem begge, kunne godt forstå begge dele. Men præstens samvittighed slog ham nu, han havde, som nævnt, allerede søgt at forsones den fornærmede mand, men uden held. Nu skulle jeg hjælpe ham. Jeg lovede også at gøre, hvad der stod i min magt for at bringe sagen i orden. Men det lykkedes ikke for mig. Onkel Niels vedblev at være vred på præsten.

Han talte slet ikke om sagen, men det var for os, der kendte ham, just beviset for, hvor bitter hans sind var.

Så gik jeg da til præsten og sagde til ham: »De må opsøge onkel Niels endnu en gang, ellers bliver det ikke godt!«

Men da bruste det op i præsten: »Skal jeg vedblive at løbe efter ham? Nu har jeg ydmyget mig to gange for ham. Hvor længe skal jeg vedblive dermed?«

»Ja«, sagde jeg bestemt, »De skal ydmyge Dem for ham, hr. pastor! Thi De kan gøre det, men onkel Niels kan ikke.«

Dette overvejede præsten, og han kom, og onkel Niels tog godt imod ham. De blev gode venner igen, og det er de vedblevne at være, og de respekterede og højagtede hinanden indtil deres død.

Og nu du, Montechi eller Capuletti, hvad enten du er embedsmand, gårdejer eller håndværker, gå nu hen og følg i dette tilfælde præstens eksempel. Du skal ikke komme til at fortryde det, men takke mig for det råd, jeg gav dig. Ak, solens lys er dobbelt gyldent, og fuglene synger endnu en gang så smukt, når man kan glæde sig over dem sammen med andre.

Det sete afhænger af øjnene. I min barndom i halvfemserne var Endrupskov ikke stort regnet — den fattigste egn i Sønderjylland. Nu har fredningsrådet fortalt os, at egnen er så smuk, så ejendommelig og værdifuld, at store strækninger fortjener at fredes. Som dreng har man vel nydt denne skønhed uden egentlig at vide det, thi hvad kunne en eng og nogle magre hedebakker være at regne. Nu kan man jo nok se en vis romantik over Gelsåens bugtede løb gennem engen under de høje brinker.

Når denne om vinteren var oversvømmet af åens vande, havde vi drenge et herligt liv med skøjter og slæde. Slæden lavede vi selv, og fra min fars tid havde vi et par gammel-dags træskøjter med en jernskinne under, de skulle bindes fast med snore og var ret besværlige. Senere fik jeg et par jernskøjter, som jeg førte med mig fra sted til sted langt op i min manddom.

Selve åen kunne ikke bære, men i fars tid kunne de løbe ad den lige fra Gabøl til Endrupskov. — Om vinteren var strengere dengang, eller åen havde mindre strøm, skal jeg lade være usagt.

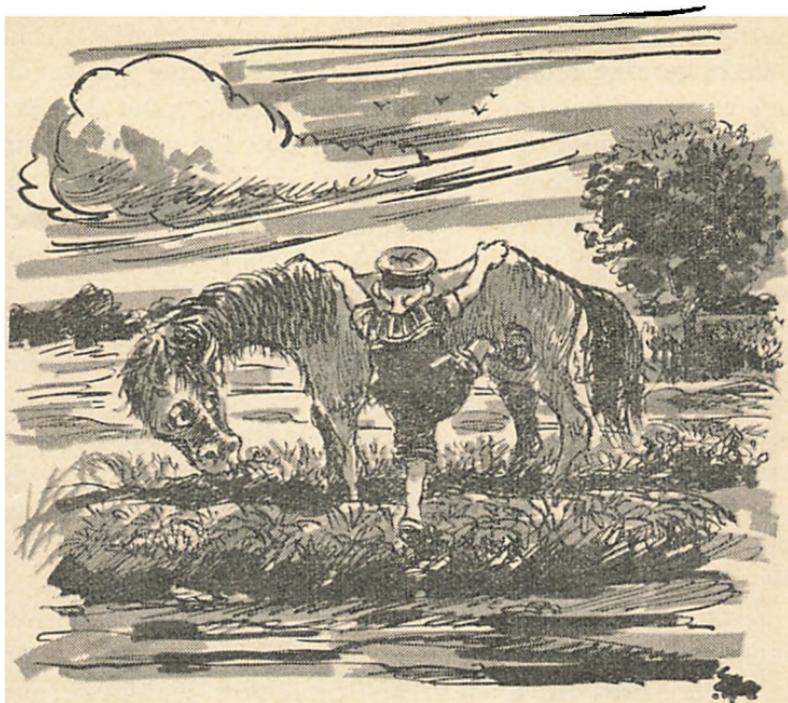
Og sommeren — Aakjær fortæller i sine erindringer om de herlige stunder med medestang ved Karup å. For mig rummer Gelsåen slige minder. En dag fangede jeg to gedder på hver ti pund. Jeg solgte dem til præsterne i Fole og Spandet. De gav mig hver 4 mark, og min mor gik til Spandet med dem og satte dem ind på min sparekassebog. Så havde vi tilsammen gået omkring seks mil for de 8 mark.

Ja dengang regnede man ikke en mil eller to for noget. Som mindreårig blev jeg engang sendt til apoteket i Gram for at hente et kræmmerhus filegregium — noget, der brugtes ved kærning af smør. Men navnet må have forvildet sig for mig, thi jeg kom hjem med fitral (vist til brug ved farvning). Det var jo ikke så godt, så der vankede en varm huskekage, og af sted igen til apoteket, hvor de også skældte ud. Så havde jeg gået eller rettere løbet fire mil med et sølle kræmmerhus. Man havde ikke råd til at være blødsøden dengang. Hvad ville børn i dag sige? De skal jo cykle, blot der er en halv kilometer. Fritiden var knap tilmålt, derfor nød man den nok mere — nu ved de jo tit ikke, hvad de skal stille op med den.

Som tolvårig skulle jeg engang aflevere en hest i Løgumkloster. Det må have været omkring fem mil. Den ene vej kunne jeg jo nok ride, men krikken var så mager, at jeg ikke kunne tåle at sidde ret længe ad gangen. Tilmed var den så høj, at jeg måtte have den ned i grøften for at komme op igen. Vejen gik gennem Lindet skov, og det var jeg ikke stolt af, thi jeg havde nylig læst i Sprogforeningens Almanak om de fæle røvere, der i sin tid huserede her. Hvad om de havde efterkommere.

På hjemvejen overnattede jeg hos min bror, der tjente på en gård i Rurup. Han har næppe haft en seng for sig selv, så jeg har vel fået lov at dele med en af karlene. Hjemvejen blev betydelig forlænget, men så havde jeg jo en dag mere til det.

Det med natlogi tog man ikke så tungt på dengang. Da jeg som halvvoksen havde plads i Fole, kom jeg en aften hjem og fandt min seng optaget af en gammel gråskæg. Det var naboens kone, der havde fået besøg af sin bror fra Uge, og de har åbenbart ikke haft plads til ham. Nå, det var jo også det samme, jeg krøb ned til min gæst, og vi fik os en hyggelig snak. Han fortalte om smeden i Uge, at når året var omme, og regningerne skulle betales, holdt han et dund-

Tilmed var den så høj, at jeg måtte have den ned i groften --

rende gilde for alle sine kunder, og så kom pengene ind, for ingen ville være bekendt at møde op uden at betale, så det var en klog smed, men i dag var metoden måske knap så sikker.

Men vi må tilbage til Endrupskov. På ca. to kilometer danner åen den gamle grænse, og her foregik adskilligt i den første krig. På en gård var der en pige, som blev helt berømt. Hun rejste til Ribe og købte varer til tyskerne, og så lukkede de det ene øje, når hun i ly af natten hjalp overløbere gennem åen. Hun har fået et varigt eftermæle i en lille bog: »Pigen fra Kamtrup«. Måske kan den findes hos en eller anden antikvar.

Vi kunne faktisk altid gå og se over til Danmark. Jeg husker en dag i skolen, da det tyske flag gik til tops, og vi

samtidigt kunne se et dansk flag på den anden side. Da benyttede læreren lejligheden til at stille følgende spørgsmål: »Nå børn, hvilket flag er så det kønneste?« »Det danske«, røg det ud af mig og en kammerat, hvis far var dansk undersåt. De andre har næppe vovet at svare, men jeg har nok ment at kunne tillade mig lidt mere, fordi læreren havde boet et årstid i mit hjem, men så vidt jeg husker, var resultatet en varm lussing. Det var sikkert en grov frækhed at sige sin mening. Nej, jeg skulle ikke tillade mig noget frisprog hos ham, men senere fik jeg dog en slags særstilling. Jeg blev nemlig ved visse lejligheder hans kusk, efter at han var blevet gift med en pige fra Ditmarsken. Når de skulle rejse til hendes hjem og med toget fra Ribe, blev det mit hverv at køre vognen tilbage. Jeg var nok stolt, når jeg sad ene mand i den fine damefaccon og kunne sige »hyp alle mine heste«. Der var nu kun een, en lille Lithauer.

Engang skulle han køres til Gram for derfra at rejse til Haderslev. Det var vinter med høj sne, og han havde lånt en kane. Fruen fulgte ham til Gram, men jeg skulle også med, for hun ville ikke selv køre tilbage. Imidlertid gik det hende ikke rask nok, hun forlangte at få piskan, og så drev hun på, så jeg havde møje med at styre kanen frem mellem de opkastede driver.

Hun var ellers en flink dame. Hun kunne ikke et ord dansk, og min mor ikke et ord tysk, men der var ikke gået en måned, før de kunne forstå hinanden.

På Sedan-dagen og kejserens fødselsdag havde skolen fri. Vi skulle dog møde og helst i søndagstøjet for at synge de tyske sange. Det sidste var jeg dog fri for, jeg måtte slet ikke synge, for jeg havde kun een tone, og den var falsk.

Vi kunne som sagt altid gå og kigge over til det gamle land, som vi siger, og vi kunne uden videre passere grænsen hvor som helst og når som helst, blot vi ikke havde toldpligtige varer. Så og så meget mel og sukker m. v. kunne vi hente i Danmark uden at betale told, men der blev nu

Skrænten ned til Gelså, der kaldes „Endrupskov Aftægt“

også smuglet en del. Lige ovre på den danske side boede »Skolder-Thomas«, og på den anden side åen boede en vejmand. De to gutter drev mange farter i mørke vinteraftener. De havde deres smutveje uden om toldstedet. Thomas havde for resten sit navn fra dengang han boede på tysk side og havde arbejde i grevens skove. Når han gik hjem, måtte han tage en gren med, der kunne bæres over skulderen. Men Thomas var stærk, grenene blev næsten til træer, så han fik billigt brændsel og navnet i tilgift.

Skrænterne ned til engen har nok en højde af 60—70 m, og disse sammen med en sluse i åen har skabt sagnet om

»Endrupskov Aftægt«. Når en mand blev så gammel, at han kun var til byrde, fik han en kridtpibe, et halvt pund tobak og en halv vogn, og anbragt på den rullede han hurtigt og sikkert ned og forsvandt i åen. Det var jo en radikal løsning af forsorgsproblemet.

Når man stod her i min barndom, kunne man på den anden side af engen se lange strækninger af lyngklædte indlandsklitter. Det har sikkert været kønt, men det forstod man jo ikke, det var bare noget rigtig skidt. I dag er det hele forvandlet til plantage. Det var det tyske hedeselskab, der i begyndelsen af dette århundrede opkøbte og tilplantede det. Lidt er der dog tilbage, og det er nu fredet.

Ja det med naturskønhed er jo blevet noget andet end i gamle dage. Da var jorden kun til for at frembringe føde, så det var blot det frodige, der var smukt. Det har nu ændret sig sådan, at det gamle fattige Endrupskov er i færd med at blive berømt.

Gud skaber af intet, og hvad Gud skal bruge, gør han først til intet.

Soren Kierkegaard.

Hvad der redningsløst forråder frygtmennesket er, at han kun more sig.

Walther Tathenau.

Titusinde fornuftgrunde vil næppe opveje een tung vildfarelse.

Maurice Maeterlinck.

Forgængelighed, opståen og udslættelse, er alt det virkeliges form, fra stjernerne, hvis skæbne er os uberegnelige, og ned til det flygtige mylder på denne planet. Den enkeltes liv - både dyrs, planters og menneskers - er lige så forgængeligt som folkenes og kulturerens. Hver skabning vil være underkastet forfald, hver tanke, opfindelse, dåd dømt til forglemmelse.

Oswald Spengler.

*Det bruser gennem livets tog,
at alt forgår, men bliver dog.*

Johannes V. Jensen.

Vore modersmåls-sange

Af August F. Schmidt. (†)

I efteråret 1837 var der en kreds af yngre studerende, der opfordrede Grundtvig til at holde en række historiske forelæsninger. Da Grundtvig var under censur, svarede han dem, at han ikke følte sig berettiget til at tale offentligt uden for kirken, så længe han var bundet af censurtvangen. Men for at føje de unge, indgav han ansøgning til kongen om at blive fritaget for censuren. I et statsrådsmøde den 27. december 1837 blev dette bevilget, og tronarvingen, prins Christian (d. VIII), som var Grundtvigs vellynder, og som vidste, hvor glad han ville blive derover, ilede med at underrette ham derom i et brev, som er dagtegnet den 28. december. Ingen julegave kunne være Grundtvig mere kærkommen. Det ser vi af digtet, som han skrev, så snart han havde fået at vide, at hans skrivetvang, og dermed hans tungebånd, var løst af kongen. Hans glæde bryder ud i lovprisning af *modersmålet*:

»*Moders navn er en himmelsk lyd,
så vide som bølgen blåner;
moders røst er den spædes fryd,
og glæder, når issen gråner,
sødt i lyst og sødt i nød,
sødt i liv og sødt i død,
sødt i eftermælet!*«

Nogle af dette digts tyve vers er nu kendt af alle som en af vore bedste folke- og fædrelandssange. Digtet blev først trykt i »Skolen for Livet og Akademiet i Soer« (1838).

Grundtvig digter i sin hymne til modersmålet pris så hjertelig bevæget, så storslået, at alle danske hjerter måtte åbne sig for de

vers, der giver hans sinds rigeste udtryk for den gave, det er at være en fri mand i et frit folk. Digtet får en særegen betydning, når man tænker på, under hvilke forhold det fremkom. Der går ligesom en tone af forløsning igennem det, en stemning af vårbud efter den lange vinterfrost. Nu skal det spørges, »så vide som bølgen blåner«, at det danske folk er kommet til live igen og kan røre sin tunge med fynd og klem i folkets råd, i folkets skole og alle vegne, hvor mennesker viser sans for mere end rent materielle spørgsmål. Livstegnet er det danske sprog, der hæver røsten med fornyet klang:

*»Modersmål er det kraftens ord,
som lever i FOLKEMUNDE;
som det elskes i syd og nord,
så sjunges der sødt i lunde,
sødt i lyst og sødt i nød,
sødt i liv og sødt i død,
sødt i eftermælet!«*

Digtets højdepunkt findes i det dyrebare, billedskønne vers:

*»Modersmål er det rosenbånd,
som store og små omslynger;
i det lever kun FÆDRES ÅND,
og deri kun hjertet gynger.«*

Et vers som dette er der ingen grund til at forklare. Det er rent og purt som duggens perler på rosenbladene i de danske sommermorgener. Og således er det med hvert vers i dette på sin vis bedste digt, vi besidder om vort sprog:

*»Modersmål er vort hjertesprog,
kun løs er al fremmed tale;
det alene i mund og bog
kan vække et folk af dvale.*

— — —
*Da og klinger i kor med stål,
på valen, i mark og enge,
liflig pigernes modersmål
i dejligst vang og vænge.*

N. F. S. Grundtvig

*Yndig sejler da skaldens kvad
med bør over tidens bølger,
yndig stiger af tonebad
den ros, som med visen følger.*

— — —
*Længe leve i DANNEVANG
småpigernes mål det sode!
Op det stande i pigesang,
hvad godt der i DANMARK dode".*

Som den selvfølgeligste sag af verden digter Grundtvig sine talrige vers om modersmålet, takken og prisen til det sprog, der var hans og vore fædres gennem de løbende tider. Modersmålet er det bånd, der binder os sammen på ubrydelig vis, det rosenbånd, der er stærkt som vore fælles minder, der knytter os sammen til et folk, til en nation.

Det er let forståeligt, at »Moders Navn er en himmelsk Lyd«, blev sunget første gang af en forsamling ved det første Skamlingsbankemøde den 18. maj 1843, den sammenkomst, der nu huskes, fordi den indledte de følgende prægtige sprogfester, som

blev holdt på den navnkundige højde ved Lillebælt. Her blev der afholdt nationale fester, fordi modersmålets frihed var i fare, og under fremmedherredømmet i Sønderjylland var Grundtvigs digt om vort sprog et af de mest sungne i danske hjem. Modersmålets rosenbånd omslyngede os, bandt os sammen på begge sider af Kongeåen. Også her evnede Grundtvig, som en Israels profet, at trøste sit folk.

*

Den næste sang om vort modersmål er *Edvard Lembckes* digt: »Vort modersmål er dejligt«, som blev skrevet i 1859 til afskedsfesten for præsten *Fr. Boisen* (Budstikke-Boisen) i den haderslevske klub »Harmonien«, hvor Boisen ofte havde holdt foredrag med stor virkning, fordi han selv var stærkt bevæget, når han talte. På opfordring af festkomiteen måtte Lembcke, der da var konrektor i Haderslev, skrive sangen. Han gik og spekulerede først på en melodi og blev så hængende ved »En dejlig ung ridder«, hvis første vers lyder:

*»En dejlig ung ridder i lunden var der,
en adelsmands datter han havde så kjær,
han hende ville ægte og have til brud,
for hun var så ung og så dejlig så hun ud«.*

Det er kun i dette vers' sidste linje man finder ord, der svarer til Lembckes digt. Visens øvrige indhold har han ikke kunnet anvende.

»Vort modersmål« (trykt i »Dannevirke« 5. juli 1859) er blandet af det syn på det danske sprogs stilling, kår og betydning, der havde dannet sig under den voksende nationale bevægelse, der efter rigets spaltning i 1814 med stadig større bestemthed udformede den danske selvopfattelse, dels ved Grundtvigs arbejde for det kristelig-folkelig-nationale, dels ved den idé om det nordisk nationale fællesskab, der kaldtes skandinavisme og fremmedes af unge akademiske kræfter.

Edv. Lembecke

Lembecke begynder hymnen til sproget med straks i første linje at nævne det og ære det:

*»Vort modersmål er dejligt, det har så mild en klang;
hvormed skal jeg det ligne og prise det i sang?
En højbåren jomfru, en ædel kongebrud,
og hun er så ung, og så yndig ser hun ud!«*

Jomfruen, der er symbol for vort sprog, er værdig til at være en konges brud. Billedet udvikles ikke videre med en konge som brudgommen. Det næste vers handler derimod om hendes gave til folket. Enhver bevægelse i sjælen finder i sproget det forløsende udtryk:

*»Hun lægger os på læben hvert godt og kraftigt ord,
til elskovs sagte bønner, til sejrns stolte kor;
er hjertet trangt af sorgen, og svulmer det af lyst,
hun skænker os tonen, som lette kan vort bryst.«*

At et nyt afsnit begynder her, vises ved, at den sidste linje fra første vers gentages omkvædsagtigt:

*»Og om i øst og vest vi har sværmet og søgt
de svundne tiders visdom, de fjerne landes kløgt,
hun lokker og hun drager, vi følger hendes bud;
for hun er så ung og så yndig ser hun ud«.*

De svundne tiders »visdom« sigter til antikken, latinen, og de »fjerne landes kløgt« til de sydlige kulturstater. Men sproget har med livsalig stemme kaldt sine vidtfarende sønner tilbage.

Derefter følger verset:

*»De fremmede de tænkte at volde hende sorg,
de bød hende trældom i hendes egen borg.
Men just som de mente, hun var i bånd og bast,
da lo hun så hjerteligt, at alle lænker brast«.*

Sidste linje gælder Holberg og den befriende latter, hvormed hans lune gav modersmålet kraft til at sprænge den tvang, hvori lærdomsårhundredet havde lagt det. Den højbårne jomfru sad atter fri i sin borg. Nu blev værnets bygget om hende.

*»Og alle de skjalde, hun skænkede ordets magt,
de blev om hendes sæde en stærk og trofast vagt.
Hver sang, som folket kender og lytter til med lyst,
den blev en ring i brynjen, som dækker hendes bryst.*

— — —
*Hver kraftig skæmt, som lokker på læben frem et smil
den blev i hendes kogger en hvas og vinget pil.
Hvert ord, som kom fra hjertet og som til hjertet når,
det blev en sten i muren, som hegner hendes gård«.*

Tvangsløst føjes leddene sammen i det romantiske billede af jomfruen og hendes befæstede plads. Billederne er naturligt ædle og af riddertone. Digterne står vagt om hende, deres sange danner ringsærken om modersmålets barm, vittighedsværkernes pile lægges på hendes bue, og hjerteordene bygger ringmuren om gården. Jomfruen er blevet en dronning for sit folk. De to vers har højhed og stigende tone i deres hyldest til et århundredes rige digtekunst. Men al den ære, som landets glimrende skare af sangere fra Ewald indtil tidens yngste talenter vandt, hører ikke den enkelte til, men ses som deres skyldige og villige bidrag til mo-

dersmålets herlighed og betryggelse. Selv regner Edvard Lembcke sig som den beskedneste af flokken:

*»Og årene rulle og skiftes om på jord,
og vore navne glemmes som sne, der faldt i fjor,
og slægt efter slægt segner hen på nornens bud;
men hun er så ung, og så yndig ser hun ud«.*

Hun er, som Grundtvigs mø med letrødmende kinder, det pigelige symbol på sprogets og folkets ubeskårne fremtid. Hende tjener de vekslende slægter, som synker i glemsels grav efter endt tjeneste i sprogets gård. *Yndig* var det ord, hvormed Oehlschläger beskrev landet; *yndig* kalder nu Lembcke modersmålets unge fc. Han var den store sag uselvvisk hengiven, og for sig selv søgte han ingen ære. Med sin sang ærede han modersmålet, og dronningen viste ham ære igen ved at tage imod den som sin liv-sang.

Der er skrevet adskilligt om digtet »modersmålet«, bl. a. af *Vilhelm Andersen* og *Hans Brix*, hvis arbejder om det har været til støtte for ovenanførte gennemgang af Edvard Lembckes digt, der sammen med sangen: »Du skønne land med dal og bakker fagre« er den gamle digters evige gave til vort folk.

Lige siden litteraturens begyndelse har forfatterne arbejdet efter levende model . . . De skribenter, der benægter at have brugt levende model, bedrager efter min mening sig selv . . . eller også bedrager de os andre.

W. Sommerset Maugham.

Nationalfølelse findes, uafhængig af vore ønsker. Den bryder nu og da frem som en naturkraft, og da forstår man, at man må tage hensyn til den.

Carl G. Laurin.

Nationalisme er en bornesygdom. Det er menneskehedens mæslinger.

Albert Einstein.

MINDEORD

Kresten Philipsen, Lundtoftbjerg

Da Kresten Philipsen for over 50 år siden satte foden under eget bord på Lundtoftbjerg, var han kun 24 år gammel. Han, der som søn af gårdejer Johan Philipsen, Avnbøllund, blev født den 27. april 1886, havde været på højskole og landbrugsskole på Majbølgård, der har bevaret sit ry som et godt lærested, og havde tjent på en stor gård i kongeriget. De unge bondesønner på Sundeved var idealister, de brændte efter at være med i det nationale arbejde. Kr. Philipsen var en af dem, der drog ud for at tage en gerning op i de nationalt svagere egne. Det var en fremmed, en mecklenborger, der sad på Lundtoftbjerg, og det var noget af en bedrift at få den store gård over på stærke danske hænder. Det nære Søgård gods havde dengang ingen national betydning for egnen, så der blev et rigt virkefelt udover dette, at drive den store gård mønsterværdigt. Der gik kun 4 år, så måtte Kr. Philipsen med i krigen. Hans kone blev da en af de berømtelige krigskoner, der kunne styre den store bedrift og klare både vagtmænd og russere.

Kr. Philipsen blev valgt til medlem af kredsudvalget og i 1922 fik han sæde i amtsrådet. Som medlem og senere som formand for vejudvalget gjorde han god fyldest, det var et både brydsomt og krævende arbejde at sætte skik på de totalt ødelagte og utidsvarende veje.

Men den tillidspost, der stod hans hjerte nærmest, var nok i bestyrelsen for Landeværnet, gennem 24 år var han altid på pletten, klog og fremsynet, forhandlingsvenlig og munter, han kunne få tingene til at glide. Og han kunne finde manden, der passede til jorden. Man sætter jo ikke en alsisk bondesøn ud på den

magre jord, som han ikke har forstand på. Og naturligvis blev han også medlem af Jordfordelingskommissionen.

Manden på Lundtoftbjerg var kendt som en stor jæger. Han lyttede til fugletrækket over Hostrup so, det var altid ham, der hørte det første regnskovetræk, og han vidste altid, hvor der gik en god buk. Engang sad han helt fortabt med en meget ejendommeligt opsats i hånden og sagde: Mimi, hvad ville jeg ikke give for, at det var mig, der havde skudt den buk. Det var naturligvis ham, der engang opdagede en hel flok traner, der spankulerede på hans marker. Hverken før eller senere har man set traner her.

Venerne syntes, det var alt for tidligt, han blev aftægtsmand. »De unge er meget dygtigere, de kan få meget mere ud af det, derfor skal de til i tide«, sådan sagde han, da han overdrog gården til sin søn.

Kr. Philipsen, der døde den 24. april 1962, vil blive mindet som en god mand, vennesæl og munter, en mand, der tidlig fandt sin plads og fyldte den så smukt.

Æret være hans minde.

Ingeborg Refslund Thomsen.

Jørgen Gram, Gabøl

Jørgen Gram blev født den 19. november 1887 i Store Nustrup. Hans slægt var sønderjydske bønder med fast ståsted i danske traditioner, og han voksede op i et nationalt bevidst hjem i en national bevæget tid. Som ganske ung overtog han Ankergård i Gabøl og dannede sammen med Nanna Gram, datter af gårdejer Jørgen Zachariassen i Dybbøl, et hjem, der helt og holdent levede op til de to slægters danske traditioner. Jørgen Gram kom tidligt med i det nationale og folkelige arbejde i Sønderjylland. Da det tyske sammenbrud i den første verdenskrig gjorde en hel eller delvis tilbagevenden til Danmark af den gamle danske landsdel aktuel, tog han ivrig del i de danske drøftelser om den nationale genforenings praktiske tilrettelægning. Han deltog i det vigtige møde i vælgerforenings be-

styrelse og tilsynsråd den 16. og 17. november 1918, hvor retningsslinierne for den nationale folkeafstemning i realiteten blev fastlagt, og han støttede her og senere de synspunkter, der blev fremført af den såkaldte Flensborg-gruppe.

Efter genforeningen tog Jørgen Gram energisk del i den økonomiske genopbygning af Nordslesvig, og han fortsatte med at sætte evner og kræfter ind for at fremme dansk erhvervsliv i det hele taget og i særlig grad det danske landbrugserhverv. Han største erhvervsøkonomiske indsats for Sønderjylland blev formentlig hans medvirken til, at landsdelen blev forende på elektrificeringens område i Danmark. Som bestyrelsesmedlem og senere som formand for Sønderjyllands Højspændingsværk var han med til at lægge grundlaget for den økonomiske udvikling, som vi ser i dag, og som er af så afgørende betydning for vor nationale stilling fremover.

Jørgen Grams virke i de landøkonomiske foreninger førte ham frem til bestyrelsesposten i De samvirkende danske Landboforeninger og herfra til Landbrugsrådet, hvor han blev betroet formandshvervet i Landbrugsministeriets Hesteeksportudvalg, der senere blev til eksportorganisationen Danhors.

I 1935 blev han af Røddingkredsens Venstre indvalgt i folketinget. Jørgen Grams evner som folketaler var ikke overvældende, men hans faglige viden var stor, og derfor blev han også indvalgt i en række permanente udvalg, bl. a. vareforsyningsudvalget, finansudvalget og udenrigsnævnet, og han var i en årrække medlem af Europarådet i Strasbourg. I de første år efter befrielsen fik han afgørende indflydelse på Vinstres sydslesvigpolitik. Selvbestemmelsesretten var for ham det fundamentale i det nationale arbejde, og han ønskede at bidrage til, at det danske arbejde i Sydslesvig fik den målsætning og de perspektiver, som Pragfredens § 5 havde givet det danske arbejde i Nordslesvig under fremmedherredømmet.

For Jørgen Gram var genforeningen en helt og holdent fuldbyrdet kendsgerning, og det kunne undertiden være svært at overbevise ham om, at der var særproblemer for landsdelens sydligste egne. Derimod gik han fuldt og helt ind for, at den nationale front i sin helhed skulle udbygges, og derfor gik han stærk op i arbejdet indenfor Dansk Kultursamfund og i samfundets forsamlingshusudvalg. Kort før han den 17. december 1961 afgik ved døden, deltog han i en rundrejse til en række forsamlingshuse, stærkt optaget af deres problemer. Han anså økonomisk tryghed for på lang sigt nødvendigt i et grænseland, men han var klar over, at

dette så langtfra var fyldestgørende, og derfor var han til det sidste så trofast overfor det nationale og det folkelige arbejde.

Jørgen Gram var de store liniers mand. Han gik tidligere og stærkere end andre ind for aktiv dansk medvirken i det europæiske samarbejde. Det ser ud til, at fremtiden her vil give ham mere ret, end samtiden gav ham. I mindet står han som en af Sønderjyllands, ja Danmarks gode sønner.

Frederik Heick.

F. Jørgensen

Jes Peter Christiansen, Aabenraa

Den 11. april 1940 førtes de faldne danske soldater fra Søgård gennem Aabenraa, hvor hvert flag var sat på halv slang — som en første tavs tilkendegivelse mod besættelsesmagten. Samme dag indkaldte Aabenraa bys danske Samfunds formand — Jes Christ-

iansen — bestyrelsen til møde, der denne gang blev afholdt på hans store og smukke kontor på Sønderjyllands Højspændingsværk. Til akkompagnementet fra de store tyske transportmaskiner med hagekorset på vingerne foreslog Jes Christiansen, at vi begyndte mødet med en af hans yndlingssange: »Danmark i tusind år . . .« Han sang som sædvanlig selv for. Det vedtoges i fuld enighed under henvisning til det officielle grundlag, som kongens og regeringens proklamationer gav, at fortsætte Danske Samfunds arbejde og at intensivere det i det omfang, det ville blive nødvendigt for at

klare de opgaver, som navnlig de ældre nordslesvigere, for hvem en krig ikke var noget ukendt og lammende, kunne se ville komme og ville kræve en løsning.

Det var typisk for Jes Christiansen omgående at reagere på den nye situation for at finde ud af, hvordan den skulle tages. Formandsposten i Aabenraa bys danske Samfund havde han påtaget sig, da det tyske overmod og de tyske trusler mod grænsen af 1920 havde skærpet den nationalpolitiske spænding i en grad, som man i dag ikke kan forestille sig, hvis man ikke har oplevet den. Valget den 3. april 1939 vil ikke blive glemt, og i Aabenraa vil man

længe huske, hvordan man natten til valgdagen klædte byen i rodt og hvidt, som vist aldrig er set, hverken før eller siden. Drivkraften i hele det aktive arbejde, der med deltagelse af hvert eneste bestyrelsesmedlem, blev sat i gang med bespisning af trængende børn, træskouddeling, da noden mange steder bankede på, tilvejebringelse af støttefondens tusinder af kroner og meget, meget andet, var formanden, der havde en enestående evne til at sætte gang i tingene. Alt havde eet mål for øje: at sikre og bevare Nordslesvig som en dansk landsdel mod tysk pres på alle fronter ved et målbevidst stilfærdigt praktisk arbejde. Billedet af en af de mest betydende erhvervsmænd i Nordslesvig i genforeningens første årtier med Den blå Sangbog eller Højskolesangbogen i hænderne, giver en helt afgørende side af sonderjyden Jes Christiansens personlighed. En anden fremtrædende side var drengesindet, som det viste sig, når han med bossen i hånden og med hunden »Jens« ved sin side gik på sneppejagt i det tidlige forår — eller på hønsejagt ude på »Ulleruplund« i septembersolen. Dette »drengesind« var også et karakteristisk træk i hans væremåde, når han kom ind på det, der var hans livsværk fremfor alt andet: Nordslesvigs elektrificering. Folk, der ikke kendte ham nøje, kunne have svært ved at skelne mellem spøg og alvor fra hans side. Man gjorde klogt i at regne med at en spøg ikke altid skulle lages som en sådan. Jes Christiansen gik med en helt usædvanlig energi og målbevidsthed ind for de opgaver, som han påtog sig — og så var han ikke nem at komme udenom — og han havde den store lykke at få lov til at se sine tanker og idéer ført til sejr.

Jes Christiansen fødtes den 26. august 1889 i Blans på Sundeved. Hans far var gårdejer, men han valgte selv at blive tekniker — først uddannet i Danmark, fortsatte i Tyskland, hvor han blev ingeniør fra Mitweida med elektricitet som speciale i krigsåret 1914. Under krigen blev han som tekniker kommanderet til at gøre tjeneste ved torpedostationen i Høruphav på Als. Under opholdet her fik han kontakt med H. H. Jessen — ejeren af Majbølgård, der lå umiddelbart op ad torpedostationen. Det blev til et venskab og et samarbejde, der varede til Jessens død i 1956. De drøftede elektrificering og umiddelbart efter våbenstilstanden gik de to — Jes Christiansen i sin egenskab af ingeniør ved et kongerigsk firma — i gang med arbejdets planlægning. Det blev til Sønderborg — Aabenraa amters elektricitetsforsynings selskab — S.A.A.E. Jessen blev formand — Jes Christiansen den daglige leder. I fortsættelse heraf startedes — den 14. nov. 1922 — Andelselskabet Sønderjyllands Højspændingsværk med Jes Christiansen som

ledende tekniker. For os i dag er det ganske ligetil, at elektrificeringen er gennemført på en mønstergyldig måde i hele landsdelen, men det må aldrig glemmes, at der bag ved ligger et helt ud fantastisk pionerarbejde med besøg i hver eneste landsby og kamp for nedlæggelse af talrige små værker rundt omkring i landsdelen. Det gik aldeles ikke altid glat og stilfærdigt, men Jes Christiansen gik i tillid til sine idéers rigtighed uforknyet fra det ene møde til det andet — udnyttende al den personlige charme, han kunne udfølge i samkvem med andre mennesker. Denne opbygning af landsdelens elektrificering helt fra bunden gav han samtidig et kendskab til egne og mennesker over hele Nordslesvig, der kom hans virksomhed i Sønderjyllands Erhvervsråd til gode, da han efter besættelsen skabte dette i erkendelse af, at den industrialisering, som det tyske mindretals aktivistiske grænsepolitik i 30'erne havde afskrækket kapitalejere og erhvervsfolk i »det gamle land« fra at støtte, nu måtte fremmes, således at Nordslesvigs underudvikling på dette område kunne afhjælpes. Landets billigste elektricitet var et af de aktiver, der skulle skabe interesse for en øget industriel og håndværksmæssig udvikling.

Den ledende tanke bag Jes Christiansens arbejde kan — hvad enten det gjaldt hans daglige gerning: produktion og fordeling af elektrisk strøm, Sønderjyllands Erhvervsråd eller hans direkte nationale arbejde — vist bedst karakteriseres ved hans evne til at se de små ting's betydning for det store resultat. Intet måtte overses som uvæsentligt. Hans syn på elektricitetsproduktion og hans tarifpolitik var banebrydende ikke alene her i landsdelen og i det øvrige Danmark, men også i udlandet, hvor han blandt fagfæller færdedes hjemmefantasi som den første mellem ligemænd. Det gik kort sagt ud på nøje at følge hvert eneste led i produktionen — lige fra prisen på »engelsk jord«, som han kaldte det billigste og af andre oprindeligt foragtede brændsel — over fragtraterne til kedlerne, som han selv byggede uden fremmed teknisk bistand ved hjælp af det store værksted (»huggehuset«) på havnen i Aabenraa (een af byens største arbejdspladser), og til slaggebunkerne, der hobede sig op omkring værket — og derefter strømmens transport fra produktionsstedet til forbrugerne, der gennem det af ham udarbejdede tarifsystem, skulle nyde godt af hver eneste kw. til den billigst mulige pris ved måleren. Hvis et forsyningsselskab — og det gjaldt navnlig købstæderne — søgte at tjene penge på hans strøm, efter at den ved gennemført omhu var produceret til en pris, der blandt kollegaer fremkaldte forbløffelse, ved indirekte beskatning, var han ikke god at snakke med. En væsentlig side

ved hans produktions- og prispolitik var den, at strømmen ikke måtte belastes med udgifter til renter og afdrag. Prisen blev derfor sat således, at værket kunne blive selvfinansierende. Enhver udvidelse var betalt, når den var færdig. Det gjaldt også det nye værk i Ensted til 35 millioner. Ønsket om at værket skulle være økonomisk uafhængig var også en bærende idé for ham. Tanken om at skulle stå med hatten i hånden overfor et pengeinstitut forud for gennemførelsen af, hvad han anså for at være nødvendigt, var ham imod. De vanskeligheder man havde haft ved at skaffe penge til værkets start i 1920'erne, havde skabt og næret denne uafhængighedstrang. For at sikre sin tarifpolitik var han helt fra starten til sin død daglig leder af Haderslev Næs Elektricitetsforsynings Selskab og i 20 år af Aabenraa Bys Elektricitetsforsyning, hvilke selskabers udbygning med ledningsnet, transformerstationer og ikke mindst forbrugertariffer, han i enkeltheder stod for. Derfor havde navnlig det førstnævnte selskab også gennem årene de billigste forbrugerpriser i hele landet — et forbillede for alle andre.

Jes Christiansen kunne se på de små ting på en måde, der nu og da vakte irritation, men bagved lå ønsket om og viljen til at nå sit mål til værkets og dermed til den enkelte forbrugers bedste. Når det gjaldt dette, og når det gjaldt om at støtte, hvor der var virkelig brug for en indsats, var han de store liniers mand. Dette viste sig også i hans anden store gerning: Ledelsen af Sønderjyllands Erhvervsråd. Det var en fryd for ham ved de store erhvervsudstillinger i Sønderjyllandshallen at betragte resultatet af indsatsen på disse to områder. Han kendte hver en virksomhed, og han kendte først og fremmest manden, der stod bag den.

Hans evner blev udnyttet på mangfoldige områder indenfor faglige kredse. Herom skal ikke her foretages nogen opremsning. Det står allsammen i »Den blå bog«. Når hans eftermæle findes her i Sprogforeningens Almanak, er det fordi en anden »blå bog«, og hvad dertil hører, prægede hele hans virksomhed — i daglig handling. Han blev sin hjemstavn en god søn, og han bevarede til sin død, den 23. marts 1962, en undren og taknemlighed i sindet over den succes, der var knyttet til vel næsten alt, hvad han tog sig på. Som sådan vil utallige landsdelen over huske ham, når alt andet er blevet historie for hans vedkommende, og hans værk søges fort videre af andre.

Jes Peter Caspersen.

J. N. Jensen, Flensborg

Journalist J. N. Jensen, Flensborg, døde den 22. januar 1962. Allerede mærket af døden gjaldt nogle af hans sidste tanker endnu »Flensborg Avis«, som han havde tjent trofast i 50 år. »Hils dem alle inde på avisen; tak dem for samvær og godt kammeratskab. Sig til dem, at jeg helst vil blive mindet med et smil«, sagde han få timer, før han lukkede sine øjne for stedse. Journalist Jensen hørte til det kuld sønderjydske pressemænd, der forskrev sig til journalistikken for derved bedre at kunne tjene den nationale sag. Og for J. N. Jensen var det en selvfølge, at en dansk journalist i grænselandet også tog en tårn i det nationale arbejde uden for redaktionen. Pligtopfyldende, energisk og med glæde røgtede J. N. Jensen igennem et halvt hundrede år en dansk bladmands dobbeltopgave i grænselandet. På »Flensborg Avis« var J. N. Jensen i sine unge dage det, man i dag kalder reporter. På cykle og med tog gennemrejste han Sønderjylland på kryds og tværs for at »dække« de store begivenheder og samle nyheder til sit blad. Senere formede hans pen mange vægtige artikler om nationale emner. Når det gjaldt forsvaret af danske synspunkter og interesser kunne han føre en endog meget spids pen. For nok var J. N. Jensen et menneske med et venligt og lyst sind, altid rede til at hjælpe med et venligt ord og en praktisk håndsrækning, men det kunne så sandeligt også ske, at han reagerede med meget temperament og skarpe vendinger, når omstændighederne indbød hertil.

Det er ikke muligt her at nævne alt, J. N. Jensen lagde arbejdskraft til i den danske sags tjeneste. Som taler har han været med til utallige møder. Man kunne lide at høre ham tale. På talerstolen ved nationale møder var han den ukuelige optimist, der opildnede sine landsmænd til aldrig at give op, om det så nok så mørkt ud. I mange år var han medlem af bestyrelsen for Flensborgs danske ungdomsförening, og i denne tid redigerede han også ungdomsbladet »Holger Danske«. Han har været formand for for-

eningen »Ydun«, været med på ledende sted i »Slesvigsk Forening«, men først og fremmest gjort en stor indsats som formand for Sydslesvigsk Forenings 1. distrikt i Flensborg. I den første valgperiode efter 1945 sad han i Flensborg byråd. Denne opremsning af, hvor J. N. Jensen overalt har været engageret, kunne fortsættes i det uendelige og vidner om hans umådelige arbejdsglæde, når det gjaldt dansk virke i Sydslesvig.

J. N. Jensen fødtes 10. september 1879 i Daler Østerby. Efter skoletiden kom han i mejerilære; fra Ladelund Mælkeriskole tog Jensen imidlertid til højskolen. Her fattede han ønsket om at gå over i journalistikken. Efter flere vintre på Testrup Højskole og Askov Højskole fik han ansættelse på »Hejmdal«, og i 1908 kom han til »Flensborg Avis«, hvor han fik sin livsgerning. Først 50 år senere satte han sig til ro.

Karl Christiansen.

Godsejer Daniel Petersen, Vesterholt

Mæt af dage døde godsejer Daniel Petersen, Vesterholt, den 20. maj 1962, og såre forståeligt; thi hans livsløb blev langt, 88 år, og det blev prøvet på mange og strenge måder: 2 verdenskrige, den første som præjsisk soldat, den anden med et smerteligt sønnetab, en elsket hustrus tidlige død og græusevagt i næsten 50 år under Danvirke. Men træt af striden blev Daniel Petersen ikke. Han levede med håb mod håb og i tro trods al sandsynlighed. Hans vandring var den samme, i lyst og i nød, i glæder og i skuffelser. Danmarks grænse-

land atter dansk var hans vilje og mål. Hans kiste var svøbt i Dannebrog i hjemmet og i Svesing kirke ved hans jordefærd den 24. maj. Dansk præst og tysk præst talte om ham som Danmarks søn, hver på sit sprog. »Flaget«, sagde han til sin datter på sit dødsleje, »skal du, når det har fulgt mig til graven, skænke

til en dansk skole i Sydslesvig. Inden for dens mure vil det håb, som jeg ikke så opfyldt, blive holdt i live«.

Daniel Petersen havde været glad for at leve, og han var det

ved tanken om at skulle dø. Han lukkede sine øjne med tak til Gud.

Bernhard Hansen.

F.

Margrete Lebeck

Den 16. maj 1962 døde fru Margrete Lebeck, 93 år gammel. Hun blev født i Bovlund den 8. marts 1869. Hendes livstråd slynger sig om et århundrede præget af stærke oplevelser og skæbnelige tildragelser. Opvæksten i Bovlund blandt særprægede og

målbevidste bønder, samlede i og om frimenighedskirken, prægede fru Lebeck for livet. Første skoleundervisning fik hun hos senere frimenighedspræst Rasmus Thomsen, som evnede at fortælle historie og opelskede en sangglæde, som aldrig forsvandt, men levede videre i det Lebeckske hjem. De sidste skoleår måtte på grund af skoleforbudet tilbringes i den tyske skole og var næppe oplivende for hende, men mildnedes gennem frimenighedens virke og det folkelig-danske samvær under møderne i pastor Poulsens sal — samlingsstedet gennem årene for en vid omkreds. Et ophold

på Vejstrup Højskole, hvor hun uddannede sig til at lede kvindegygnastik, knyttede forbindelsen tilbage til pastor Thomsens undervisning. Stadig rodfæstet i bondens verden var hun en tid mejerske på Bjørnemosø, hvorefter fulgte et ophold på Askov Højskole. Disse vekslende år var udviklende og modnende, så Anders Lebeck gjorde et godt valg, da han i 1895 giftede sig med Margrete Hansen, der som fru Lebeck blev ham en værdifuld medarbejder og støtte under hans skiftende arbejdsvilkår: journalist, redaktør, folketingsmand, kasserer for Skoleforeningen m. m.

Det Lebeckske hjem blev et godt tilflugtssted i lære- og omplantningsårene for folk, som efter genforeningen kom til Sønderjylland. Anders Lebecks beskedne tilbageholdenhed lærte én at lukke øjnene op og spidse øren, når der taltes om Sønderjyllands historie og, dengang, nutidige forhold. Man fik lært at »få fingren i jorden«, for man såede. Og bag fru Lebecks stilfærdighed følte man en varmhjertet og stærk personlighed. Man forstod, at

hendes energiske deltagelse i hjælpearbejdet i de vanskelige tider var hende en nødvendighed. — Man følte sig tryk i hendes selskab!

Ved Lebecks død i 1926 overtog fru Lebeck hans arbejde som kasserer for Skoleforeningen, men fortsatte kun til 1930. I sine sidste år boede hun hos en datter i København.

— Vi er mange, som livet igennem vil bevare et værdifuldt minde om en fin og hjertevarm kvinde.

Chr. Demuth.

H. C. Davidsen, Møgeltønder

Hans Christian Davidsen, der blev født i Skast den 18. maj 1876, døde i Møgeltønder den 9. maj 1962. Ved en sørgenhøjtidelighed på Schackenborg, hvorfra begravelsen foregik, talte lensgreve Hans Schack smukt og personligt over den forhenværende godsinspektør og mangeårige faderlige vcn. Greven gik i sin tale ud fra den gamle Simeons lovsang: Herre, nu lader du din tjener fare i fred, thi mine øjne har set din frelse . . .

Det, der karakteriserede Davidsen, var netop det uegennyttige — tjenersindet. Helt fra han den 16. maj 1896 som ung kontorist kom til Schackenborg for et par år senere at efterfølge Falle Vogt i den krævende stilling som godsinspektør, har han uselvsk stillet sine rige evner og kundskaber til rådighed for det land og den egn, han elskede. Før genforeningen var det navnlig det lokale folkelige og foreningsmæssige arbejde, der nød godt af Davidsens arbejdskraft. Han var altid villig, hvadenten det var som instruktør ved dilettantforestillinger eller som sekretær for alle danske sammenslutninger i sognet.

Det, der sikkert interesserede ham selv mere, var nok hans virke som amatørarkitekt. En del af de huse, som i den tid blev opført i Møgeltønder og omegn, fik ved hans medarbejde en stil, så de passede ind i det vestslesvigsk-frisiske landsbybillede, som han kendte og elskede fra barndommen af.

Som portrætkunstner var han også kendt og skattet, mest vel nok af de »statsfarlige« danske kvinder og mænd, der ved krigs-udbruddet i 1914 blev anholdt og sendt i arrest i Flensborg. Blandt dem var han det gode humør, og hans fine portrætter af medfangerne er bevaret og findes bl. a. i Sønderjydske Centralfor- enings Festskrift.

I afstemningstiden blev der lagt beslag på Davidsens indsigt og arbejdskraft udover det rent lokale område. Den Internationale Kommission udnævnte ham til medlem af og protokolfører i af- stemningskommissionen. Dette arbejde efterfulgtes af medlems- skab og sekretærhverv i adskillige kommissioner og overgangssty- relser i genforeningsårene. Alle hverv udførte Davidsen med den ham egne grundighed.

Davidsen, der var ridder af Dannebrog, nåede at fejre sit 55 års jubilæum i Schackenborgs tjeneste. Sine sidste leveår boede han i et af de smukkeste vestslesvigske huse i Møgeltønder, og i de dunkle stuer kunne man få ham til at fortælle lyse minder om et langt liv — et langt liv i uegennyttigt arbejde for grænselandets befolkning.

N. Juhl Nielsen.

Henriette Skrumsager, Visby

Den 9. marts 1962 døde fru Henriette Nancy Skrumsager, født Knudsen på Visby Hedegård efter længere tids svaghed i en alder af 80 år.

Med hende er en kendt skikkelse fra vort offentlige liv gået bort. Som datter af Kresten Knud- sen og hans hustru, Louise, fik hun fra barndommen af forbindelse med alle folkelige rørelser inden for vor hjemstavn. Dette var endnu mere tilfældet, da hun ægtede Niels Skrumsager på Toftlundgård i Skra- ve sogn og blev den gamle bonde- høvding J. N. Skrumsagers sviger- datter. Vant til at se mange kendte mennesker fra datiden omkring sig blev hendes og hendes mands hjem allerede den gang et samlingssted for slægten og en stor kreds af ven- ner. Dette forhold til onverdenen øgedes yderligere efter at ægtepar-

ret havde overtaget Visby Hedegård. Ved sin gode begavelse, sit vennesæle væsen og forståelse for tidens krav i kampårene og opgaverne efter genforeningen røgtede hun vigtige tillidshverv.

Nu levede hun i alderdommen i en smuk aftægtsbolig i fødehjemmet, optaget af alle de værdifulde minder fra fortiden med sjældne opgaver for danskhedens trivsel inden for hjemstavnen.

Fru Henriette Skrumsager blev stedt til hvile i den afdeling på Visby kirkegård, hvor to slægtled før hende er begravet helt siden hendes bedstefar, den stoute folkefører Knud Lausten Knudsens dage. På hans mindesten står ordene:

*Med frihed, lys og liv i pagt
han var så jævn og sand,
så tro imod sit modersmål
og mod sit fædreland.*

Dette fyndord på stamfaderens grav har også gyldighed som den afdøde fremragende kvindes eftermæle.

Nicolai Svendsen.

Hermann Clausen, Slesvig

Den 12. april 1962 døde Hermann Clausen, Slesvig, næppe 77 år gammel. Det kom uventet for os alle. Dagen før — den 11. april — modtog Sydslesvigsk Vælgerforenings landsstyrelse endnu et langt brev fra ham, et brev, der i høj grad vidnede om, at Hermann Clausen stadig levende fulgte med i alt, hvad der foregik i vor hjemstavn, og at han med vågent øje fulgte den politiske udvikling her og i forbundsrepublikken. Midt i al vemod fyldes vi med taknemlighed over alt det, vi fik givet gennem Hermann Clausen. Hans navn indtager en varig plads i vor hjemstavns historie, og hans gerning har sat sine spor overalt. I over 40 år deltog han i det kommunalpolitiske arbejde — kun afbrudt af tiden 1933—45, hvor han som god demokrat med vilje og mod til at forfægte sine synspunkter måtte komme i strid med de daværende myndigheder. I 1945

udpegedes han af englænderne til borgmester i Slesvig, et valg, der senere bekræftedes af Slesvigs borgere. I tre meget vanskelige år varetog han denne opgave på en sådan måde, at alle, også politiske modstandere, udtalte deres uforbeholdne anerkendelse.

Kort før sin død fik Hermann Clausen overrakt Friherre von Stein-medaljen; *endelig* fik de officielle myndigheder i Kiel taget sig sammen til offentligt at hædre den mand, der på en så smuk og værdig måde stillede sine evner og sin arbejdskraft til rådighed for almenvellet.

Men ikke kun i Slesvig byråd og amsråd var Hermann Clausen danskhedens og demokratiets tjener og stridsmand; i landdagen i Kiel og i 1949—53 i forbundsdagen i Bonn ydede han en indsats af uvurderlig betydning for vor hjemstavn. På en egen måde forstod han gennem samtaler og forhandlinger at vinde meningsfæller i alle demokratiske lejre. Ophævelsen af 5 pct. klausulen for vælgerforeningens vedkommende var hans største politiske bedrift.

Hermann Clausen forstod fuldt og helt, at det politiske og det kulturelle arbejde måtte gå hånd i hånd. Som formand for Sydslesvigsk Vælgerforening var han en inspirerende leder. Ved sin fratræden udnævntes han til æresformand, og som sådan deltog han i landsstyrelsens møder. Var der vigtige politiske spørgsmål på dagsordenen, mødte Hermann Clausen, og det var altid lærerigt at lytte til ham. Han var en god rådgiver, svær at erstatte.

Hans kurs var slik nord! Med lyst og energi benyttede han ledige stunder til at fordybe sig i dansk historie, litteratur og sprog. Hans fremstilling i bogen »Sydslesvig i dag« om »De første politiske bevægelser efter kapitulationen« er et kildeskrift, kommende slægter vil ty til.

Hermann Clausen fik afsluttet sine erindringer, som har bud til vor tid og til kommende generationer.

I Hermann Clausen havde det danske vundet sejr. Hans syn på fremtiden afspejles bedst i hans egne ord: »Hvad der har sejret i mig, det kan også sejre i enhver anden sydslesviger«.

Karl Otto Meyer.

Jørgen Steffensen Uldall, Styding

Den 22. juli 1962 døde gårdejer Jørgen Steffensen Uldall, Styding, 73 år gammel.

Jørgen Uldall var født på gården Damgaard i Styding — Hammelev sogn — den 10. juni 1889 som søn af den kendte

gårdejer Jeppe Mikkelsen Uldall. Han havde ingen brødre, og det var derfor nærmest en selvfølge, at han allerede som dreng var udsat til engang at skulle overtage fødegården og her videreføre slægtens nationale traditioner. Med dette for øje tilrettelagde forældrene da også sønnens uddannelse.

Efter konfirmationen kom Jørgen Uldall på skole i Danmark, først på Hejls Efterskole vinteren 1904—05 og senere, fra 1911—12, på Tune Landbrugsskole ved Roskilde. Allerede året efter overtog han sin fødegård. Det var således

i en meget ung alder, Jørgen Uldall blev selvstændig landmand. Men han formåede ikke alene at drive gården solidt og dygtigt, men evnede tillige at varetage tillidshverv, som hans standsfæller betroede den unge landmand; allerede ved sin overtagelse af gården var han således medlem af Styding kommunerråd.

I første omgang var det dog kun kort, han fik lov til at virke på gården; han blev indkaldt under den første verdenskrig og måtte gøre krigstjeneste på vestfronten.

Selv om Jørgen Uldall levede stærkt med i forberedelserne til folkeafstemningen og genforeningen, fik han dog tid til at stifte eget hjem. I 1919 giftede han sig med Margrethe Thorøpe fra Anslet, og sammen med sin hustru skabte han et godt og gæstfrit dansk hjem på Damgaard, hvor syv børn, tre sønner og fire døtre, voksede op.

Efter genforeningen kom Jørgen Uldall for alvor ind i offentligt virke, først indenfor sognet, men snart tillige udenfor sognets grænser. I 1922 blev han medlem af Hammelev sogns menighedsråd, et hverv, han røgtede til 1948. Fra 1926—44 var han formand for Styding andelsmejeri og fra 1929—43 formand for Hammelev sogneråd. I 1935 blev han medlem af Haderslev amtsråd, valgt på Venstres liste, og han var medlem af amtsrådet til 1958. Fra 1943—59 var han medlem af Christiansfeld skatterådskreds. I 1935 var han blevet medlem af Haderslev Amts Sparekasses tilsynsråd, og i 1956 — efter direktør Marius Christensens død — udnævntes han til sparekassedirektør. Han

røgtede dette hverv, indtil han 1. januar 1961 trak sig tilbage på grund af sygdom.

I det nationale grænselandsarbejde har man altid kunnet regne med Jørgen Uldall, og for en årrække siden udnævntes han til Ridder af Dannebrog.

I de senere år boede Jørgen Uldall og hustru i en villa i nærheden af gården, og den ældste søn, Jeppe Uldall, der nu har overtaget Damgaard, varetog gårdens drift. Michael er konsulent i Vejrup og Jens lærer i Haderslev. Af døtrene er Kathrine gift i Gram, Ester på Fyn og Musse i Canada, medens Gyda er ansat ved Danmarks Radio og Fjernsyn og gift i København.

N. P. — H.

F. Landsmænd

Nis Petersen, Rørkær

Ved Nis Petersens død i efteråret 1961 var Sprogforeningens Almanak i trykken, men hans navn og hans gerning iblandt os fortjener at mindes sammen med gode, trofaste landsmænd, der gik bort i årets løb.

Nis Petersen hørte til den ansete og dygtige Petersen-slægt fra Rørkær og Korntved, der havde boet på slægtsgården i Rørkær helt fra 1641, og måske længere tilbage endnu. Om bedstefaderen Nis Feddersen Petersen's velstand og foretagelse er der bevaret mange træk, blandt efterkommerne.

Nis Petersen ejede fuldtud sine forgængeres økonomiske sans og dygtighed som bonde, men han ejede også de værdifulde karaktertræk som er fremdraget af H. V. Clausen i »Håbets Mænd« om hans fader Hans Petersen. Den retlinede troskab i alle livets forhold, og den stilfærdige, lidt selvkritiske tilbageholdenhed i omgang og samarbejde, hørte til Nis Petersens slægtspræg.

Foruden sin skolegang i Rørkær, hvor der endnu var lidt dansk undervisning dengang, gik han fra sit 10.de år på mellemskolen i Tønder. Efter konfirmationen kom han på Hejls efterskole og

efter soldaterliden på Askov højskole. Militærpligten aftjente han i Rensborg fra 1894 til 96 og havde da lejlighed til at overvære åbningen af Nord-østersø kanalen, med kejserparaderne og tilbehør.

Men Nis Petersen vendte hjem fra sine ophold ude, beriget med det han havde brug for i sin gerning som bonde, men uden påhæng af noget nyt og fremmed i væsen og færd.

Han vidste hvad han ville og hvad hans kald og stilling bod ham. I 1904 afstod faderen gården til Nis Petersen, vel fordi han selv var svagelig. Han døde fem år senere i 1909. Samme år giftede Nis sig med Christine Lausten fra Harres. De bevarede det gamle bondehjemms solide stillfærdige præg og var altid velmenende og hjælpsomme i samliv og samarbejde med venner og landsmænd.

Slægtens anseelse og tillid kom Nis Petersen også til at eje i sin by og på sin egn. Derfor vejede hans navn og hans ord til, når der skulle nås samling og tilslutning om tidens foretagender og opgaver. Han var med ved mange sådanne, både før og efter genforeningen. Således i bestyrelsen for Jejsing forsamlingshus og Tønder Landmandsbank, videre i bestyrelsen for Landeværnet og Sparekassen i Tinglev. Ved oprettelsen af Slogs Herreds Landboforening i 1913 blev han dennes revisor. Han var nærmest selvskreven til at blive Hostrup sogns sognefoged efter genforeningen, hvor i mellemkrigsårene for 64 de gode danske mænd, som Peter Nielsen Petersen i Jejsing og Peter Sørensen Lund i Rørkær havde givet denne stilling anseelse. Nis Petersen varetog de stillinger han påtog sig, samvittighedsfuldt og grundigt. Han var også repræsentant for Sønderjyllands Kreditforening i en lang årrække.

I samarbejdet var Nis Petersen helt ud uselvvisk og loyal, trofast mod opgaven, han ville støtte. Danskhedens sag stod hans sind og følelse nær, i medgang og modgang, han fik begge dele at føle. Helt fra sin ungdom fastholdt han håbet om, at vi kom tilbage til Danmark. I krisebevægelsernes vanskeligheder bevarede han ro og tillid i samarbejdet for at komme igennem disse.

Hvis Nis Petersen har ejet noget af det lune, der er nævnt som hans faders karaktertræk, så har det siddet lidt inderligt hos ham selv. Gennem den stillfærdige glæde over en lille datterson, der bærer hans navn videre, kunne man møde et glimt fra et ydmygt sinds sans for livets små og rene glæder og solstrejf, en gammel bondekulturs ædle tro til en trofast søn. Der ligger i Nis Petersens jævne redelige færd og hans troskab mod slægt, hjemstavn og fædreland et fint og ægte udtryk for det varige og lodige i vor

folkelige kulturarv. Sådant vil vi bevare mindet om denne gode landsmand.

Hans Andersen.

Ejnar Olesen, Flensborg

Den 6. juni 1962 døde viceskoleinspektør ved Duborg-Skolen i Flensborg, Ejnar Olesen, ganske pludseligt og uventet. En pludselig hjertelammelse rev ham ud af et liv fuldt af arbejde og virke. Han var født den 8. februar 1895 i Thisted og blev således kun 67 år gammel. Som ung lærer blev han ansat ved Duborg-Skolen den 1. okt. 1922, hvor han uafbrudt indtil sin død havde sit virke. Han kunne således den 1. oktober 1962 have set tilbage på en 40 års gerning i den danske skoles tjeneste i Sydslesvig. Det blev ham desværre ikke forundt at opleve denne dag. Ejnar Olesen havde som få en fantastisk god hukommelse hvad angik alle de hold af elever samt familie, der havde gået på Duborg-Skolen. Han havde også efter skoletiden den allerbedste kontakt til alle tidligere elever. Han satte altså hele sin kraft ind i sit arbejde for Duborg-Skolen

og dens virke, men vital som han var havde han også mange andre interesser. På grund af sin lyse karakter, der altid udstrålede venlighed og hjælpsomhed, var han afholdt i mange af de danske foreninger i Flensborg. Udenfor sit arbejdsfelt havde hans største interesse dog uden tvivl det ældgamle Sct. Knudsgilde, hvis kansler han var bleven. Sct. Knudsgildet har mange gamle traditioner og Ejnar Olesen var en af dem, der ivrigt men med nænsom hånd forstod at holde disse i hævd. Desuden må hans mangeårige virke som formand for Dansk Lærerforening huskes.

Han var født i »Det gamle land«, men på grund af sit 40 årige arbejde i Sydslesvig følte han sig som hjemme her, og han har selv engang udtalt, at når hans dage engang var til ende, så ville han helst af os sønderjyder blive husket som sønderjyde.

Ved Ejnar Olesens død blev der efterladt en tom plads, som er vanskelig at udfylde. Sydslesvigerne er ham stor tak skyldig.

Hans Wolff.

Laue Jensen Bill, Rødekre

Den 11. april 1961 døde Laue Jensen Bill i Rødekre, 76 år gammel. Laue Bill var gårdejer i Rishjarup indtil for få år siden, og han var sognefoged i Rise sogn fra 1920 og indtil sin død. Han modtog herfor den påskønnelse, at han blev udnævnt til Ridder af Dannebrog. Laue Bill måtte som så mange af sit slægtled gøre første verdenskrig med som tysk soldat, men han kom uskadt hjem. Han var en venlig og hjælpsom mand med et lyst og frejdigt syn på tilværelsen og et roligt og velafbalanceret sind. Ikke mindst som sognefoged (og pantefoged) kom han i forbindelse med mange mennesker, og han vandt sig venner over hele det ret udstrakte sogn. Han har været medlem af sogneråd og skolekommission og flere andre råd og bestyrelser. Allerbedst husker man ham måske som mangeårig formand for Danske Samfund i Rise sogn. Det var jo i en tid, hvor denne organisation af alle danske for alvor betød noget, og Laue Bill har som formand under besættelsen været med til at træffe mange vigtige afgørelser.

Laue Bills far, Jes Jensen Bill, var født i Løjt Kirkeby og var oprindelig sømand. Han tilbragte sine sidste leveår på en landejendom i Rishjarup. Laue Bill kunne fortælle, at faderen gerne havde set ham gå til søs. Vi, der lærte ham at kende som en stout dansk bonde, syntes, at han var kommet på den helt rigtige plads.

K.

Jens Christian Kyckelhahn, Lyksborg

Snedkermester Jens Chr. Kyckelhahn blev født den 9. september 1871 i Nordborg på Als og døde den 8. februar 1962 i Lyksborg. Dermed har vi igen mistet een af vore mest trofaste tillidsfolk i Sydslesvig. Han var som snedkermester kendt som en dygtig

fagmand og et pålideligt menneske. Indenfor vort danske arbejde ydede han fra 1920 indtil sin død en stor indsats for Sydslesvigsk Forening. Men ikke alene på dette område var han en trofast tillidsmand. Også indenfor Håndværkernes Fællesrepræsentation blev han en støtte i landsdelen Angel. Hjemmet på Ulstrupvej stod fra 1920 til 1945 åbent for kirkearbejdet og vandrelærerarbejdet. Mange har i dette gæstfrie hjem siddet med en dansk læsebog og den blå sangbog for på denne måde at tilegne sig det danske sprog. Efter 1945 var han sammen med sin hustru i forreste række med til at trække det store læs. Vi vil gerne ad denne vej endnu en gang sige tak og ære være hans minde.

Lars Schubert.

Else Wiencke, Flensborg

Den 9. april 1962 døde fru Else Wiencke, Flensborg, i en alder af 59 år. I alle årene efter den anden verdenskrig var hun betroet medarbejder i den forretningsmæssige ledelse af »Flensborg Avis«.

Klogt og myndigt varetog hun sit ofte vanskelige hverv, der ikke kun stillede store krav med hensyn til faglig dygtighed, men også forudsatte høje menneskelige kvaliteter. Fru Wiencke besad i rigt mål disse egenskaber. I hendes skæbne genspejlede sig, hvad der efter den anden verdenskrig blev manges sydslesvigsk kvindes tunge lod. Kort efter ægteskabets indgåelse blev manden forpligtet til tjeneste for den tyske krig. Han kom til østfronten, hvorfra han ikke vendte tilbage. Noget officielt dødsbudskab er aldrig kommet, kun en meddelelse om, at han var savnet. Uvisheden om mandens skæbne fulgte

fru Wiencke resten af livet. Men hun lod sig ikke slå ud af den grund. Hun skabte en tryk hjemmets verden for sine tre sønner, der endnu var små, da krigen hentede faderen. Det var hende imidlertid ikke forundt at følge drengene på deres videre færd i tilværelsen. Livets anstrengelser havde tæret for hårdt på hendes kræfter.

Karl Christiansen.

Regering og folketing

Ministeriet: 11 socialdemokrater, 5 Radikale Venstre, 1 udenfor partierne.

(Folketingsv. 15. nov. 1960 og efter ministerskifte 3. sept. 1962).

Statsminister:	<i>Jens Otto Krag (s)</i>
Udenrigsminister:	<i>Per Hækkerup (s)</i>
Finansminister:	<i>Hans R. Knudsen (s);</i>
Forsvarsminister:	<i>Poul Hansen (s)</i>
Justitsminister:	<i>Hans Hækkerup (s)</i>
Kirkeminister:	<i>Bodil Koch (s)</i>
Kulturminister	<i>Julius Bomholt (s)</i>
Undervisningsminister:	<i>K. Helveg Petersen (r)</i>
Indenrigsminister:	<i>Lars P. Jensen (s)</i>
Økonomiminister:	<i>Kjeld Philip (r)</i>
Landbrugsminister:	<i>Karl Skytte (r)</i>
Boligminister:	<i>Carl P. Jensen (s)</i>
Arbejdsminister:	<i>Kaj Bundvad (s)</i>
Handelsminister:	<i>Hilmar Baunsgaard (r)</i>
Minister for off. arbejder: ..	<i>Kai Lindberg (s)</i>
Fiskeriminister:	<i>A. C. Normann (r)</i>
Minister for Grønland:	<i>Mikael Gam (udenf. p.)</i>

(Folketingsvalget 15. november 1960)

Socialdemokratiet	1.023.794 st.	76 medl.
Venstre	512.041 »	38 »
Konservative	435.764 »	32 »
Socialistisk Folkeparti	149.440 »	11 »
Radikale Venstre	140.979 »	11 »
De uafhængige	81.134 »	6 »
Retsforbundet	52.330 »	0 »
Kommunister	27.298 »	0 »
Slesvigske Parti	9.058 »	1 »
Udenfor partierne	109 »	0 »
(Grønland 2, Færinger 2)	0 »	4 »
	2.431.947 st.	179 medl.

Stemmetal i Nordslesvig

Socialdemokratiet	42.538 st.
Venstre	25.290 »
Konservative	19.129 »
Slesvigsk Parti	9.058 »
Radikale Venstre	5.108 »
De uafhængige	3.876 »
Retsforbundet	3.191 »
Socialistisk Folkeparti	2.078 »
Kommunister	468 »
	110.736 st.

Valgt i Nordslesvig

Socialdemokrater:	<i>P. Gorrsen, Jens Bladt, Andreas Hansen, Fr. W. Teichert.</i>
Venstre:	<i>Simon From, Ejnar Hansen.</i>
Konservative:	<i>Lars Clausen.</i>
Slesvigsk Parti:	<i>Hans Schmidt</i>
Radikale Venstre:	<i>J. P. Jensen.</i>

Nationale foreninger og institutioner

SPROGFORENINGEN

Formand: fhv. højskoleforstander J. Th. Arnfred, Askov.

Ledelse: Hans Jørgen Hansen, Lysablldskov, fru Anne Marie Skau, Nygård, Ø. Lindet, redaktør Morten Kamphövener, Aabenraa, rektor A. Fellberg Jørgensen, Aarhus.

Arsmødet afholdes sidste søndag i juni.

GRÆNSEEGNENS ARBEJDSUDVALG

Formand: Redaktør Morten Kamphövener, Snareved 7, Aabenraa, telf. 2 28 40.

Sekretær: Fru Marguerite Hahnemann, Storegade 5, telf. 2 12 36, efter kl. 18 telf. 2 21 49.

SKOLEFORENINGEN

Formand: fhv. højskoleforstander Hans Lund, Tanderupgård pr. Ribe.

Næstformand: Gårdejer Svend Christensen, Burkal

Sekretær: N. Gotthardsen, Høgsbro, kasserer.

Arsmødet afholdes sidste søndag i juni.

GRÆNSEFORENINGEN

Kontor: Peder Skramsgade 5, København K.

Formand: Direktør Fr. Heick, Viborg.

Næstformænd: Dønmmer F. Juhl, landsdommer Fr. Thygesen, direktør K. Skat-Rørdam.

Sekretær: Kontorchef, cand. jur. Antoni Petersen.

DEN NORDSLESVIGSKE KVINDEFØRENING

Formand: Fru Margrethe Madsen, Roost pr. Branderup.

Næstformand: Fru Marie Thorup, Ø. Lindet.

Kasserer: Fru Ellen Bjørn Hanssen, Haderslevvej 23, Aabenraa.

DET UNGE GRÆNSEVÆRN (D. N. U.)

Kontor: Kastanieallé 24 A, Sønderborg.

Formand: Revalideringschef Sv. A. Hellesen, Sønderborg, telf (0 44) 2 49 13.

Næstformand: Assistent, frk. Astrid Due, Flinsensvej 8 G., København F., telf. GO 89 38 y.

DANSK AMATØR TEATER SAMVIRKE

Formand: Viceskoleinspektør J. K. Kristensen, Østervraa.

Sekretær: Overlærer Arne Aabenhus, Solbakken 10, Graasten.

Kasserer: Bogholder Verner Mouritzen, Kappelkær, St. Heddinge.

Landssekretariat: Box 5, Graasten, telf. 5 11 03.

UNGDOMSFORENINGERNE

Aabenraa amts hovedkreds:

Formand: Lærer Langdal Nielsen, Hjordkær.

Kasserer: Forpagter Svend Ange Pedersen, Slyngsten, Felsted.

(18 foreninger — 1.950 medlemmer).

Haderslev østeramts hovedkreds:

Formand: Lærer A. B. Keck, Bjerning, Haderslev.

Kasserer: Gårdejer Aksel Tang, Hytkjærgård pr. Marstrup.
(21 foreninger — 2.714 medlemmer).

Røddingegnens hovedkreds:

Formand: Gårdejer Kjeld Christensen, Tornum pr. Lintrup.

Kasserer: Gårdejer Kresten Gram, Kolsnaplund pr. St. Nustrup.
(12 foreninger — 2.210 medlemmer).

Sønderborg amts hovedkreds:

Formand: Gårdejer Nis Christensen, Havnbjerg.

Kasserer: Lærer Marius Knudsen, Blans.
(15 foreninger — 3.305 medlemmer).

Løgumkloster og omegns hovedkreds:

Formand: Lærer Johannes Larsen, Jejsing.

Kasserer: Forpagter Jørgen Johannsen, Nygård, Ravsted.
(12 foreninger — 1.060 medlemmer).

Skærbæk og omegns hovedkreds (for Tønder amts nordlige del):

Formand: Lærer H. E. Andreasen, Vodder pr. Frifelt.

Kasserer: Købmand Knud Hansen, Skærbæk.
(8 foreninger — 950 medlemmer).

K. F. U. M. OG K. I SØNDERJYLLAND

Haderslev-kredsen:

Kredsformand: Lærer Lassen, Hoptrup Højskole.

Gram-kredsen:

Kredsformand: Købmand Aage Poort, Gram.

Aabenraa-Tønder-kredsen:

Kredsformand: Sognepræst N. Bækgaard Thomsen, Rise pr. Rødekro.

Sønderborg-kredsen:

Kredsformand: Sognepræst Th. Hee Andersen, Egernsund.

SØNDERJYDSK IDRÆTSFORENING

Formand: Stadsskoleinspektør S. P. Hansen, Aabenraa.

Sekretær og forretningsfører: Overassistent Gerh. Schmpkel, Ahornvej 21,
Haderslev.

Formand for skydeudvalget: KaptajnLøjtnan P. J. Sundvang, Råmands-
løkken 4 a, Sønderborg.

Formand for gymnastikudvalget: Gårdejer Claus Christensen, Lavensby pr.
Nordborg.

Formand for folkedansudvalget: Overlærer frk. Gudrun Jensen, Graasten.

Formand for idrætsudvalget: Bogholder Holger Jacobsen, Ringridervej 88,
Sønderborg.

Foreningen er delt i 5 hovedkredse. Formænd er:

Haderslev vesteramt: Inseminør Jens Chr. Nielsen, Rødding.

Haderslev østeramt: Seminarielektor Marius Riis, Haderslev.

Aabenraa amt: Lærer Sven Gammelgaard, Kollund.

Sønderborg amt: Højskolelærer K. E. Larsen, Idrætshøjskolen, Sønderborg.

Tønder amt: Lærer Knud Nielsen, Bredebro.

HADERSLEV VESTERAMTS GYMNASIKFORENING

Formand: Højskolelærer Anders Sørensen, Rødding.

Kasserer: Frk. Johanne Poulsen, Rødding.

Formand for håndboldudvalget: Gårdejer Kristian Salling, Kastbjerg, Lintrup.

Formand for idrætsudvalget: Peter Petersen, St. Klovtoft, Jels.

Formand for dommerklubben: Valdemar Jacobsen, Skodborg J.

HISTORISK SAMFUND FOR SØNDERJYLLAND

Forretningsudvalg: Landsarkivar Peter Kr. Iversen, Aabenraa, formand, ekspeditionssekretær Olav Christensen, Haderslev, kasserer, viceskoleinsp. Chr. Stenz, Aabenraa, sekretær.

Redaktionsudvalg for Sønderjyske årbøger: Rektor Knud Fanø, Flensborg, landsarkivar Johan Hvidtfeldt, Viborg, landsarkivar Peter Kr. Iversen, Aabenraa.

Sekretariat og ekspedition: Landsarkivet, Aabenraa. (Arkivar H. H. Worsøe). Telf. 2 27 04.

Redaktionsudvalg for skrifttrækken: Generalkonsul, dr. phil. Troels Fink, Flensborg, seminarleadjunkt H. V. Gregersen, Haderslev, (redaktionssekretær), landsarkivar Peter Kr. Iversen, Aabenraa, forstander Hans Lund, Tanderupgård.

Redaktionsudvalg for Sønderjysk månedsskrift: Viceskoleinspektør W. Christiansen, Tønder, viceskoleinspektør Chr. Stenz, Aabenraa.

Amtsudvalgsformænd:

Haderslev amt: Sognepræst Tage Holm, Vojens.

Sønderborg amt: Gårdejer Ernst Christensen, Asserballe.

Tønder amt: Gårdejer Cornelius Schmidt, Døstrup.

Aabenraa amt: Overassistent Holger Jacobsen, Aabenraa.

Sydslesvig: Pastor H. F. Petersen, Satrup, Angel.

DE SØNDERJYSKE DANSKE SAMFUND

Formand: Amtskontorchef J. P. Caspersen, Aabenraa.

Sekretariatet ledes af redaktør Kai Edv. Larsen, Rådhusstorvet 3, Sønderborg.

Biblioteker

Der er biblioteker i alle Nordslesvigs kommuner med undtagelse af Ennerlev, Starup og Grarup. Af pladshensyn er telefon og åbningstider kun anført for de 20 største biblioteker.

Aabenraa, Rådhusgangen, telf. 2 25 66. Udlån og læsesal 1/9 til 30/4: 10—20, lørdag dog 10—16. Om sommeren 10—19, lørdag dog 10—16.

Rugkøbbel bibliotek, telf. 2 14 80. Mandag, onsdag og fredag 15—20, tirsdag, torsdag og lørdag 15—17. Om sommeren mandag, onsdag og fredag 17—20.

Børnebiblioteket, skolen bag rådhuset, telf. 2 25 66. Mandag og onsdag 13—19, tirsdag, torsdag og fredag 13—17, lørdag 13—15.

Augustenborg. Telf. 81. Mandag 16—18, onsdag 16—18 og 19—21, fredag 19—21.

Bov sogns bibliotek, Padborg, telf. 7 34 54. Udlån og læsesal: mandag og torsdag 13,30—17, tirsdag og fredag 13,30—20, onsdag 19—20, lørdag 10—13.

Fra 1/5 til 31/8 kun åbent til kl. 19, onsdag altså lukket.

Brønger. Mandag, onsdag og fredag 14—10 og 19—20.

Christiansfeld. Telf. 6 14 46. Onsdag 14,30—17,30, fredag 16—20.

Gram. Telf. 2 12 54. Tirsdag 19—21, fredag 10—18.

Graasten. Telf. 5 13 75. Sommer 1. 4.—30. 9.: Mandag, tirsdag, onsdag, torsdag, fredag 18—20. Vinter 1. 10.—31. 3.: Mandag, tirsdag, onsdag, torsdag, fredag 18,30—20,30, samt onsdag eftermiddag 15—17.

Haderslev, Jomfrustien 20, telf. 2 26 56. Udlån vinter: 10—19. Udlån sommer: 10—19, lørdag 10—14 (1. 5.—30. 9.). Læsesal vinter: 10—21, Læsesal sommer: 10—19, lørdag 10—14.
Børnebiblioteket: Mandag, tirsdag, torsdag, fredag 14—18, onsdag 14—19.
Lukket 1 juli.

Hoptrup. Telf. 7 53 11. Mandag 19—21.

Højer, kommuneskolen. Mandag 15—16, tirsdag 19,30—20,30, fredag 19—21.

Løgumkloster. Udlån vinter: Mandag og torsdag 19—21, torsdag 15—17.
Udlån sommer 1. 4.—30. 9.: Mandag 19—21, torsdag 15—16. Læsesal vinter: 19—21, undtagen lørdag. Sommer: Samme tider som udlånet.

Nordborg. Telf. 5 16 70. Tirsdag, onsdag og fredag 16—18 og 19—21, lørdag 13—15.

Rødekro. Mandag 14,30—16, onsdag 9,30—11, fredag 19—20,30.

Rødding. Telf. 4 11 08. Mandag og onsdag 19,30—21,30, fredag 15,30—18.

Skærbæk. Mandag 16—18, tirsdag og torsdag 10—21.

Sønderborg, Jernbanegade 10, telf. 2 26 31. Udlån 10—19, lørdag dog 10—14.
Læsesal vinter: 10—21, lørdag dog 10—14. Sommer 1. 5.—31. 8.: 10—19, lørdag 10—14.

Børnebiblioteket: 14—18, undtagen lørdag.

Tinglev. Vinter 1. 10.—31. 3.: Mandag, tirsdag, onsdag, torsdag, fredag 19—21, tirsdag og fredag desuden 16—18. Sommer 1. 4.—30. 9.: Samme dage 19—20, tirsdag og fredag desuden 16—17. Juli lukket.

Toftlund. Telf. 79. Mandag og fredag 17—19,45.

Tønder, Richtsensgade 10, telf. 2 12 06. Udlån og læsesal vinter: 10—20, lørdag dog 10—16. Sommer 1. 5.—30. 9.: 10—19, lørdag dog 10—16.

Børnebiblioteket: 14—17, lørdag dog 14—16.

Vojens. Mandag, tirsdag, onsdag, fredag 19—21.

SØNDERJYDSK LANDSARKIV, AABENRAA

Landsarkivar P. Kr. Iversen. Arkivarer: H. Hellesen og H. H. Worsøe.
Åben 9—12 og 13—16. Telf. 2 27 04.

Sønderjyllands Kreditforening

Haderslev

Erhvervs-institutioner og organisationer

(Formænd, sekretærer og sønderjydske medlemmer)

I. Statsinstitutioner

STATENS JORDLOVSUDVALG

Kontor: Set. Annæ Plads 19, København K.

Formand: Gårdejer Niels Chr. Nielsen-Man, Aldershåb, Brovst.

Administrationschef: N. Wermuth.

Medlem for Haderslev og Sønderborg amtsråds kredse:

Gårdejer Einar Simonsen, Flovtgård pr. Øsby.

Medlem for Aabenraa og Tønder amtsråds kredse:

Husmand Fr. W. Telchert, Søgaard pr. Kliplev.

Kontoret i Tønder ledes af: Kontorchef E. Ibsen.

Leder af det tekniske kontor i Tønder: Civilling Th. Claudt Westh, Tønder.

JORDFORDELINGSKOMMISSIONERNE

Jordfordelingskommissionen for 9. område, omfattende Haderslev og Sønderborg amtsråds kredse:

Formand: Gårdejer E. Simonsen, Flovtgård pr. Øsby.

Medlemmer: Gårdejer Jørgen Lyck, Vester Sottrup, og husmand Jobs. Petersen, Halk.

Dommer: Sigud Andresen, Haderslev.

Forstander Karlskov-Jensen, Graasten Landbrugsskole.

Jordfordelingskommissionen for 10. område, omfattende Tønder og Aabenraa amtsråds kredse:

Formand: Folketingsmand Fr. W. Telchert, Søgaard pr. Kliplev.

Medlemmer: Gårdejer Cornelius Schmidt, Døstrup, og husmand Jørgen Jørgensen, Nørre Hjarup pr. Hovslund.

Dommer: H. Fogh, Tønder.

Gdr. Claus Clausen, Harres pr. Bredebro.

Jordfordelingssekretariatet: Holbergsgade 23, København K.

KOMMISSIONER ANG. OPRETTELSE AF HUSMANDSBRUG, ARBEJDERBOLIGER m. m.

Formænd: Haderslev amt: Gårdejer Viggo Larsen, Skodborg.

Aabenraa amt: Gårdejer Jørgen Jørgensen, Nr. Hjarup, Hovslund.

Sønderborg amt: Husm. Jørgen Clausen, Himnark, Svenstrup, Als.

Tønder amt: Husejer Carl Olesen, Spandet pr. Arnum.

II. Private selskaber og landbrugsorganisationer

DET KGL. DANSKE LANDHUSHOLDNINGSELSESKAB

Rolighedsvej 26, København, telf. (01) 35 02 27.

Ledende præsident: Kammerherre, hofjægermester Chr. Lüttichau, R. Dm., Tjele, Ørum Sønderlyng.

Kontorchef: H. Wraae-Jensen.

I bestyrelsesrådet: Direktør Fr. Heick, Hedeselskabet, Viborg, og gårdejer Andr. Hørlück, Skodborg.

DET DANSKE HEDESELSKAB

Hovedkontor: Viborg.

Formand: Kammerherre, hofjægermester Chr. Lüttichau, Tjele pr. Ørum
(Sønderlyng)

Direktør: Fr. Helck, Viborg.

Mose- og engafdeling: Afdelingschef C. V. Schledermann Larsen, Viborg.

Distriktskontor i Haderslev: Bestyrer V. Lindebo Hansen.

Distriktskontor i Tønder: Bestyrer J. Bjerregaard, Tønder.

Distriktskontor i Aabenraa: Bestyrer N. Jespersen.

Kulturteknisk afdeling: Afdelingschef F. Ebert, Viborg.

Distriktskontor i Kolding: Distriktsingeniør A. Fredborg.

Filialkontor i Tønder: Afdelingsingeniør A. Sørensen.

Plantningsafdelingen: Afdelingschef B. Steenstrup, Viborg.

Plantagedistrikt: Skovrider B. Lindskov Christiansen, Skærbæk.

LANDBRUGSRAADET

Kontor: Axelborg, København V.

Præsident: Folketingsmand Anders Andersen, Benzonslyst, Voldby, Grenaa.

Direktør: N. Kjærgaard.

LANDBOFORENINGER

DE SAMVIRKENDE DANSKE LANDBOFORENINGER

Kontor: Axelborg, København V.

I formandsskabet: Gårdejer Anders Andersen og forstander Johs. Larsen.

Sønderjyder i bestyrelsen: Gårdejer Holger Hansen, Tinggård, Stubbæk, Aabenraa, gårdejer Aksel Petersen, Rørkær pr. Jejsing, og gårdejer Chr. Speggers, Mjang, gårdejer Paul la Cour Møller, Blispegården, Ketting, Als.

FORENINGEN AF JYDSKE LANDBOFORENINGER

Kontor: Blispetorvet, Aarhus.

Formand: Gårdejer, folketingsmand Anders Andersen, Benzonslyst, Voldby, Grenaa.

I bestyrelsen: Gårdejer Holger Hansen, Tinggård, Stubbæk, Aabenraa, og Axel Petersen, Rørkær, Tønder. Sekretær: Anders R. Holm.

FÆLLES-LANDBOFORENINGEN FOR NORDSLESVIG

Formand: Gårdejer Holger Hansen, Tinggård pr. Aabenraa.

Sekretær og kasserer: Konsulent Carl Paulsen, Rødekro.

Bestyrelsen består af de enkelte landboforeningers og de to førstnævnte fællesledelsers formænd.

Husdyrbrugskonsulenter: Jørgen Frank, Lysmose, Nordborg, Kr. Dahlgaard Jensen, Vester Sottrup, og B. Vinge Madsen, Vojens.

1. DEN NORDSLESVIGSKE LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer Ejnar Hansen, Hjerting pr. Rødding.

Sekretær: Gårdejer Marquard Mathiasen, Møjhøj.

Konsulenter: Georg Nissen, Niels Lassen; i samarbejde med egnens husmandsforening havebrugskonsulent Arne Knudsen og husdyrbrugskonsulent H. P. Fogtmann, og i samarbejde med Kolding og Omegns og Kolding Herreds Landboforening maskinkonsulent M. Baesgaard, Ladelund, bygningkonsulent Aage Beldringe, Kolding.

2. HADERSLEV AMTS LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer Hans Mikkelsen, Kjerulfsminde pr. Christlansfeld.

Sekretær: Gårdejer Erik Boesen, Stubbom pr. Fjelstrup.

Konsulenter: P. R. Madsen (planteavl), Andreas Hansen (husdyrbrug), Per Koustrup (maskin), H. Jensen, J. Høj Nielsen (regnskab), Ingrid Petersen (husholdning).

Landboforeningens kontorer: Mariesminde, Anstrupvej 36, Haderslev, (2165 medlemmer).
telf. 2 46 31.

3. NR. RANGSTRUP HERREDS LANDBOFORENING

Formand: Gdr. Kristian Lund, Gestrup pr. Toftlund.

Sekretær: J. Have, Toftlund.

Konsulenter: Th. Petersen (husdyrbrug), K. Harms (regnskab), J. Have (planteavl).

4. AABENRAA AMTS LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer Holger Hansen, Tinggård pr. Aabenraa.

Sekretær: Carl Poulsen, Rødekro.

Konsulenter: C. Poulsen, Rødekro, (planteavl), E. Larsen, Rødekro, (husdyrbrug), P. Mølgaard, Aabenraa, (regnskab). (1000 medlemmer).

5. VIS HERREDS LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer Laurits Nielsen, Buskmose pr. Rinkenæs.

Sekretær: N. A. Drewsen, Hokkerup pr. Tørsbøl.

Konsulenter: N. A. Drewsen, Hokkerup (planteavl og ungdomsarb.), Erik Larsen, Rødekro (husdyrbrug), fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs. (400 medlemmer).

6. DEN SUNDEVEDSKE LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer H. Clausen, Blansskov pr. Avnbøl.

Sekretær: Gårdejer Viggo Alexandersen, Vanggård, V. Sottrup.

Konsulenter: Filt Jensen, Vester Soltrup (planteavl), Winther (planteavl og ungdomsarbejde), P. Nielsen, Kirkehørup (husdyrbrug), fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs (havebrug). (508 medlemmer).

7. ALS NØRHERREDS LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer Jakob Jørgensen, Brandsbøl pr. Nordborg.

Sekretær: Gårdejer Jacob Hollænder, Stevning pr. Svenstrup.

Konsulenter: Chr. Nielsen, Vester Soltrup (planteavl), Peder Nielsen, Kirkehørup (husdyrbrug), H. Frederiksen, Nordborg (regnskab), fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs (havebrug). (230 medlemmer).

8. DEN ALSISKE LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer Chr. Jørgensen, Tandsgård pr. Over Tandslet.

Sekretær: Gårdejer Jørgen Vehl, Tandsvæel, Over Tandslet.

Konsulenter: Filt Jensen, Vester Soltrup (planteavl), P. Nielsen, Kirkehørup (husdyrbrug), P. J. Hansen, Hørup (regnskab), fru Surlykke, Rinkenæs (havebrug), fru Else Hansen, Rødekro (husholdning).

9. DET BLANDEDE DISTRIKTS LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer Niels N. Lund, Vester Gammelby pr. Højer.

Sekretær: Claus Clausen, Svenstrup, Bredebro.

Konsulenter: L. Nørgaard, Bredebro (planteavl), Aksel Pedersen, Tønder (husdyrbrug), K. P. Kristensen, Tønder (regnskab), fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs (havebrug), fru Inger Marie Petersen, Bredebro (husholdning). (700 medlemmer).

10. SLOGS HERREDS LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer Axel Petersen, Rørkær pr. Jejsing.

Sekretær: Gårdejer Hans Schack, Ravsted.

Konsulenter: Laust Aalling, Bylderup Bov (planteavl), Aksel Pedersen, Tønder (husdyrbrug), fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs (havebrug). (550 medlemmer).

11. LANDBOFORENINGEN FOR LØGUMKLOSTER OG OMEGN

Formand: Gårdejer Verner Antonius, Landeby, Løgumkloster.

Sekretær og kasserer: Gårdejer Hans Nissen, Nørre Løgum pr. Løgumkloster.

Konsulenter: Bent Mayboin, Løgumkloster (planteavl), Aksel Pedersen, Tønder (husdyrbrug), fru Surlykke Wistofte, Rinkenæs (havebrug). (320 medlemmer).

12. LANDBOFORENINGEN FOR SKÆRBÆK OG OMEGN

Formand: Gårdejer Hans Kjær, Gaansager pr. Frifelt.

Sekretær: Gårdejer Johs. Hamann, Haved, Rejsby.

Konsulenter: P. V. Johnsen, Skærbæk (planteavl), Aksel Pedersen, Tønder (husdyrbrug), M. Dencker, Brøns (regnskab), Carstensen, Graasten (maskin). (587 medlemmer).

LANDWIRTSCHAFTLICHER HAUPTVEREIN F. NORDSCHLESWIG

Formand: Gårdejer Chr. Diedrichsen, Haderslev.

Sekretær: Konsulent P. Rasmussen, Aabenraa.

Konsulenter: M. N. Bruhn, Aabenraa (planteavl), Hans K. Agerley, Haderslev (planteavl), E. Wittmann, Aabenraa (bøgføring), H. U. Petersen, Tønder (børføring), J. Henningsen, Aabenraa (bøgføring). (1480 medlemmer i 8 foreninger).

HUSHOLDNINGSFORENINGER

DET SØNDERJYDSKE HUSHOLDNINGSDVALG

Formand: Fru Henny Birk, Arrild.

Fællesudvalg for nedennævnte husholdningsforeninger, som alle er tilsluttet

Foreningen af jyske Landboforeningers Husholdningsudvalg:

HADERSLEV AMTS LANDBOHUSHOLDNINGSFORENING

Formand: Fru Marie Kortbeck, Anslet pr. Fjelstrup.

Konsulent: Ingrid Petersen, Haderslev.

NR. RANGSTRUP HERREDS HUSHOLDNINGSFORENING

Formand: Martha Hansen, Agerskov mejeri, Agerskov.

Konsulent: Fru Birgit Barsballe, Øster-Lindet.

- *) Samtlige husholdningskonsulenter sorteres under De sønderjydske Husholdningsforeninger.

LØGUMKLOSTER OG OMEGNS HUSHOLDNINGSFORENING

Formand: Fru Ruth Antonius, Landeby pr. Løgumkloster. (210 medlemmer).

DET BLANDEDE DISTRIKTS HUSHOLDNINGSFORENING

Formand: Fru Anna Jensen, Daler.

Konsulent: Inge Marie Petersen, Bredebro. (800 medlemmer).

DE SAMMENSLUTTEDE HUSHOLDNINGSFORENINGER I AABENRAA OG SØNDERBORG AMTER

Formand: Fru Ruth Nissen, Skelbækgård.

Konsulent: Jørglue Frank-Jensen, Bodum, Aabenraa, telf. 4 23 98.

SLOGS HERREDS HUSHOLDNINGSFORENING

Formand: Fru Karen Uth, Havsted, Ravsted.

Konsulent Fru Inge Marie Petersen, Bredebro, telf. 4 13 25.
(574 medlemmer).

HUSMANDSFORENINGER

DE SAMVIRKENDE DANSKE HUSMANDSFORENINGER

Kontor: Rådhuspladsen 14 I, København V.

Formand: Husmand Peter Jørgensen, Agervej, Slagelse.

I bestyrelsen bl. a.: Husmand Jens P. Jensen, Agerskov.

Anders Schmidt afløstes 1. 4. 1958 af husmand Johs. Pedersen, Røgind, No.
Sekretariatets chef: Kaare Milthers, København.

DE SAMVIRKENDE JYDSKE HUSMANDSFORENINGER

Kontor: Johs. Bjergsgade 5, Aarhus, telf. 2 34 99.

Formand: E. Vestbo, Toften 8, Tarm.

I bestyrelsen: Husmand Broder Brodersen, Rufas, Avnbøl.

Sekretær: Th. Christensen, Aarhus.

DE SAMV. SØNDERJYDSKE HUSMANDSFORENINGER

Formand: Husmand J. P. Jensen, Agerskov.

Sekretær, kasserer og konsulent i planteavl: A. Laisen, Bjerningrød pr.
Haderslev.

Konsulenter: (Se enkeltforeningerne).

AABENRAA AMTS HUSMANDSFORENINGER

Formand: Jørgen Jørgensen, Nr. Hjarup, Hovslund.

Konsulenter: O. A. Mortensen, Gram (husdyrbrug), Erik Christensen, Løgumkloster (ungdomsarbejde), fru M. Dahl Nielsen, Slimmerstedvej 117, Haderslev (husholdning), Erik Larsen, Rødekro. (574 medlemmer).

TØNDER AMTS HUSMANDSFORENINGER

Formand: Husmand Jakob Thomsen, Nolde, Bylderup Bov.

Sekretær: Martin Christensen, Overby Vestermark, Døstrup.

Konsulenter: Aksel Pedersen, Tønder (husdyrbrug), Alfred Pedersen, Hjordkær (fjerkræ), Erik Christensen, Løgumkloster (ungdomsarb. og planteavl), Jens Berg, Løgumkloster (planteavl og driftsvejledning), fru Mary Dahl Nielsen, Haderslev (husholdning). (1400 medlemmer).

HADERSLEV VESTERAMTS HUSMANDSFORENINGER

Formand: Husmand Jens P. Jensen, Agerskov.

Sekretær: Husdyrbrugskonsulent A. Mortensen, Gram.

Konsulenter: H. P. Fogtmann, Rødding, og Th. Pedersen, Toftlund (husdyrbrug), Arne Knudsen, Gram (havebrug). (1200 medlemmer).

HADERSLEV ØSTERAMTS HUSMANDSFORENINGER

Formand: Husmand Johs. Petersen, Halk, Hejsager.

Sekretær: Svend A. Petersen, Havremark pr. Haderslev.

Konsulenter: Andr. Hansen, Fasanvej 26, Haderslev (husdyrbrug), A. Lalsen, Bjerningrød pr. Haderslev (landbrugskonsulent). (1277 medlemmer i 18 foreninger).

SØNDERBORG AMTS HUSMANDSFORENINGER (herunder er tilsluttet Kredsforeningen »Sønderjydene«).

Formand: Husmand, sognerådsformand Broder Brodersen, Rufas pr. Avnbøl.
Telf. Avnbøl 109.

Konsulenter: Erik Knudsen, Broager, telf. 258 (planteavl), Eigild Christensen, V. Sottrup, telf. 128 (husdyrbrug), Arne Lund-Mikkelsen, Skriverløkken 5, Sønderborg, telf. 2 28 54 (driftsvejledning), frk. Didda Danielsen, Over Tandslet, telf. Over Tandslet 4 77 10. Fælleskonsulent sammen med amtets landboforeninger: Peder Nielsen, Kirkehørup, telf. Kirkehørup 74 (fodring og hygiejne). (22 foreninger, 1274 medlemmer).

KVÆGAVLSFORENINGER

SØNDERJYDSK FÆLLESLEDELSE AF KVÆGAVL

Formand: Gårdejer Jakob Ravn, Olufsmunde, Simmersted.

Konsulent: B. Vinge Madsen, Vojens.

11 kvægavlsforeninger, deraf 8 med kunstig sædoverføring = 45.000 køer.
87 kontrolforeninger, omfattende 4.200 besætninger med ialt 50.000 køer.

SØNDERJYDSK FÆLLESLEDELSE

Sønderborg-kredsen

Formand: Gårdejer Hans Skau, Lillehave, Aabenraa.

Konsulent: Kr. Dahlgaard Jensen, Vester Sottrup.

Fællesledelsen omfatter 33 kontrolforeninger med ca. 20.000 køer, og 1 kvægavlsforening med ca. 2700 medlemmer og godt 34.000 køer.

SØNDERJYDSK AVLSFORENING FOR SORTBROGET DANSK MALKEKVÆG

Formand: Gårdejer Jens Holm, Langager pr. Skodborg J.

Konsulent: B. Vinge Madsen, Vojens.

183 medlemmer. 3.500 køer.

HESTEAVLSFORENINGER

DE SAMVIRKENDE JYDSKE HESTEAVLSFORENINGER

Kontor: Østergade 9, Aarhus.

Formand: Gårdejer H. Chr. Hansen, Røbdrup pr. Randers.

Næstformand: Gårdejer Erik Bundgaard, Fuglsang, Nørreger.

Konsulent: Chr. Hansen, Aarhus.

STAMBOGSFØRING

STAMBOGSFØRINGEN FOR HESTE AF JYDSK RACE

Udvalgets formand: Gårdejer H. Chr. Hansen, Røbdrup, Randers.

Stambogsfører: Landskonsulent Chr. Hansen, Aarhus.

FJERKRÆAVL

FELLESUDVALGET FOR FJERKRÆAVLEN I SØNDERJYLLAND

Arbejdsområde i samtlige sønderjydske landbo-, husmands- og fjerkræavlerforeninger.

Formand: P. J. Buchard, Kliplev.

Konsulent: Anker Ammitsbøll.

SLAGTERIER

DE SAMVIRKENDE DANSKE ANDELS-SVINESLAGTERIER

Kontor: Axelborg, København V.

(Omfatter 62 andelsslagterier og 20 bl-virksomheder).

Formand: Forstander Johs. Dons Christensen, Stendetgård, Haderslev.

Sekretær: Direktør H. Behnke.

SLAGTERIER I NORDSLESVIG

ANDELSSLAGTERIER

Anbenraa:

Formand: Gårdejer Jesper Th. Hansen, »Roosthøje«, Roost pr. Brandrup J.

Direktør: Fr. Johansen.

Graasten:

Formand: Joh. Phillipsen, Lundtoftbjerg.

Direktør: H. Thede Bossen.

Rødding:

Formand: Gårdejer R. Mathiasen, Stenderup pr. Rødding.

Direktør: C. J. Rübner-Petersen, Rødding.

Sønderborg:

Formand: Gårdejer Jens Iversen, Paradisgård, Lambjergskov pr. Kirkehørup.

Direktør: O. F. Bøgge.

Tønder Andelsslagteri.

Formand: Gårdejer Knud Madsen Knag, Østerende pr. Ballum.

Direktør: Holger Andresen.

Vojens:

Formand: Gårdejer Jørgen Fallesen, Tørning pr. Hammelev.

Direktør: Th. Møssing Jensen.

PRIVATSLAGTERIER:

A/S Bylderup Bov og Omegns Eksportslagteri.

Direktør: H. Euderlein.

A/S Skørbæk og Omegns Eksportslagteri, Skørbæk.

Formand: Gårdejer Svend Aage Hansen, Ballum.

Direktør: Jacob Scherrebeck, Skørbæk.

A/S J. D. Koopmanns Svineslagteri, Haderslev.

Direktør: A. Blum Hansen.

D. L. K.

Aabenraa afdeling:

Formand: Gårdejer Jes Jessen, Rugbjerg pr. Hovslund.

Salgsleder: Gårdejer V. Søndergaard, Sdr. Ønlev, Hjordkær.

Bogholderi: Aabenraa Andels-Svineslagteri.

Haderslev afdeling:

Formand: Gårdejer Jakob Fromm, Grarupgård pr. Haderslev.

Salgsleder: Gårdejer Jens Lund, Gabøl.

Bogholderi: Andelsbanken.

Tønder afdeling:

Formand: Gårdejer Johs. Petersen, Vestermark, Abild.

Salgsledere: Jørgen Petersen, Døstrup, Nikolai Detlefsen, Højer,
Lorenz Johansen, Bredevad.

Bogholderi: V. Christiansen, Strucksallé, Tønder.

Sønderborg afdeling:

Formand: Jens Iversen, »Paradisgård«, Als.

Salgsleder: Direktør O. Bagge, andelsslageriet.

Bogholderi: Sønderborg Andelsslageri.

MEJERIFORENINGER

DE DANSKE MEJERIFORENINGERS FÆLLESORGANISATION

Kontor: Rådhuspladsen 3, Aarhus.

Formand: Gårdejer Chr. Speggers, Mjang pr. Kirkehørup.

Direktører: T. Mathiasen og Kock Henriksen.

DE SAMVIRKENDE JYDSKE MEJERIFORENINGER Mejerikontoret, Aarhus

Formand: Gårdejer K. L. Knudsen, Agdrup, Taars.

SØNDERJYDSK MEJERIFORENING

Formand: Gårdejer Chr. Speggers, Mjang pr. Kirkehørup.

Sekretør og kasserer: Statskonsulent Johs. Jensen, Aabenraa.

(96 mejerier).

SØNDERJYDSK SMØREKSPORTFORENING, VOJENS

Formand: Gårdejer Jacob Jacobsen, Skørbæk.

Direktør: Th. Jensen.

(42 mejerier).

SØNDERJYDSKE LANDMÆNDS ANDELS SMØREKSPORTFORENING, SØNDERBORG

Formand: Gårdejer Chr. Speggers, Mjang pr. Kirkehørup.

Direktør: S. Røygård Petersen, Sønderborg.

(40 mejerier).

DANSK MEJERISTFORENING

Kontor: Vindegade 74, Odense.

Formand: Mejeribestyrer Frillev Nielsen, Tørring, Lemvig.

Sekretør: M. Jeppesen, Odense.

Aabenraa amtskreds: Formand: Mejeribestyrer K. Frosch, Rødekro.

Haderslev amtskreds: Formand: Mejeribestyrer O. Damgaard, Øsby.

Sønderborg amtskreds: Formand: Mejeribestyrer Korsholm Petersen, Ketting.

Tønder amtskreds: Formand: Mejeribestyrer P. Petersen, Løgumgård.

III. Handelsorganisationerne

GROSSERER-SOCIETETETS KOMITE, BØRSEN

Formand: Grosserer Chr. Saugnan, København.

PROVINSHANDELSKAMMERET

Formand: Grosserer Henry J. Jakobsen, Aarhus.

Kammermedlem: Direktør Hans Petersen, A/S Netzlers Efterfl., Sønderborg.

Sekretariat: Kompagnistræde 32 a, København K.

Jyllands-afdelingen: Ny Banegårdsgade 45, Aarhus.

HANDELSSTANDSFØRENINGERNE I SØNDERJYLLAND

Handelsstandsforeningerne i

Haderslev: Formand: Købmand A. Hundevadt.

Aabenraa: Formand: Direktør Tage Fink.

Graasten: Formand: Købmand Alfred Johansen.

Sønderborg: Formand: Grosserer T. Møller.

Tønder: Formand: Grosserer H. M. Riggelsen.

HANDELS- OG HANDEVÆRKERFØRENING

Toftlund Handelsforening: Formand: Otto Frej.

Toftlund Håndværkerforening: Formand: Niels Høeg.

DE SAMVIRKENDE KØBMANDSFØRENINGER I DANMARK

Formand: Købmand Knud Aagaard, Aarhus.

Med 130 afdelinger, fordelt i 4 centralorganisationer.

Centralorganisationen for Jylland, formand: Købmand Knud Aagaard, Aarhus.

Derunder De samvirkende sønderjydske Købmandsforeninger, formand:

Købmand Poul Thomsen, Krusaa.

Haderslev og omegn:

Formand: Johs. Mathlesen, Storegade 71, Haderslev.

Midtsønderjyllands Købmandsforening:

Formand: Købmand Jeppe Gaarde, Toftlund.

Aabenraa og omegn:

Formand: Købmand Lütje Hansen, Aabenraa.

Graasten og omegn:

Formand: Købmand Georg J. Jessen, Trappen, Graasten.

Tønder Amts Købmandsforening:

Formand: Købmand Chr. Muusmann, Bylderup-Bov.

Tønder Kolonialhandlerforening:

Formand: Købmand Werner Petersen, Vestergade 24, Tønder.

Løgumkloster Handelsforening:

Formand: Bogholder Frode Hansen.

Sønderborg Detailhandlerforening:

Formand: Købmand C. Degn, Sønderborg.

Sønderborg Amts Købmandsforening:

Formand: Købmand Hans Krøgh, Lavensby.

BRUGSFØRENINGERNE

Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger, hovedkontor: Njalsgade 15, København S.

Formand for bestyrelsen: Professor, dr. oecón. P. Nyboe Andersen, Humlebæk.

Førstedirektør: cand. polit. Ebbe Groes, København.

Medlem af repræsentantskabet: Gårdejer Laur. Nielsen, Buskmose, Rinkenæs.

Handelsafdeling i Sønderborg, Kongevej 48—54.

Forretningsfører: E. Skovmand, Sønderborg.

INDKØBSFORENINGER

Dansk Andels Gødningsforretning.

Hovedkontor: »Axelborg«, København V.

Formand for bestyrelsen: Gårdejer Jens P. Just, Enghavevej 14, Skive.

Direktør: Finn Thøgersen, København.

Medlemmer af repræsentantskabet: Gårdejer Hans Claussen, Blans Skov,
Aunbøl.

Konsulent: Forpagter Holger Behrens, »Grøngård«, Jejsing.

Afdelingskontor i Aabenraa, Nyhavn.

Forretningsfører: Axel Nielsen, Aabenraa.

Jydsk Andels-Foderstofforretning.

Hovedkontor: »Axelborg«, København V.

Formand for bestyrelsen: Gårdejer, folketingsmand Ejnar Hansen,
Bjørnekær pr. Rødding.

Direktør: J. E. Olesen, København.

Medlem af repræsentantskabet: Gårdejer Laurits Nielsen, »Buskmose«
pr. Rinkenæs.

Afdelingskontor i Aabenraa.

Forretningsfører: T. G. Petersen, Aabenraa.

HANDELSGØDNING

er

ANDELSGØDNING

Bliv medlem af lokalforeningen og drag fordel af de økonomiske goder, som sammenslutningen D. A. G. har tilvejebragt.

DANSK ANDELS GØDNINGSFORRETNING

Nyhavn

Telf. 2 28 82

Aabenraa

IV. Håndværk og industri

HANDVÆRKSRÅDET

Kontor: H. C. Andersens Boulevard 20, København.

Formand: Oldermænd, skreddermester Poul Persson, K., DM. p.p., København.
I bestyrelsen: Snekermester N. Højbjerg-Larsen, R., Aabenraa, tømrermester Chr. Jensen, Bolderslev.

HANDVÆRKER- OG INDUSTRIFORENINGER I SØNDERJYLLAND

Aabenraa Haandværker- og Industriforening:

Formand: Snekermester N. Høyberg-Larsen, Aabenraa.

Christiansfeld og Omegns Haandværkerforening:

Formand: Smedemester N. Holm.

Graasten Haandværkerforening:

Formand: Glarmester Alnor.

Haderslev Haandværkerforening:

Formand: Murermester Johs. Hansen. Telf. 2 23 68.

Løgumkloster Haandværkerlaug:

Oldermænd: Farverm. P. Pors.

Sønderborg Haandværker- og Industriforening:

Formand: Malermester Chr. Paulsen, Løngang 7, Sønderborg.

Telf. (044) 2 21 48.

Håndværkerskolen i Sønderborg. Telf. (044) 2 47 44.

Tønder Haandværkerforening:

Formand: Vulkanisørmeester A. J. Rasmussen, Tønder. Telf. 2 14 53.

V. Kreditinstitutioner

SØNDERJYLLANDS KREDITFORENING

Kontor: Aastrupvej, Haderslev.

Direktion: S. Marcussen, M. Thuesen, H. Bayer.

Repræsentantskabet: Formand: Gårdejer J. Ravn, Sømmersted, næstformand: murermester Johs. Hansen, Haderslev, gårdejer Hans Lyck, Varnæs, gårdejer Claus Clausen, Havnbjerg, gårdejer Hans Mattesen Boesen, Søndernæs, gårdejer Haakon Fink, Brændstrupgård, købmand Anton Hundevadt, Haderslev, gårdejer Laue Frederiksen, Sillerupgård, gårdejer Morten Holm, Halk, gårdejer Laurids Møller, Bovlund, Ingeniør Jes Eegholm, Sønderborg, rentier I. H. Østergaard, Gabøl, gårdejer P. Heisel, Kassøgård, gårdejer Asinus A. Lyck, Vibøge, borgmester Erik Jessen, Aabenraa, bygmester P. Villadsen, Sønderborg, købmand Chr. Muusmann, Bylderup, gårdejer Niels Nielsen, Daler.

VEST- OG SØNDERJYDSK KREDITFORENING

Kontor: Ringkøbing.

Direktion: Adm. dir. P. Valeur, Ringkøbing, og landbrugskyndige direktører:

Gårdejer P. Gundesen, Billum, og gårdejer Jens Jensen, Thorsted.

Formand for repræsentantskabet: Gårdejer E. Puggaard, Puggård pr. Gredstedbro.

Repræsentanter for Sønderjylland:

Gårdejer Fedder Mathiesen, Randerup pr. Ballum, gårdejer Poul H. Outzen, Ellum pr. Løgumkloster, og gårdejer Peter N. Petersen, Oxlundgård pr. Fole.

JYDSK GRUNDEJER KREDITFORENING, HERNING

Direktion: Holger Jepsen, J. Møller, O. Nielsen.

Repræsentanter for Sønderjylland:

Fritz Blehl, Graasten, for Aabenraa-Sønderborg amt.

Jørgen Brodersen, Bredebro, for Tønder amt.

Hans Timmermann, Gram, for Haderslev amt.

NY JYDSKE KJØBSTAD-CREDITFORENING, AARHUS

Direktion: Arkitekt, m. a. a. Ejnar Poulsen, exam. jur. J. Juul-Nielsen og cand. jur. Svend Dal.

Formand for repræsentantskabet: Landsretssagfører Karmark Olsen, Randers.

Medlem af repræsentantskabet: Konsul Jørg. M. Hansen, Aabenraa, direktør J. P. Skøtt, Haderslev, købmand Carl Borch, Tønder, og bankdirektør H. Müller-Kristiansen, Sønderborg.

JYDSK HYPOTEKFORENING

Kontor: Aarhus

Direktion: Direktør, landsretssagfører Smedegaard Andersen, Herning, arkitekt Jep Fink, Aabenraa, landsretssagfører Holg. Nielsen, Marlagers.

KREDITFORENINGEN AF EJERE AF MINDRE EJENDOMME PAA LANDET I JYLLAND

Landsretssagfører Aa. Brink Jensen, adm. direktør.

Medlem af repræsentantskabet for Sønderjylland: Husmand Jørgen Petersen, Blans pr. Avnbøl, J. Horsbøll, Toflund.

LANEKASSEN FOR SØNDERJYLLAND

Bestyrelsen:

Administrative udvalg: Generaldirektør Knud Korst, K. I., Dbm., (formand), kontorchef i finansministeriet L. Frederiksen, R. af D.

Øvrige bestyrelse:

For Haderslev amt:

Sparekassedirektør P. K. Lyck, Rødding, og medlem af ligningsrådet Andreas Frils, Vonsbæk.

For Tønder amt:

Fhv. landstingsmand Alfred Kristensen, Bylderup Bov, og skyldradsformand Chr. Hansen, Visby, Jylland.

For Sønderborg og Aabenraa amter hhv.:

Amtsrådsmedlem Anders Schmidt, R. af D., Faurholm, og folketingsmand P. W. Telchert, Søgaard pr. Klipleve.

Til rådighed for det administrative udvalg: Direktør Olrik Jensen.

Sekretær for udvalget: Ekspeditionssekretær H. Dyrskjødt, finansministeriet.

Administration: Finansministeriets 1. statsaktivkontor, Slotsholmsgade 10, København K.

LANDEVÆRNET

Kontor: Tinglev.

Formand: Gårdejer Hans Andersen, Kongsbjerg.

Næstformand: Fhv. lærer J. Refslund Poulsen, Bjerndrup pr. Løgumkloster.

Sekretær: Gårdejer Karsten Th. Gregersen, Frøslev, Padborg.

Forretningsfører: Sparekassedirektør V. Beyer, Tinglev.

Danske organisationer og institutioner i Sydslesvig

SYDSLESVIGSK FORENING (SSF)

Formand: Rektor Hermann Tychsen, Mørviggade 155 a, Flensborg, telf. 51 71.

186 distrikter og afdelinger med ialt 29.202 medlemmer.

8 amter med hver 1 sekretariat og 1 sekretær:

Flensborg by:

Formand: Lærer Claudius Christlansen, Skovgade 43, Flensborg, telf. 44 25.

Sekretariat: Nørregade 76, Flensborg, telf. 47 66.

Sekretær: Hans Wolff.

Flensborg amt:

Formand: Gårdejer Christian Mahler, Havrup Mark, telf. Bardenup 130.

Sekretariat: Toosbügade 4, Flensborg, telf. 58 27.

Sekretær: Nls Petersen.

Gottorp amt:

Formand: Lærer Jørgen Hentschel, Erdbeerenberg 32, Slesvig.

Sekretariat: Lolfod 69, Slesvig, telf. 20 88.

Sekretær: Magnus Bichel.

Egernførde amt:

Formand: Direktør Iver Callø, Langebrogade 10, Egernførde, telf. 28 25.

Sekretariat: H. C. Andersensvej 20, Egernførde, telf. 25 27.

Sekretær: Günter Dreller.

Rensborg nørreamt:

Formand: Kulhandler Johs. Petersen, Rosenvej 2, Bydelsdorf, telf. 34 17.

Sekretariat: Portgade 4, Rensborg, telf. 33 76.

Sekretær: Peter Hübel.

Ejdersted:

Formand: Gårdejer Otto Andresen, Vollervik, telf. Garding 325.

Sekretariat: Joh. Adolfs-Gade 22, Tønning, telf. 412.

Sekretær: Hans Heinrich Rage.

Husum amt:

Formand: Gdr. Hans Perschke, Hatsted Mark.

Sekretariat: Klaus-Groths-Gade 47, Husum, telf. 25 27.

Sekretær: Wilhelm Müller.

Sydtønder amt:

Formand: Skoleleder Ernst Meyer, Medelby, telf. 183.

Sekretariat: Østervej 55, Nibøl, telf. 328.

Sekretær: Willy Fries.

SYDSLESVIGSK VÆLGERFORENING (SSV)

Formand: Lærer Karl Otto Meyer, Skovlund, telf. 471.

Ved Forbundsvalgvalget i 1961 opnåede SSV 25.449 stemmer; ved Kommunalvalgvalget i 1962 opnåede SSV 28.262 stemmer; har for tiden 1 landdagsmand, 11 byrådsmedlemmer i Flensborg (overfor 28 tyske), 15 medlemmer i de sydslesvigske kredsdege og 174 i de sydslesvigske kommunale råd.

SSV's Landssekretariat: Nørregade 76, Flensborg, telf. 31 53.

Landssekretær: Hermann Bornholdt.

Sekretær: Karl Heinz Hagenau.

FORNING FOR NATIONALE FRASHE

(Friserforening)

Formand: Gårdejer Carsten Boysen, Risum, telf. Nibøl 586.

Sekretariat: »Villa Sønnlehsens», Lindholm, telf. Nibøl 435.

Sekretær: Alfred Boysen.

* * * *

CHRISTIANSLYST

(Ungdomshjem). — Nottfeld pr. Sønderbrarup, telf. Sønderbrarup 229.

Ungdomskonsulent Knud Mortensen.

DANSK CENTRALBIBLIOTEK I SYDSLESVIG

Nørregade 59, Flensborg, telf. 79 54. Overbibliotekar: Torben Glahn.

Biblioteker i Slesvig og Husum. Derudover har Flensborg tre filialer + 1 filial i Alderdomshjemmet. I alt findes der 79 udlånssteder i hele Sydslesvig (bogbilvirksomhed), af disse omfattes også filialerne i Harreslev, Kappel, Frederiksstad og Tønning.

12 bibliotekarer (deraf 1 i Slesvig og 1 i Husum).

Bogbestand i alt 131.055 (79.177 til voksne og 51.878 til børn).

1961-62 udlånt ialt 197.919 bøger (87.419 til voksne og 110.500 til børn).

DANSK GENERALSEKRETARIAT

Nørregade 76, Flensborg, telf. 78 21 . 78 22 . 78 29.

Generalsekretær Hans Ronald Jørgensen.

Kontorchef Lars Heinrich Schubert.

Fuldmægtig Helene Dørffler.

DANSK LÆRERFORENING

Formand: Skoleleder Jørgen Petersen, Ladelund, telf. 167.

DANSK PIGESPEJDERKORPS SYDSLESVIG

Korpschef: Lærerinde, frøken Grethe Blerring, Riddergade 27, Flensborg, telf. 27 76.

8 troppe og 5 flokke.

DANSKSINDEDE SYDSLESVIGSKE KRIGSDELTAGERE

Formand: Johs. Ankersen, Toosbügade 31, Flensborg, telf. 50 86.

DANSK SKOLEFORENING

Formand: Bibliotekar Fr. Mommsen, Nørregade 59, Flensborg, telf. over 80 11.

Skoledirektør, cand. mag. Chr. Thorup Nielsen, Ridderg. 27, Flensborg, telf. 26 80.

Kontor: Riddergade 27, Flensborg, telf. 74 55.

81 skoler med 4.301 elever, 313 lærere.

37 børnehaver med 1.069 børn, 63 børnehavelærere.

1 gymnasium og 3 mellemskoler med tysk-anerkendte examina.

DANSK SPEJDERKORPS SYDSLESVIG

Korpschef: Lærer Dirch Jørgensen, Flensborgg. 3, Slesvig, telf. 23 45.

(5 troppe).

DANSK UNGDOMS- OG VANDREHJEM

Neuwerkstrasse 6, Slesvig, telf. 35 37.

Bestyrerinde: Fru Ester Lovmand.

DE GAMLES VÆRN

Formand: Fru Valborg Glahn, Nørregade 59, Flensborg, telf. 45 18.

DEN DANSKE KIRKE I SYDSLESVIG

Dansk Kirkekontor, Wrangelgade 14, Flensborg, telf. 29 25.

Forretningsfører: Erik Matthesen.

Førstepræst: Pastor H. Kvist, Wrangelgade 14, Flensborg.

8 sekretærer, 25 præster, 52 menigheder, 103 prædikesteder.

DEN SLESVIGSKE KVINDEFØRENING

Formand: Fru Anna Büchert, Husby, telf. 508.

Konsulent: Frk. Gudrun Jensen, Søndergade 48, Harreslev Mark,

telf. Flensborg 33 95.

64 lokalforeninger.

DE SYDSLESVIGSKE FOLKEDANSERE

Formand: Knud Sørensen, Mørvigsgade 155, Flensborg.

DE SYDSLESVIGSKE HUSMODERFØRENINGER

Formand: Fru Ellen Jensen, Frederiksdal 40, Flensborg, telf. 27 59.

Konsulent: (Vakant). — 20 lokalforeninger.

FLENSBORG AVIS

Storegade 83-85, Flensborg, telf. 78 55.

Chefredaktør Jacob Kronika. Direktør Rolf Lehfeldt.

Forretningsfører Helmut Juhl.

FORENINGEN AF SYDSLESVIGS STUDERENDE (FSS)

Formand: Lærerinde, frk. Enke Heltmann, Lindholm, telf. Nibøl 701.

FRIVILLIGT DRENGEFORBUND I SYDSLESVIG

Distriktsleder: Pastor Walther Jessen, Wrangelgade 4, Flensborg, telf. 35 21.

Forbundssekretær: Lærer Jens Døssing, Stuhrs Allé 16, Flensborg, telf. 40 61.

11 kredse — 1 orkester i Flensborg.

Sommerlejr ved Tarp (»Trenc-hyllen«).

FÆLLESLANDBOFØRENINGEN I SYDSLESVIG

Formand: Gårdejer Erik Paulsen, Musbæk, telf. Flensborg 44 68.

Kontor: Storegade 2, Flensborg, telf. 50 75.

Landbrugskonsulent Aage Sørensen.

1. Landboforeningen for Flensborg og Omegn

Formand: Gårdejer Erik Paulsen, Musbæk, telf. Flensborg 44 68.

Konsulent: Aage Sørensen, Jaruplund Mark, telf. Flensborg 10 95.

2. *Landboforeningen for Sydangel*
Formand: Christen Hansen, Mølmark, telf. Sørup 258.
Konsulent: Christen Møller, Sønderbrarup, telf. 249.
3. *Landboforeningen for Gottorp Amt*
Formand: Claus Buck, Christlansholm, Rensborg amt, telf. 20.
Konsulent: Henning Jensen, Silgade 40, Slesvig, telf. 34 45.
4. *Landboforeningen for Husum og Omegn*
Formand: Hermann Lorenzen, Kollund Mark, telf. Fjølde 223.
Konsulent: Gerhard Luth, Adolf-Mengesgade 3, Husum, telf. 28 33.
5. *Landboforeningen for Ejdersted*
Formand: Gårdejer Otto Andresen, Vollervlk, telf. Garding 325.
Konsulent: Gerhard Luth, Adolf-Mengesgade 3, Husum, telf. 28 33.
6. *Landboforeningen for Sydtønder Amt (gest)*
Formand: Peter Andresen, Kalleshave pr. Læk, telf. Læk 427.
Konsulent: Harald Holm Jacobsen, Hovedgade 2, Nibøl, telf. 627.
7. *Den nordfrisiske Landboforening (marsken)*
Formand: Gårdejer Carsten Boysen, Risum, telf. Nibøl 586.
Konsulent: Dr. Math. Schmidt-Tyehsen, »Bahrenhof« pr. Nibøl, telf. 470.

HANDVÆRKETS FÆLLESREPRÆSENTATION FOR SYDSLESVIG

Formand: Ingeniør Helmut Welbel, Rude 10, Flensborg, telf. 76 44.
Kontor: Storegade 2, Flensborg, telf. 29 49.
Sekretær: Hellmut Tiedemann.

5 lokale håndværkerforeninger. 6 repræsentationer.

JARUPLUND HØJSKOLE

Forstander: Niels Bøgh Andersen, Jaruplund, telf. Barderup 182.

KFUM OG K I SYDSLESVIG

Kredsformand: Pastor Christian Overgaard, Adelby Kirkevej 34, Flensborg, telf. 52 99.

Distriktssekretær: Jørgen Bundesen, Bogholm ved Lyksborg, telf. 691.
8 foreninger og klubber.

SYDSLESVIGSK KREDITFORENING

Formand for tilsynsrådet: Gårdejer Christian Mahler, Havrup Mark, telf. Barderup 130.

Kontor: Storegade 2, Flensborg, telf. 59 75.

Forretningsfører: Nis Hansen.

SÜDSCHLESWIGISCHE HEIMAT-ZEITUNG

(Südschleswigscher Verlag Der Schleswiger G. m. b. H.)

Storegade 4, Flensborg, telf. 74 44.

Chefredaktør Carl Hagens. — Forlagsdirektør Peter Jans.

SYDSLESVIGS DANSKE KUNSTFORENING

Formand: Bibliotekar Gynther Hansen, Nørregade 59, Flensborg, telf. 79 54.

SYDSLESVIGS DANSKE UNGDOMSFØRENINGER

Formand: Skoleleder Wilh. Klüver, Læk, telf. 403.

Dansk Ungdomssekretariat: Mariegade 20, Flensborg, telf. 51 56.

Forretningsfører: Franz Wingender.

96 enkeltforeninger og 12 ungdoms- og fritidshjem samt 24 »Ungdommens Dagligstuer«.

SYDSLESVIGSKE FOLKEKOR

Formand: Rektor Hans M. Futtrup, Paulineallé 2, Lyksborg, telf. 547.
Overdirigent: Skoleleder Alfred Sonne Jakobsen, Harreslev Mark, dansk skole,
telf. Flensborg 52 89.
Vicedirigent: Skoleleder Børge Krebs Lange, Tarup, dansk skole,
telf. Flensborg 20 88. 11 korforeninger.

SYDSLESVIGSK ERHVERVSFOND

Formand for tilsynsrådet: Malermester A. Albertsen, Heinr. Hertz-Str. 8,
Flensborg, telf. 47 42.
Kontor: Nørregade 76, Flensborg, telf. 66 21.
Forretningsfører: Rolf Lehfeldt.

SYDSLESVIGSK SUNDHEDSTJENESTE

Formand for Sundhedsrådet og Arbejdsudvalget: Stadsskoleinspektør Heinr.
Fischer, Eckenergade 9, Flensborg, telf. 38 43.
Kontor: Skovgade 45, Flensborg, telf. 31 18.
Forretningsfører: Otto Keuchel.
1 skolelæge med assisterende læge, 1 skoletandlæge, 1 tuberkuloseoverlæge,
27 distrikts-, hjemme- og stationssygeplejersker og 6 sundhedsplejersker.

SØNDERJYSK ARBEJDERFORENING (S.A.F.)

Formand: Heinz Homann, Højgade 15, Flensborg. — **Sekretær** Willy Lund,
Skovgade 7, telf. 23 55.
7 lokalforeninger.

FLENSBORG HANDELSKREDS

Formand: Grosserer C. Peetz, Holm 9, Flensborg, telf. 58 00.

UNION-BANK A/S

Storegade 2, Flensborg, telf. 77 57.
Direktør Johan Wrang. — **Direktør** Christian Schütt.

KGL. DANSK KONSULAT

Nørregravene 19, Flensborg, telf. 33 05.
Generalkonsul, prof., dr. phil. Troels Fink.
Vickekonsul Holger Nyvang Knudsen.

Undervisning

HØJSKOLER OG LANDBRUGSSKOLER

- Rødding Højskole, Rødding. Forstander Fog Pedersen.
Hoptrup Højskole, Hoptrup. Forstander Axel Nielsen.
Danebod Højskole, Fynshav, Als. Forstander Gunner Rasmussen.
Graasten Landbrugsskole. Forstander Karlskov Jensen.
Rønshoved Højskole, Rinkeø. Forstander Hans Haarder.
Telf. Hokkerup 5 87 30.
Idrætshøjskolen i Sønderborg. Forstander A. Søgård Jørgensen.
Telf. Sønderborg 2 18 48 og 2 18 50.
Bibelhøjskolen, Løgumkloster. Forstander S. Jul Nielsen.

EFTERSKOLER

- Agerskov Ungdomsskole, Agerskov. Forstander Agnete Tang.
Hoptrup Efterskole, Hoptrup. Forstander Axel Nielsen.
Vojens Ungdomsskole, Vojens. Forstander E. Hagelsø.
Sommersted Ungdomsskole. Forstander M. Linderoth.
Nordborg Efterskole, Nordborg, Als. Forstander Boye Andersen.
Sundeved Ungdomsskole. Forstander Aage Rasmussen.
Rinkeø Ungdomsskole. Forstander G. Peters-Lehm.
Rens Efterskole, St. Jydeved. Forstander Arne Eg Larsen.
Højer Ungdomsskole. Forstander Hans Bogh.
Luthersk Missionsforbunds Efterskole. Forstander Kaj Kingo Sørensen.

HUSHOLDNINGSSKOLER

- Als Husholdningsskole, Vollerup. Forstander Johanne Hansen.
Graasten Husholdningsskole, Graasten. Forstander Olga Repplen og
Ebba Dreves.

Solofabrikken $\frac{A}{S}$

Sønderborg . Telefon * 2 21 23

JAGTTABEL

PATTEDYR

Må jages hele året:

Egern, grævling, husmår (skovmår er totalfredet), hvaler, ilder, kanin, muldvarp, odder (på øerne dog fredet fra 1. marts til 31. juli), ræv, sæler og væseler.

Må jages til følgende tider:

Råbuk og sikahjort	15. maj til 14. juli og 1. okt.—31. dec.
Dåhjort og kronhjort	1. sept.—28. febr.
Hare	1. okt.—18. dec.
Rå og sikahind	1. okt.—31. dec.
Dåhind, kronhind og disses kalve ..	1. okt.—28. febr.

Totalfredet:

Elsdyr, pindsvin, skovmår og flagermus.

FUGLE

Må jages hele året:

Gråspurv, husskade, krage, råge og alle vildgæs (undtagen bramgås og kanadisk gås, der er totalfredet, samt grågås, der kun må jages fra 1. august—31. december).

Må jages til følgende tider:

Fiskehejre	1. juli—31. dec.
Havmåger og skarver	1. aug.—30. april
Blisgås	1. aug.—31. dec.
Regnsponer	1. aug.—31. dec.
*) Svømmeænder (undtagen gravand, der er totalfredet), grågås, huldue, ringdue, skovskade, vade-fugle (undtagen fiskehejre, klyde, præstekraver, rørdrum, skehejre, skovsneppe, stenvender, storke, trane og trapper) samt vandhøns	1. aug.—31. dec.
Måger (undtagen havmåger) og taf-feland	1. aug.—31. jan.
Duchøg, spurvehøg og musvåge (alle andre rovfugle er totalfredet)	1. nov.—31. marts
Ederfugl	1. sept.—31. jan.
Fasanhaner	1. okt.—31. dec.
Fasanhøner	21. okt.—31. nov.

Dykænder (undtagen ederfugl, der kun må jages fra 1. sept. til 31. jan., rødhovedet and, der er totalfredet, skalleslugere, der kun må jages fra 18. sept. til 31. jan. og taffeland, der kun må jages fra 1. august til 31. jan.) 1. sept.—28. febr

*) Svømmeænder har i de senere år været fredet til og med 14. aug.

Agerhøne, grouse og vagtel	18. sept.—1. nov.
Urhane (hønen er totalfredet)	15. juli—31. juli
Alkefugle, allike, hvepsevåge, kjoever, lappedykkere, lommer, alm. mus- våge, skalleslugere, stormfugle, sjag- ger, solsort og andre drosler	18. sept—31. jan.
Skovsneppe	24. sept.—7. april

Totalfredet: Bramgås, gravand, gøg, kanadisk gås, klyde, præstekraver, ravn, samtlige rovfugle, der ikke er nævnt forud, altså alle falke (undt. vandrefalk), fiskeørn, glenter, gribbe, vintermusvåge og ørne; dernæst rødhoved and, rørdrum, skehejre, spætter, stenvender, steppehøne, storke, sule, svaner, tern, tjurhane og -høne, trane, trapper, turteldue, ugler, urhøne og vende-hals.

Desuden er alle i jagtloven ikke særlig nævnte fugle totalfredet.

Dykænder samt andre fugle og pattedyr (undt. sæler) må fra motorbåd ikke jages fra 31. maj—1. oktober og i Øresund overhovedet ikke hele året.

Iøvrigt henvises til meddelelserne i »Dansk Jagttidende«.

UNDTAGELSER

Øen Als:

Råbukke fra 15. maj—15. juli.

Råvildt fra 1. november til 31. december.

Harer fra 1. november til 18. december.

Fasanhaner fra 1. november til 31. december.

Fasanløner har i 1961 været totalfredet.

SÆRFREDNINGER

for de sønderjydske landsdele undtagen Als

Harer må jages fra 15/10 til 18/12.

Fasanhaner fra 1/11 til 31/12.

Fasanløner fra 21/11 til 30/4.

Ribe amt:

Fasanløner fredet.

Ringkøbing amt:

Fasanløner fredet.

De sønderjydske landsdele:

Harer fredet til og med 14. oktober.

Vedrørende særfredninger tilrådes det at følge med, hvad der kommer af bekendtgørelser fra landbrugs- og statsministeriet i sommerens løb.

FREDNINGSTIDER FOR FERSKVANDSFISK

Gedde	40	cm	ingen
Laks	40	cm	1. okt.—31. marts
Havørred	40	cm	1. novbr.—31. jan.
— (i laksevande)	40	cm	1. okt.—31. marts
Søørred	40	cm	1. novbr.—31. jan.
Bækørred	25	cm	1. novbr.—31. jan.
Sandart	40	cm	1. maj—31. maj
Al	34,5	cm	ingen
Helt og Snæbel	35	cm	15. novbr.—14. dec.
Krebs, hun	9	cm	1. okt.—31. juli
— han	9	cm	1. okt.—31. marts

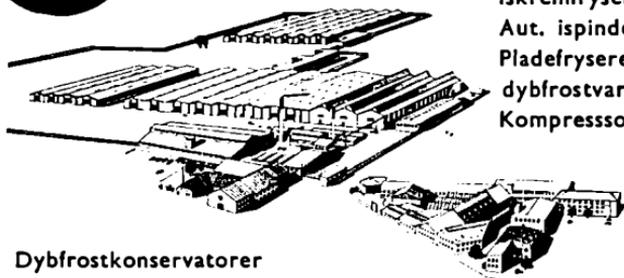
For fisk af nedennævnte art er fastsat følgende mindstemål, regnet fra snudespids til halefinnens spids (total længde).

Al	345	mm
Laks	400	mm
Havørred	400	mm
Helt	350	mm
Snæbel	350	mm
Gedde	400	mm
Bækørred	250	mm

Mere end 60 års erfaring i
KØLETEKNIK —

— bag hver detalje ...

Iskremfrysere
Aut. ispindefrysere
Pladefrysere for
dybfrostvarer
Kompressorer

Dybfrostkonservatorer
Iskremkonservatorer . Køleskabe
Selvbetjeningskølediske
Hjemmefrysere m. m.

BRØDRENE GRAM A/S, VOJENS. TELF. (045) 4 14 21

DEN NORDSLESVIGSKE FOLKEBANK

GRAASTEN BANK

HADERSLEV BANK

FOLKEBANKEN FOR ALS OG SUNDEVED

TØNDER LANDMANDSBANK

5 GODE BANKFORBINDELSER

PORTO-TAKSTER

INDLANDET

Breve indtil 50 g	frankerede		30 øre
over 50—250 g	—		50 »
over 250—1 kg	—		100 »
Brevkort, enkelte	—		20 »
med betalt svar	—		40 »

Tryksager indtil 50 g			12 øre
over 50—250 g			20 »
over 250 g—1 kg			80 »
do. indtil 7 kg, alene indeholdende reliefskrift til brug for blinde er portofrie.			

Vareprøver og blandede forsendelser			
indtil 50 g	frankerede		12 øre
50—250 g	—		20 »
250—500 g	—		80 »

Brevpakker indtil en vægt af 1 kg koster 80 øre. 45×20×10 cm
Rulleform 45×15 cm. *Må ikke indeholde skriftlige med-
delelser. Skal påtegnes »brevpakke«.*

For anbefaling af breve, brevkort, tryksager, vareprøver og
blandede forsendelser betales yderligere 60 øre; anbe-
falede forsendelser skal forudfrankeres.

»Søndagsbreve«. Foruden den almindelige porto erlægges 30
øre. På konvolutten skal der stå: »Søndagsbrev« og den
forsynes med diagonalkryds.
Søndagsbreve udbringes *kun i postkontorernes bydistrik-
ter* og ved enkelte postekspeditioner.

Værdibreve, heløb indtil 1000 kr.	150 øre		
Beløb	1000—2000 »	160 »	}
Beløb	2000—3000 »	170 »	
Beløb	3000—4000 »	180 »	
			+ brevporto som ovenfor an- ført for breve af samme vægt
o. s. fr. 10 øre mere for hvert 1000 kroner.			

Pakker. Største vægt 20 kg, største mål som regel ikke over 1½ m i nogen retning (rulle- eller stangform 2 m), største rumfang 1 m³.

Vægt	1 kg og derunder	100 øre
»	over 1 » » indtil 5 kg	125 »
»	» 5 » » » 10 kg	250 »
»	» 10 » » » 15 kg	475 »
»	» 15 » » » 20 kg	900 »

Pakker med angiven værdi: Vægtporto som for almindelige pakker + værdiporto 150 øre for det første 1000 kr. af værdien og 10 øre for hvert 1000 kr. mere.

For *anbefaling* af pakker betales yderligere 150 øre; alle pakker skal forudfrankeres.

Ilpakker: Foruden den sædvanlige porto 3 kr. mere for hver 5 kg eller dele deraf.

Postanvisninger.

Beløb indtil 25 kr.	50 øre
» 25—1000 »	80 »
» 1000—2000 »	120 »
» 2000—3000 »	150 »
<i>Indbetalingskort (Giro)</i>	40 »

Postoprævninger og postindkasseringer.

Beløb indtil 25 kr.	120 øre
» 25—1000 »	150 »
» 1000—2000 »	225 »
» 2000—3000 »	300 »
Kun giro » 3000—4000 »	360 »

På *postgiroblanketter* indtil 3000 kr. samme takst som ovenfor. Over 4000—10.000 kr. 60 øre mere for hver overskydende 1000 kr. eller del deraf.

Ekspresudbringning

	i det indre ekspresdistrikt	i det ydre ekspresdistrikt
Pakker	150 øre pr. 5 kg	6 kr.*)
Andre forsendelser	100 øre	5 »

For udbringning mellem kl. 21,30 og 7 betales det dobbelte. Sædan udbringning finder kun sted når forsendelsen bærer en af afsender underskrevet påtegning derom.

UDLANDET

	Finland, Island Norge og Sverige	Øvrige udland	
Breve indtil 20 g	30 øre	60 øre	Største vægt 2 kg
250 g	50 »	pr. overskydende	
250—500 g	100 »	20 g 35 øre	

Breve over 500 g takseres
som til øvrige udland
efter *hele* vægten.

Brevkort, enkelte	20 øre	35 øre
m. svar	40 »	70 »

Tryksager, indtil 50 g	12 »	pr. 50 g	12 »		
»	» 250 g	»	»	»	3 kg (en enkelt bog dog 5 kg)
»	» 1000 g	»	»	»	
»	over 1000 g som øvrige udland efter <i>hele</i> vægten.				

Særlig grænseporto**) til Tyskland (især Flensborg): Brevkort 20 øre og breve *indtil* 20 g: 30 øre. 30 km i luftlinie fra afsendelses-posthus til modtager-posthus.

Udlandspakketakster: Spørg postkontoret.

Bancpakker

Enkelte stykker ilgods af indtil 25 kg's vægt befordres uden fragtbrev mellem alle jernbanestationer og billetsalgssteder samt flere dampskibsselskabers anløbspladser, når de er påklæbet banemærker, som nedenstående skema viser:

Vægt:

		indtil	5 kg	150 øre
over	5 kg	»	10 kg	225 øre
»	10 kg	»	15 kg	300 øre
»	15 kg	»	20 kg	375 øre
»	20 kg	»	25 kg	450 øre

*) Kun af vægt indtil 5 kg.

**) Om grænseportoområdets udstrækning spørg postkontoret.

Drægtighedstabel

Drægtighedens begyndelse	Fødsel kan ventes hos:					
	Hopper 329-345 dage	Køer 279-282 dage		Får 144-152 dage	Søer 112-115 dage	
Januar 1	December 2	Oktober 8	Juni 2	April 25		
" 8	" 9	" 15	" 9	Maj 2		
" 15	" 16	" 22	" 16	" 9		
" 22	" 23	" 29	" 23	" 16		
" 29	" 30	November 5	" 30	" 23		
Februar 5	Januar 6	November 12	Juli 7	Maj 30		
" 12	" 13	" 19	" 14	Juni 6		
" 19	" 20	" 26	" 21	" 13		
" 26	" 27	December 3	" 28	" 20		
Marts 5	Februar 3	December 10	August 4	Juni 27		
" 12	" 10	" 17	" 11	Juli 4		
" 19	" 17	" 24	" 18	" 11		
" 26	" 24	" 31	" 25	" 18		
April 2	Marts 3	Januar 7	September 1	Juli 25		
" 9	" 10	" 14	" 8	August 1		
" 16	" 17	" 21	" 15	" 8		
" 23	" 24	" 28	" 22	" 15		
" 30	" 31	Februar 4	" 29	" 22		
Maj 7	April 7	Februar 11	Oktober 6	August 29		
" 14	" 14	" 18	" 13	September 5		
" 21	" 21	" 25	" 20	" 12		
" 28	" 28	Marts 4	" 27	" 19		
Juni 4	Maj 5	Marts 11	November 3	September 26		
" 11	" 12	" 18	" 10	Oktober 3		
" 18	" 19	" 25	" 17	" 10		
" 25	" 26	April 1	" 24	" 17		
Juli 2	Juni 2	April 8	December 1	Oktober 24		
" 9	" 9	" 15	" 8	" 31		
" 16	" 16	" 22	" 15	November 7		
" 23	" 23	" 29	" 22	" 14		
" 30	" 30	Maj 6	" 29	" 21		
August 6	Juli 7	Maj 13	Januar 5	November 28		
" 13	" 14	" 20	" 12	December 5		
" 20	" 21	" 27	" 19	" 12		
" 27	" 28	Juni 3	" 26	" 19		
September 3	August 4	Juni 10	Februar 2	December 26		
" 10	" 11	" 17	" 9	Januar 2		
" 17	" 18	" 24	" 16	" 9		
" 24	" 25	Juli 1	" 23	" 16		

Drægtighedstabel

Drægtighedens begyndelse	Fødsel kan ventes hos:			
	Hopper 329-345 dage	Køer 279-282 dage	Får 144-152 dage	Søer 112-115 dage
Oktober 1	September 1	Juli 8	Marts 2	Januar 23
" 8	" 8	" 15	" 9	" 30
" 15	" 15	" 22	" 16	Februar 6
" 22	" 22	" 29	" 23	" 13
" 29	" 29	August 5	" 30	" 20
November 5	Oktober 6	August 12	April 6	Februar 27
" 12	" 13	" 19	" 13	Marts 6
" 19	" 20	" 26	" 20	" 13
" 26	" 27	September 2	" 27	" 20
December 3	November 3	September 9	Maj 4	Marts 27
" 10	" 10	" 16	" 11	April 3
" 17	" 17	" 23	" 18	" 10
" 24	" 24	" 30	" 25	" 17

MARKEDSFORTEGNELSE 1963

Haderslev amt

Haderslev, hver mandag eksportmarked med slagtekvæg. Hver mandag grisemarked.

Aabenraa amt

Aabenraa, hver tirsdag eksportmarked med slagtekvæg. 26. febr., 16. juli og 17. dec. heste.

Hellevad, 1. maj og 9. okt. marked med heste og levekvæg.

Kliplev, 4. april og 12. sept. marked med heste og levekvæg.

Sønderborg amt

Sønderborg, hver tirsdag eksportmarked med slagtekvæg.

Skovby (Als), 27. sept. heste.

Tønder amt

Arnum, 6. maj og 2. okt. marked med heste og levekvæg.

Løgumkloster, 3. tirsdag i aug. heste.

Rømø, 17. aug. fåremarked, (afholdes hvert år 3. lørdag i aug.)

Skærbæk, hver onsdag marked med heste og slagtekvæg. Anden og fjerde fredag hver måned levekvæg.

Tønder, hver tirsdag eksportmarked med slagtekvæg.

Vejle amt

Brande, 5. marts, 2. april, 7. maj, 26. juli, 3. sept. og 8. nov. heste.

Egtved, 29. april og 3. okt. heste.

Give, hver tirsdag marked med slagtekvæg.

Jelling, 24. sept. heste.

Kolding, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Vejle, hver mandag eksportmarked med slagtekvæg, 7. febr., 4. og 25. april og 26. sept. heste.

Ringkøbing amt

Dalager, 29. aug. heste.

Herning, 9. jan., 1. febr., 1. marts, 9. april, 7. maj, 28. juni, 20. juli, 30. aug., 4. okt., 8. nov. og 11. dec. heste. Torvedag hver tirsdag og lørdag, grisemarked hver torsdag. Hver tirsdag eksportmarked for slagtekvæg.

Holstebro, hver mandag eksportmarked for slagtekvæg. Hver torsdag marked for levekvæg og grisemarked, 11. jan., 8. febr., 15. marts, 19. april, 1. maj, 13. juni, 26. juli, 12. sept., 11. okt. og 15. nov. heste samt levekvæg.

Lemvig, hver torsdag marked for heste og slagtekvæg.

Skjern, hver onsdag marked for heste og slagtekvæg. Hver lørdag marked for levekvæg.

Ulfborg, 24. april, 28. aug. og 10. okt. heste og levekvæg.

Vinderup, 30. april og 2. okt. heste.

Ribe amt

Brørup, hver mandag eksportmarked for heste og slagtekvæg. 16. jan., 20. febr., 20. marts, 3., 10. og 24. april, 15. maj, 17. juli, 21. aug., 4. og 18. september, 2., 16. og 23. oktober, 6. og 20. november, 4. og 18. dec. levekvæg. 13. marts, 1. maj og slagtekvæg. Torvedag samt grisemarked hver torsdag.

Bække, 8. maj og 20. sept. heste.

Esbjerg, hver mandag eksportmarked med slagtekvæg.

Grindsted, 14. marts, 25. april, 9. maj, 26. juni, 27. juli, 5. sept., 8. okt. og 16. nov. heste. Hver mandag marked for heste og kvæg. Torvedag samt grisemarked hver torsdag.

Ho, 31. aug. fåremarked.

Holsted, 7. jan., 4. april, 26. aug. og 13. nov. marked med heste og slagtekvæg.

Ribe, 8. marts, 19. april, 3. maj, 2. aug., 13. sept., 11. og 25. okt. og 8. nov. marked med heste og levekvæg. Hver mandag marked for slagtekvæg.

Varde, hver torsdag i april og okt. og hver første og tredje torsdag i de øvrige måneder marked med heste og levekvæg. Torvedag hver torsdag.

Vejen, 17. april, 28. juni og 11. sept. heste.

Vorbasse, 6. april, 18. juli og 14. okt. heste.

Ølgod, hver mandag marked med heste og slagtekvæg.

Kvæg- og hestemarkeder i Sydslesvig 1963

Husum amt

Bredsted, kvægmarkeder afholdes (magerkvæg) 19. og 26. april, 3., 10., 17., 24. og 31. maj, 4., 11., 18. og 25. oktober, 1., 8., 15., 22. og 29. november, (heste) 16. marts, 7. juni, 14. september og 18. oktober — om fredagen afholdes der grise-marked (falder denne dag på en helligdag, afholdes grise-markedet om lørdagen).

Fjølde (Viöl), (kvæg og heste) 23. april, 16. september, (hornkvæg) 7. maj.

Husum, (hornkvæg, magerkvæg og får) 2., 9., 16., 23. og 30. januar, 6., 13., 20. og 27. februar, 6., 13., 20. og 27. marts, 3., 10., 17., 24. og 30. april, 8., 15., 22. og 29. maj, 5. juni, 3., 10., 17., 24. og 31. oktober, 7., 14., 21. og 28. november, 4. og 11. december, (slagtekvæg) 19. og 26. juni, 3., 10., 17., 24. og 31. juli, 7., 14., 21. og 28. august, 4., 11., 18. og 25. september, 2., 9., 16., 23. og 30. oktober, 6., 13., 19. og 27. november — om torsdagen afholdes grisemarked, (falder denne dag på en helligdag, afholdes grisemarkedet på en onsdag).

Langhorn, (kvæg og får) 27. april, 19. oktober, (heste) 6. august (2 dage).

Flensborg amt

Eqgebæk, (kvæg og heste) 6. og 13. maj, 7. og 28. oktober.

Flensborg, hver mandag formiddag afholdes grisemarked (falder denne dag på en helligdag, afholdes markedet den efterfølgende hverdag).

Slesvig amt

Frederiksstad, (heste) 23. juli, 10. september, 1. oktober og 19. november.

Krop, (hornkvæg og heste) 20. april og 19. oktober.

Slesvig, (heste og føl) 6. september. Om lørdagen afholdes grisemarked.

Sønderbrarup, (heste og føl) 29. juli.

Sønder Stabel, (kvæg og heste) 23. april og 5. oktober.

Treja, (heste, hornkvæg, kalve, får og grise) 30. april og 19. oktober.

Ejdersted amt

Tønning, (magerkvæg) 1., 8., 22. og 29. april, 6., 13., 20. og 27. maj, 10. juni, (kvæg) 3., 10., 17., 24. og 31. juli, 7., 14., 21. og 28. august, 4., 11., 18. og 25. september, 2., 9., 16., 23. og 30. oktober, 6. og 13. november, (heste og kvæg) 24. maj (3 dage) og 16. august (3 dage). Der afholdes grisemarked mandag formiddag (falder denne dag på en helligdag, afholdes grisemarkedet på den forudgående lørdag).

Rensborg amt

Rensborg, (hornkvæg og heste) 14. januar og 25. marts, (Rotenhöferhornkvæg og heste) 29. april, (magerkvæg) 6. maj, (hornkvæg og heste) 24. juni og 23. september, (Rotenhöferhornkvæg og heste) 28. oktober, (magerkvæg) 4. november, »Nutzvieh« (heste, hornkvæg, får og svin) hver mandag falder denne dag på en helligdag, afholdes markedet på den efterfølgende hverdag), om torsdagen afholdes grise- og fjerkræmarked (falder denne torsdag på en helligdag, afholdes markedet på den forudgående hverdag).

Sydtønder amt

- Læk**, (grise) 7., 14., 21. og 28. januar, 4., 11., 18. og 25. februar, (grise og får) 4., 11., 18. og 25. marts, (heste) 4. marts, (grise og får) 1., 8., 16., 22. og 29. april, (heste) 16. april, (grise og får) 6., 13., 20. og 27. maj, (heste) 13. og 27. maj (grise og får) 4., 10., 18. og 24. juni (grise) 1., 8., 15., 22. og 29. juli, (magerkvæg og grise) 5., 12., 19. og 26. august, (heste) 5. og 26. august), (magerkvæg og grise) 2., 9., 16., 23. og 30. september, (heste) 9. september, (magerkvæg og grise) 7., 14., 21. og 28. oktober, (heste) 7. og 14. oktober, (magerkvæg og grise) 4., 11., 18. og 25. november, (heste) 4. november, (grise) 2., 9., 16., 23. og 30. december.
- Nibøl**, (grise) 8., 15., 22. og 29. januar, 5., 12., 19. og 26. februar, 5., 12., 19. og 26. marts, 2., 9., 16. og 23. april, (får og magerkvæg) 9., 16., 23. og 30. april, (grise, får, magerkvæg) 7., 14., 21. og 28. maj, 4., 11., 18. og 24. juni, (heste og føl) 23. og 24. juni, (grise) 2., 9., 16., 23. og 30. juli, (slagtekvæg) 16., 23. og 30. juli, (grise og slagtekvæg) 6., 13., 20. og 27. august, 3., 10., 17. og 24. september, 1., 8., 15., 22. og 29. oktober, (heste) 15. oktober, (grise, slagtekvæg, får og lam) 5., 12., 19. og 26. november, (grise) 3., 10., 17. og 31. december.
- Vyk/Føhr**, (heste, føl, hornkvæg, ungvæg, kalve, svin, grise, får og væddere) 19. oktober.

Krammarkeder i Sydslesvig 1963

- Bredsted**, 7., 8. og 9. juni, 13., 14. og 15. september.
- Egernførde**, 17., 18. og 19. marts, (f. m. den 16. marts) 29. og 30. juni (med f. m. den 28.), 22., 23. og 24. september (f. m. 21. september).
- Flensborg**, 5., 6., 7., 8. og 9. april, 13., 14., 15., 16. og 17. september.
- Frederiksstad**, 23. og 24. juli.
- Garding**, 20. og 21. juni.
- Husum**, 13., 14., 15. og 16. juni, 19., 20., 21. og 22. september.
- Kappel**, 5. og 6. maj, 3. og 4. november.
- Krop**, 20. april og 19. oktober.
- Langhorn**, 6. og 7. august.
- Læk**, 12. og 13. maj (f. m. 11.), 13. og 14. oktober (f. m. 12.)
- Nibøl**, 22., 23. og 24. juni.
- Rensborg**, 22., 23., 24. og 25. marts, 21., 22., 23. og 24. juni, 20., 21., 22. og 23. september.
- Satrup**, 6., 7. og 8. september.
- Slesvig**, 3., 4., 5. og 6. maj, 1., 2., 3., 4., 5., 6., 7. og 8. september
- Svabsted**, 17. september.
- Sørup**, 24., 25. og 26. maj.
- Sønder Brarup**, 27., 28., 29. og 30. juli.
- Sønder Stabel**, 23. april, 5. oktober.
- Tønning**, 24., 25. og 26. maj, 16., 17. og 18. august.
- Fjolde (Viöl)**, 23. april, 16. september.
- Vesterland**, 20., 21., 22. og 23. september.
- Vyk/Føhr**, 19., 20. og 21. oktober.

Kendingsbogstaver for motorkøretøjer

Indførelsen af den nye bogstav-betegnelse på bilernes nummerplader har gjort det vanskeligere at finde ud af, hvor bilerne hører hjemme, men også muliggjort, at det er lettere at fastslå bilernes hjemsted og politikreds. De har også til formål at rationalisere motorkontorenes arbejde. Her følger en fortegnelse:

AA	Frbrg. Birk	HH	Store Hedinge
AB	Frbrg. Birk	HM	Præstø
AH	Kbhvns. amts nordre Birk	HR	Vordingborg
AJ		HU	Stege
AK		JA	Rønne
AR		KA,	KB, KC o.s.v.
AS	Kbhvns. amts søndre Birk		København
AT		LA	Nykøbing F.
AV	Roskilde	LE	Sakskøbing
AY	Køge	LK	Nysted
AZ	Haslev	LN	Rødby
BA	Helsingør	LR	Maribo
BB	Helsingør	LU	Nakskov
BE	Hørsholm	MA	Odense købst.
BL	Hillerød	MB	Odense købst.
BP	Helsingø	MH	Odense herred
BS	Frederikssund	MM	Kerteminde
BV	Frederiksværk	MP	Bogense
CA	Holbæk	MT	Assens
CE	Nykøbing Sj.	MX	Middelfart
CM	Kalundborg	NA	Haderslev
CR	Samsø	ND	Frøs
DA	Herning	NH	Aabenraa
DE	Holstebro	NL	Sønderborg
DL	Lemvig	NP	Lundtofte-Nybøl
DP	Ringkøbing	NT	Tønder
DS	Skjern	OA	Nyborg
EA	Slagelse	OH	Svendborg
ED	Høng	ON	Rudkøbing
EK	Skelskør	OR	Ærø
EN	Korsør	OT	Faaborg
ES	Ringsted	PA	Sæby
EX	Sorø	PD	Dronninglund
HA	Næstved	PH	Frederikshavn

PK	Skagen	VL	Randers
PN	Hjørring	VM	Randers
PS	Brønderslev	VR	Mariager
PV	Pandrup	VV	Hobro
RA	Horsens	XA	Aarhus
RB	Horsens	XB	Aarhus
RJ	Silkeborg	XH	Hasle
RR	Skanderborg	XJ	Hasle
SA	Thisted	XL	Hammel
SE	Hassing-Refs	XR	Hads-Ning
SK	Nykøbing M.	XU	Viby
TA	Skive	YA	Fredericia
TH	Viborg	YH	Kolding
TE	Viborg	YJ	Kolding
UA	Nibe	YP	Vejle
UC	Løgstør	YR	Vejle
UH	Aalborg	ZA	Varde
UJ	Aalborg	ZB	Varde
UP	Nørresundby	ZH	Eshjerg
VA	Grenaa	ZN	Ribe
VE	Æbeltoft	ZR	Holsted

FELLA mejetærskere
FELLA pick-up pressere
SIMPLEX-AMAZONE centrifugalspredere
SIMPLEX-AUTOMAT roefodervogne
SIMPLEX-COMBI universalvogne
SIMPLEX-REKORD stålpladekværne
SIMPLEX-SUPER grønthøstere
SIMPLEX-TURBO korntørringsanlæg
 samt alt i landbrugsmaskiner og -redskaber.

Dansk Maskinoplæg A/S

Aabenraa . Telefon (0 46) 2 20 44.

**Nøglen
til
god
bankservice**

ANDELSBANKEN

Aabenraa

Telefon (046) 2 15 00*

Haderslev

Telefon (045) 2 13 13

Rødding

Telefon (048) 4 13 13

Sønderborg

Telefon (044) 2 51 51

INDHOLD

Almanak og kalender	2
<i>Inge Margrethe</i> : Det va'et gang	33
<i>Cai M. Wool</i> : Overraskelsernes tid	34
<i>J. Kronika</i> : »Steinpöttig«	49
<i>Martin N. Hansen</i> : Mosters gravstenn	53
<i>Jens Lampe</i> : Fjodor's flugt	55
<i>Birger Isaksen</i> : Drachmann og Bøffelkobbøl	63
<i>Fr. Matzen</i> : E kejseres gebu'sdaw	68
<i>Ingeborg Poulsen</i> : Gik kortet forkert?	73
<i>Nic. C. Nielsen</i> : Håbet beskæmmer ikke	74
<i>Inge Margrethe</i> : Te stajs —	88
<i>A. P. Møller</i> : Fjært fra Danmark	89
<i>Søren Vibe</i> : Caritas	94
<i>Martin N. Hansen</i> : Sild høest	100
<i>Christian Delf</i> : Erindringer fra min skoletid	103
<i>Ernst P. Hugger</i> : En elsket lærer	111
Montechi og Capuletti	116
<i>Søren Vibe</i> : Minder fra Endrupskov	121
<i>August F. Schmidt</i> : Vore modernmåls-sange	127

M i n d e o r d :

<i>Ingeborg Refslund Thomsen</i> : Kresten Philipsen, Lundtoftbjerg	134
<i>Frederik Heick</i> : Jørgen Gram, Gabøl	135
<i>Jes Peter Caspersen</i> : Jes Peter Christiansen, Aabenraa	137
<i>Karl Christiansen</i> : J. N. Jensen, Flensborg	141
<i>Bernhard Hansen</i> : Daniel Petersen, Vesterholt	142
<i>Chr. Demuth</i> : Margrete Lebeck	143
<i>N. Juhl Nielsen</i> : H. C. Davisen, Møgeltønder	144
<i>Nicolai Svendsen</i> : Henriette Skrumsager, Visby	145
<i>Karl Otto Meyer</i> : Hermann Clausen, Slesvig	146
<i>N. P. - H.</i> : Jørgen Steffensen Uldall, Styding	147
<i>Hans Andersen</i> : Nis Petersen, Rørkær	149
<i>Hans Wolff</i> : Ejnar Olesen, Flensborg	151
<i>K.</i> : Laue Jensen Bill, Rødekro	152
<i>Lars Schubert</i> : Jens Christian Kyckelhahn, Lyksborg	152
<i>Karl Christiansen</i> : Else Wiencke, Flensborg	153

Regering og folketing	155
Nationale foreninger og institutioner	156
Biblioteker	158
Erhvervs-institutioner og organisationer	160
Jagttabel	178
Porto-takster	182
Drægtighedstabel	185
Markedsfortegnelse	186
Kendingsbogstaver for motor-køretøjer	190

Klassiske danske bøger til bundpriser

- Pierre Andrézel *Gengældelsens Veje*
H. C. Branner *Ingen kender Natten
Rytteren*
Jørgen-Frantz Jacobsen *Barbara*
Johs. V. Jensen *Kongens Fald*
Martin A. Hansen *Høstgildet
og andre Fortællinger
Løgneren*
Hans Kirk *Fiskerne*
Edith Rode *De tre små Piger*
Hans Scherfig *Den forsvundne Fuldmægtig
Det forsømte Forår*
Knud Sønderby *Midt i en Jazztid*
Gustav Wied *Livsens Ondskab*

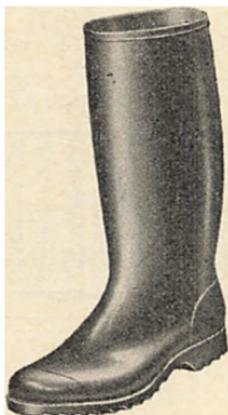
Pr. bog kun 4,25

Gyldendals
Tranebøger

Aabenraa

den skridsikre

NORA

plastic-støvle...

til industri og landbrug

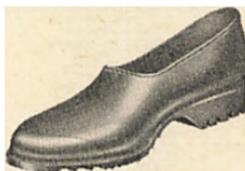
Modstandsdygtig mod:

**AJLE-SYRE
KEMIKALIER - M. M.**

**HYTTESKO &
SNØRESKO**

en rigtig
arbejdssko

Generalimport:

C. BORREGAARD NIELSEN

AABENRAA . Telefon (046) 22950*

Bøger . Reproduktioner

Hans F. Beck

BOGLADEN

Ramsherred 14 . Aabenraa . Telefon (046) 23896

Har De en **HYGGE-KROG**, hvor De rigtig kan slappe af efter dagens arbejde?

Hviler De ordentlig i Deres **SENGE**, og giver Deres øvrige møbler Deres sind ro og hvile? Det er meget vigtigt i vor forjagede tid at have et harmonisk sted at trække sig tilbage til.

SKOVS

Møbler

v/ TH. IVERSEN

TEMPO

RADIO-FJERNSYN-BELYSNING-ELARTIKLER

CHR. JENSEN
AABENRAA
TELF. 2 2844

FJERNSYN
RADIOAPPARATER
LYSEKRONER og
ELEKTRISKE ARTIKLER

Danmarkshistorien for hele familien!

14 smukke bind, indb., pr. bind 26,00 kr.
Tegn abonnement hos

Wohlenbergs etfl.

Niels Thomsens Boghandel

Storetorv 5 Aabenraa . Telefon 2 22 29

Peter Jensen
AABENRAA
TELEFON 2 13 00

„Palo“

PLANTEMARGARINE

Forlang den hos
Deres købmand...

Aabenraa Margarinefabrik

Telefon 2 24 69

Cimbria

TØMMERHANDEL - AKTIESELSKAB

Telefon 2 20 00*

Aabenraa

Herre- og drengetøj ...

HUSK! at alt i herrekonfektion, arbejdstøj, skotøj
og gummistøvler til damer og herrer køber De
bedst og billigst hos

Christian Jacobsen
Herre- Garderobe & Skotøj

Søndertorv . Telefon 2 23 56 . Aabenraa

Gælder det TRICOTAGE - så

Sønnichsens Varehus

Storegade 13 . Aabenraa . Telefon 2 27 09

Lad Deres **kontormaskiner** rense og reparere på vort special-værksted -

Asmus Schultz

William Boje's Eftf.
Grundlagt 1905

Aabenraa . Telefon 2 35 26

Forretningen med det store udvalg

Magasin
Brødt. Andersen
AABENRAA

C. C. RODE

JUVELER og GULDSMED

Grundlagt 1855 . Indehaver Chr. Rode

Storegade 28 . Aabenraa . Telefon 2 22 60

Stort lager i guld-, sølv-, tin- og nikkelvarer

Alt i ISENKRAM og SPORT

Aabenraa . Telf. 2 32 21

Landbrugsbøger - Regnskabsbøger - Faglitteratur

PETER N. ANDRESEN

Boghandel

AABENRAA

Telefon 2 20 69

J. Thorsmark

Indeh. BRDR. THORSMARK

Aabenraa

Telefon 2 26 23

GULD- og SØLVVARER

URE og OPTIK

BRILLER leveres

efter lægerecept

Jasmunds Kiosker

Nørreport

Telf. 2 28 12 . 2 22 44

Søndertorv

Telf. 2 28 88 . 2 28 09

A A B E N R A A

Chr. Nissen
URE & BRILLER

Det store *udvalg*
til de små priser

Vestergade 29 . Telefon 2 35 20 . Aabenraa

ANTON NIELSEN

Udstyrsforretning

Søndergade 7 AABENRAA Telf. 22327

Ældste special-
forretning i
TÆPPER . GARDINER
og UDS TYR

Lanbrugsmaskiner

*KØB DERES MASKINER, HVOR DE
KAN FA DERES RESERVEDELE —*

Indhent tilbud fra

ALFRED PAULSEN A/S

Ramsherred 1 . A A B E N R A A . Telf. 2 30 73

J. P. Top's Eftf. A/S

A a b e n r a a

Telefon 2 13 63 . Grundlagt 1897

**JERN OG STÅL . SMEDEARTIKLER
LANDBRUGSREDSKABER
CENTRALVARME-
OG SANITETS-ARTIKLER**

Aabenraa Andels- Svineslagteri

Telefon 2 39 23

Tapet og farve . . .

- køber man hos

Niels A. Nielsen & Søn

Ramsherred 10 . A A B E N R A A . Telefon 2 31 28

Rosenvold
SØNDERGADE 6. TEL. (046) 22116
AABENRAA

S A D E L M A G E R

Søndergade 6 . A A B E N R A A . Telefon 221 16

LÆDERVARER GENNEM 120 ÅR

LORENZ HANSEN JR.

A A B E N R A A

Telefon 2 21 38

Det NYE fra

Hoffgaard
A A B E N R A A

MODERNE BRILLER leveres efter lægerecept

Leverandør til sygekassen

Carl A. Lassen

Urmager og guldsmed

Nørreport 20 . Aabenraa . Telf. 230 58

Moderne møbler

så gå til —

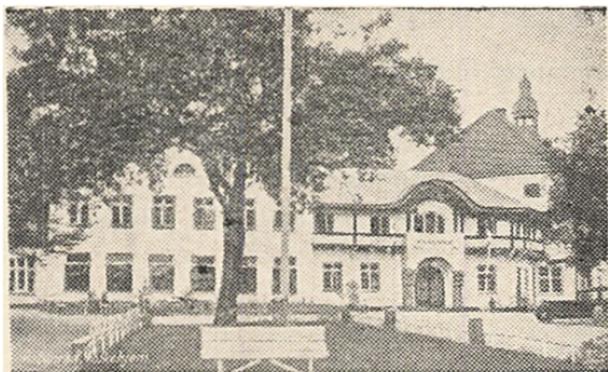
JENSEN & LARSEN

INDEHAVER N. HØYBERG-LARSEN

Central - Mejeriet

Aabenraa

anbefaler sine 1. klasses produkter

» FOLKEHJEM «

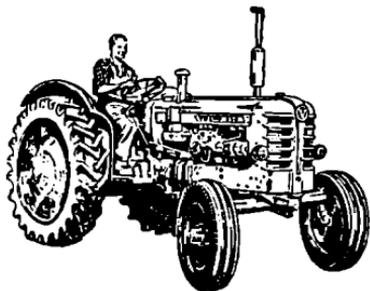
J. HINRICHSSEN . TELEFON 2 28 48 . AABENRAA

„CERES”

KORN- OG FODERSTOFFORRETNING . AKTIESELSKAB

Aabenraa . Telefon 2 13 21*

Den nye mellemstore dieseltraktor **VOLVO BUSTER 320**

40 hk, smidig, livlig og med et godt sejtræk — aksel til uafhængig kraftoverføring — kraftig hydraulisk løft, op til 1050 kg — lang, lav konstruktion og dog stor frigangshøjde — og — TERRA-TROL! D. v. s. samtidig regulering af niveau og trækraft og derfor konstant arbejdsdybde på redskaberne uden hensyn til jordens beskaffenhed — se den nye VOLVO Buster 320 og prøvkor den, før De anskaffer Deres næste traktor!

aut. Volvo forhandler

Repr. O. Kock . Tlf. (046) 215 80

Langrode - AABENRAA

^{A/s} Sønderjysk Frøforsyning

FRØAVL og FRØHANDEL

Klinkbjerg 1 . Aabenraa . Telefon (046) 230 47

Kontor . Lager . Renseri

Antager avlere af kløver-, græs- og roefrø. Fordelagtige vilkår. Sælger markfrø af de bedste, i forsøgene fastslåede sorter og stammer. — Samtlige leveringer underkastes Statsfrøkontrollens selvvirkende kontrol.

Graasten

**MAGASIN
ALFRED JOHANSEN**

Carl C. Biehl

Graasten . Telefon 5 10 16 - 5 10 17

PAPIR EN GROS . BOGTRYKKERI

Brdr. H. & K. Overgaard

TØMRERFORRETNING

Fredensgade 2 . Graasten . Telefon (0 46) 5 16 46

det er dog stadig
den bedste!

Andreas M. C. Holst's

Efterflg., Graasten

Graasten Boghandel

v/Chr. L. Thiesgaard

Nygade 1 . Graasten

BØGER - PAPIR - FYLDEPENNE

N. C. BOCK **BOGHANDEL**
yens ældste Telefon 5 12 34

Folmer Berentzen Graasten
FOTO - KONTORARTIKLER - LYS

Aktieselskabet

Graasten Kulkompagni

TELEFON 5 14 10 . 5 14 11

BRÆNDELSOLIER . CALTEX

Radio-Toft

Graasten . Telefon 5 12 72

Uldall - Jessen

GRAASTEN . TELEFON 5 10 56

ALT I MANFAKTUR

J. LAUSTEN

ISENKRAM . GLAS . PORCELÆN . KØLESKABE

DUKKEVOGNE . LEGETØJ

Telefon 5 10 44 . Graasten

Jørgen Inland

Graasten

JENS HANSEN

TAPET- & FARVEHANDEL

Graasten . Telefon (0 46) 5 12 41

J. Hohwii Christensen

Urmager . Guldsmed

Graasten

AKTIESELSKABET

VITFOSS

Graasten . Telefon 5 16 38

Helmer & Jørgensen

Sønderborg . Nordborg

BEDSTE INDKØBSSTED for manufakturvarer,
konfektion, udstyr, herre- og drengebeklædning

Kulhandel Aktieselskab

Sønderborg
Telefon 2 21 41 (fl. linier)

**DIREKTE IMPORT AF FAST OG
FLYDENDE BRÆNDSEL**

Brødrene Eegholm

Sønderborg . Telefon 2 12 12

ELEKTRISKE ARTIKLER EN GROS

KØB GODT . KØB BILLIGT . KØB HOS

Hans Hansen & Co. A/S

Sønderborg
DET FØRENDE HANDELSHUS

Alsisk

Frøavl A/s

Sønderborg

KONTOR - LAGER - RENSERI og TØRRERI

Frøsalg af de bedste stammer under Statsfrøkontrollens selvvirkende kontrol. Pålidelige avlere antages af mark- og roefrø. - Endvidere tegnes avl af rapsfrø m. m.

Henvendelse til kontoret, telefon 2 36 18,
eller til konsulent Fr. Slipsager, telefon Sønderborg 2 41 66.

ANDREAS CLAUSEN

BOG- og KUNSTHANDEL . Sønderborg . Telefon 2 38 00

Bøger i stuen . Kunst på 1. sal

Tøj til hele familien

...det betaler sig

Telefon 2 19 45 . Sønderborg

J.H.KOCK A/S
Sønderborg

Grundlagt 1897 . Telefon 2 30 31 (fl. linier)

**MANUFAKTUR
UDSTYR
TRIKOTAGE**

Lorenz Andersen
ET STORMAGASIN I ISENKRAM

SØNDERBORG - NORDBORG

HANS KNUDSEN

JERN- & STÅLFORRETNING A/S

Sønderborg

*Telefon * (044) 2 43 11*

Den Danske Landmandsbank

Aktieselskab

Sønderborg afdeling

ALLE BANKFORRETNINGER UDFØRES

Axel Helmer A/S

Kongelig hofleverandør

Telefon * (044) 2 37 77

Isenkram . Glas . Porcelæn

Spare- og Laanekassen for Ulkebøl Sogn

Sønderborg . Jernbanegade 25 . Telefon (0 44) 2 26 44

A/S BROK & CO.

SØNDERBORG . TELEFON * 2 31 76

BYGGEMATERIALER og STØBEGODS

Netzler Eftersk. $\frac{a}{5}$

PAPIR EN GROS

Sønderborg . Telefon 2 36 77

Hotel Alssund

Sønderborg

Ny monteret - Ny restaureret
DERES HOTEL-HJEM I SØNDERJYLLAND

Telefon 2 30 70

Haderslev-Vojens

SPAREKASSEN

FOR HADERSLEV BYES OMEGN

HJØRNET

GRAVENE-NØRREGADE

HADERSLEV

HADERSLEV KUL- & KOKS-KOMPAGNI A/S

KULIMPORT

BRÆNDELSOLIE og PETROLEUM

Telefon 2 20 12 (3 linier)

Kontor: Nørregade 27

J. C. Dirks

INSTALLATIONSFORRETNING

Haderslev . Telefon (045) 2 26 31

**ALT I MODERNE BELYSNING, VARME OG
SANITÆRE INSTALLATIONER**

Haderslev Amts Sparekasse

Gravene 7 . Telefon 2 25 44

INDLÅN:

modtages til bedst mulig forrentning

UDLÅN:

hypoteker, håndpant, kaution, kassekreditter

Aktieselskabet »HANSBORG«

Haderslev

TRÆLAST

Michelsen & Jacobi

- KENDT FOR GODE KVALITETER . . .

V. FAHRENDORFF & SØN

GULD . SØLV . URE . OPTIK

Nørregade 20 . Haderslev . Telefon 2 26 44

RESERVERET

SSV

J. B. Jørgensen

Gravene 5 . Haderslev . Telefon (045) 2 27 29

GARN og TRIKOTAGE

Telefon 2 29 62 . Nørregade 2
BYENS FØRENDE FORRETNING I BRANCHEN

A/s Nicolai Outzen

Haderslev . Telefon 2 30 20

KUL . KOKS . BRIKETTER

**BRÆNDSOLSOLIER
PETROLEUM**

Holm & Molzen A-S

Haderslev . Telefon 2 37 01 (3 linier)

Gå strøgtur hos

A/s M.C. Brincken & Søn

DEN GAMLE FORRETNING
MED DE NYE VARER —

Carl Nielsen's Boghandel

BOGBINDERI

Grundlagt 1765

Kontorartikler . Regne- og skrivemaskiner
Nørregade 25 . Haderslev . Telefon 2 23 71

Ole Jensen's bageri

anbefales

Gåskærgade . Haderslev . Telefon 2 26 70

Filial: HJORTEBROVEJ . Telefon 2 24 33

A/s Severin Schmidt

PAPIR EN GROS

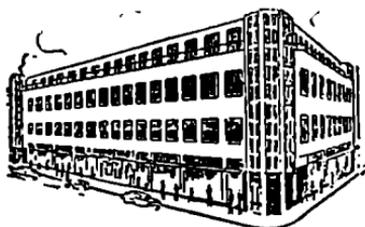
POSEFABRIKATION . PAPIRVAREFABRIK

ALT I MODERNE KONTORMASKINER

Haderslev

Kosmorama

HADERSLEV . TLF. 2 34 78

A. Hundevadt - Haderslev

Haderslev Bys Spare- og Laanekasse

Nørregade 32 . Telefon 2 11 22

UDFØRER ALLE SLAGS SPAREKASSEFORRETNINGER

Box anlæg

Paul Christiansen og Søn ^A/s

**BYGNINGSARTIKLER . BETONVAREFABRIK
FÆRDIGBLANDET BETON**

Haderslev . Telefon 2 35 70

SPEDITION KLOSTER

HADERSLEV

ALPINA

Peter Henningsen
URE, GULD- og SØLVVARER
Haderslev Telefon 221 69

J. S. Christensen

Aktieselskab

Haderslev . Telefon 2 27 45

JULIUS NIELSEN

KORN- OG TØMMERFORRETNING A/S

Vojens

Telefon 4 13 15

—*Toftlund - Branderup - Agerskov*—

Eva Margarine

A. BERG . TOFTLUND . TELEFON 3 15 45

TUBORG-DEPOT

A. H. ULLERUP & SØN - Toftlund

Kolonialafdelingen: Telefon 3 12 33 . Postgiro 42923

Isenkramafdelingen: Telefon 3 12 34 . Postgiro 8599

VELKLÆDT - så

Otto Frej

Toftlund . Telefon 3 12 58

Skræddermester . Herreekvipering

**Haglskade-Forsikrings-Foreningen
for Nordslesvig**

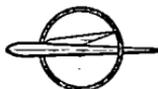
(oprettet 1875, gensidig) . Reservekapital ca. 250.00 kr.

Indmeldelser modtages af tillidsmændene, kredsformændene
og ved henvendelse til D. Sørensen, Toftlund, telefon 3 13 43
(bedst mellem kl. 9-12). - (Efter kl. 17 ved telefon 3 13 19)

CARL TRUELSEN

v/Peter Truelsen . Agerskov . Telefon 3 33 03

KOLONIAL og ISENKRAM

Peter Henriksen

Aut. forhandler

Toftlund . Telefon 3 11 22 (fl. linier)
DUCOLAKERERI

Mathias P. Høeg

*BUTIKSMONTAGE FOR KOLONIAL
OG MANUFAKTUR m. m.*

v/Niels Høeg

BUTIKSINVENTAR

Toftlund

Telefon 3 11 11 . 3 11 12

Godsk Hansen & Søn

Møbelforretning

Toftlund . Telefon 3 10 33

P. OLESEN

Telefon 3 10 35 . Toftlund

KOLONIAL og KØKKENUDSTYR

Chr. Jensen

v/SØREN JENSEN

Grundlagt 1877

MANUFAKTUR . KONFEKTION

Toftlund . Telefon 3 13 37

Toftlund og Omegns Sparekasse

Telefon 3 13 38

INDSKUD MODTAGES TIL FORRENTNING

Indbetalingssteder: **Branderup og Arrild**

Toftlund Trælasthandel A/s

LASSEN SCHMIDT

TRÆLAST . BYGNINGSARTIKLER . STØBEGODS

Toftlund . Telefon 3 14 12

Anton Petersen

KORN . FODERSTOFFER . BRÆNDSEL

Toftlund . Telefon 3 10 36 (fl. linier)

M. Skov **FJERSYN og RADIO**

Telefon Toftlund 3 11 45

H. WOBESER

BLIKKENSLAGER- og INSTALLATIONSFORRETNING

Toftlund . Telefon 3 11 26

**BEDRE KAFFE NÆPPE
END DEN FRA**

JEPPE
Telefon Toftlund 3 13 53

Toftlund Korn- og Foderstofforretning A/S
Telefon 3 15 46

Thomas Bojsen, »Frem«

Branderup - Telefon 3 52 31

**KOLONIAL
KORN - og
FODERSTOFFORRETNING**

Tirslund Brugsforening

Telefon Bevloft 4 42 30

Agerskov Sogns Spare- og Laanekasse

Telefon Agerskov 3 31 13

Agerskov og Omegns Brugsforening

v/V. MADSEN – bringes i velvillig erindring

KOLONIAL: TELEFON 3 31 15

Rødning Tømmerhandel

CHR. J. RAVN

Telefon (048) 4 11 49 . Telefon (048) 4 12 09

- maskiner . FARMALL traktorer

P. LINDBERG

MASKINFORRETNING

Rødning . Telefon (048) 4 12 34 . 4 12 35

Frøs Herreds Sparekasse

i Rødning

Stiftet 1872

Telefon (0 48) 4 13 36

Rødning og Omegns Brugsforening

Rødning . Telefon (048) 4 13 10

Holst's Boghandel

Rødning . Telefon (048) 4 11 33

KUNST . PAPIR . FYLDEPENNE . KONTORARTIKLER

MØBELHUSET

»VESTA«

v/V. Andersson

Rødning . Telefon (048) 4 14 42

Det moderne bolighus -

Stort udvalg i

MØBLER . TÆPPER . SENGETØJ m. m.

Skodborg

Skodborg Korn- og Foderstofforretning A/S

Telefon (048) 4 81 04

KORN . FODERSTOFFER . KUNSTGØDNING

Skodborg og Omegns Spare- og Laanekasse

Stiftet 1881

Skodborg . Telefon (0 48) 4 81 06

Garantikapital og reserver: ca. 455.000 kr.

Gram

GRAM SLOTSKRO

ET PLETSKUD I SØNDERJYLLAND -
v/BESTYRER MOGENS BLOCH

GRAM OG NYBØL GODSER A/S

Gram Tæppefabrik A/S

Gram . Telefon (048) 2 14 28

N. TIMMERMANN

Gram Savværk

Kontor: Telefon Gram * (048) 2 13 26
TRÆLAST . BYGNINGSARTIKLER . SAVVÆRKSEFFEKTER
KUL . KOKS . OLIE

A/S GRAM BANK

Løgumkloster

ENHVER HUSMODERS ØNSKE er at få vasket hos

CENTRALVASKERIET . Løgumkloster

Telefon 4 36 47

HURTIGT . BEHAGELIGT . ØKONOMISK

De kender vognen – den kommer overalt!

Løgumkloster Bank

Aktieselskab

Kontorltd: 9—12 og 14—16

lørdag 9—12

Telefon 4 35 18 *

Agentur i **Bedsted Lø**

ALLE BANKFORRETNINGER UDFØRES

Tønder Andelsslagteri

Tønder . Telefon 2 23 56 . 2 23 57

Tønder Mejeri A/s

v/Chr. Petersen

anbefaler alle mejeriprodukter

Vor Bager

KONDITIONER . CAFE . KONFEKTURE

Tønder . v/Chr. Buch

J. N. Jepsen, Storegade 5, Tønder

Telefon 2 23 41

BØGER . PAPIR . KUNST

ANBEFALER ALT I SKØN- OG FAGLITTERATUR

Tønder Kafferisteri A/s

Telefon 2 23 17 . Tønder . Telefon 2 23 18

Johs. Thomsen's Eftf.

Indeh. Peter Christensen
Telefon privat 2 14 51
Tønder
Telefon 2 14 50

**Trælast . Bygningartikler
Støbegods**

**Kul . Brændselsolier
Altid gode, rene olier fra eget
elektrisk tankanlæg**

Den Danske Landmandsbank

Aktieselskab

TØNDER AFDELING

Telefon 2 21 22

ENHVER ART AF BANKFORRETNINGER UDFØRES

Vekselkontor i Sød

AKSEL MICHELSEN

Telefon Tønder 2 11 11*

KUL og TRÆLAST . BYGNINGSARTIKLER . STØBEGODS

Formbrændselsfabrik . ORA brændselsolier . Cementvarefabrik

Th. Laursens Bogtrykkeri

Jernbanegade 8 . Tønder . Telefon 2 15 50

BOGTRYK . OFFSET . BOGBIND

Rømø

ALFRED SCHMIDT

Kongsmark . Telefon Rømø 5 52 10

KOLONIAL . ISENKRAM . TEKSTILVARER

Kaffe i bedste kvaliteter . Fineste vine

TURISTVARER

Stort udvalg i vellagrede tobaksvarer

drecoll - thurner

Holm 10 . Flensborg . Telf. 72 27

TYSKE LÆREBØGER o. s. v.
kan leveres til originalpriser af

Dansk Boghandel

Nørregade 74 . Flensborg . Telefon 57 09

mod betaling på dansk postgirokonto nr. 349 37.

På samme måde kan man sende gavekort på danske
bøger til venner i Sydslesvig eller lade
Dansk Boghandel levere bøgerne direkte til dem.

ARTHUR WIESE

ROM . LIKØR . VIN
STORT UDVALG . AFLAGREDE KVALITETER

Salg: Storegade 48 . Nørregaardender 19 a . Telf. 39 03
Flensborg

★ UNDER OPHOLD I FLENSBURG

bor og spiser man godt på

»FLENSBORGHUS«

Nørregade 76

Flensborg

Telefon 61 05

SÜDSCHLESWIGISCHE
HEIMAT **ZEITUNG**

FLENSBORG AVIS
GRÆNSELANDETS ÆLDSTE DAGBLAD

Siden 1869

UNION BANK

Aktieselskab
FLENSBORG

**anbefaler sig med oprettelse af DM-konti, især for
danske eksportører. – Mange handelsfirmaer
benytter sig allerede af denne mulighed.**

Rejsevaluta købes og sælges.

STORT UDVALG I

Vine - Spirituosa -

Delikatesser - Chokolade

OTTO STOEHR

Storegade 48 . Flensborg

... OGSÅ VED RUTEBILSTATIONEN

NIEBUHR *Weine und
Spicituosen*

Nørregade 2 . FLENSBORG . Telefon 29 36

ved Fruekirken

Tag en flaske med hjem fra Sydslesvig

Rom fra Flensborg . Den berømte Bommer-
lunder . Tysk og fransk Cognac . Vodka fra
Rusland og Slivovitz fra Balkan . Vin
fra Rhinen, Mosel, Frankrig og Italien. -
Og alt meget billigere end i Danmark.

VINHANDELEN »NEPTUN«

Flensborg

Nørregade 62

20 skridt fra »Flensborghus«

— OG SELV FØLGELIG TALER VI DANSK!

ADOLF FLINTHOLM

KONTORARTIKLER . LEGETØJ

Flensborg, Nørregade 81, telefon 20 52
Postbox 31

SPILLEKORT SAMLE-FRIMÆRKER

I **FLENSBORG** mødes vi på

STADT-CAFÉ

- midt i byen - herlig udsigt på trafikken . . .

Borgerforeningen

Holm 17 . Flensborg . Tlf. 33 85

SELSKABSLOKALER . RESTAURANT

Huset med de gamle traditioner, moderne og hyggeligt.

Egen parkeringsplads

Stort udvalg i

VINE . SPIRITUOSA . CHOKOLADE

C. C. Petersen

Nørregade 78

Flensborg

gennemgang fra Skibbroen 43

ULDALL

Flensborg Norderstraße 100

BAST . BAMBUS . PEDDIGRØR

Camping - artikler

Stort udvalg i fiskeredskaber

SISAL-TÆPPER . JAPAN og CHINA MÅTTER

SEIL 1870
SEIL SANDER
FLENSBURG · RUF 2252 NORDERHOFENDEN 7

I nærheden af Z O B

Gør holdt hos Holdt

SKANDINAVISK

KIOSK HOLDT

Slesvig . Lollfuss 85 . Tlf. 38 17

**ALT GODT PÅ FLASKER
LÆKKERIER og KNAS**

Kyndigt arrangement af
alt vedrørende Deres
udflugt til Slesvig

Mandag lukket

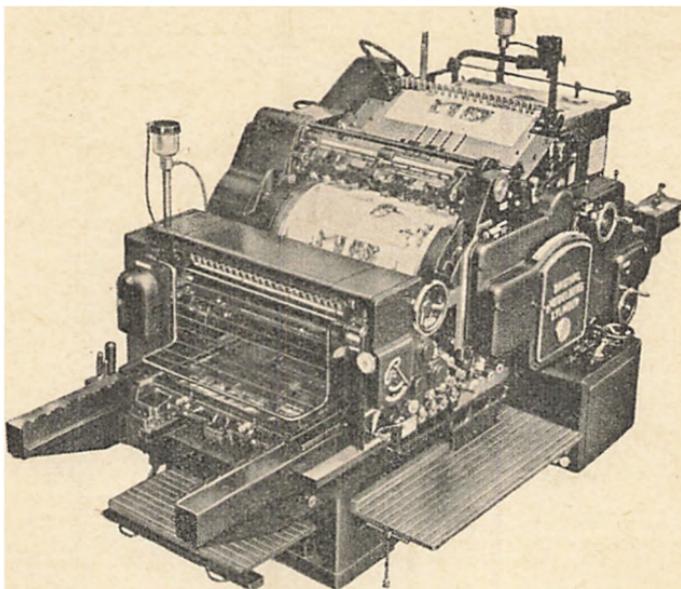
LÆR OM SYDSLESVIG

med udgangspunkt i SLESVIGS DANSKE HOTEL

HOTEL SKANDIA

Lollfuss 89 . Slesvig . Telefon 22 90

BO OG SPIS GODT HER!!!

Hejmdals Bogtrykkeri

*udfører alt i småtryk,
illustrationstryk, bogarbejde
samt rotationstryk.*

GRAASTEN ANDELSLAGTERI

Telefon *51211

UDSALG I

GRAASTEN

Telefon 5 16 55

TINGLEV

Telefon 4 40 07

PADBORG

Telefon 7 33 03

